

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE MALİYET – YARAR
ÇÖZÜMLEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGE TÜRKMEN KILIÇ

**ANKARA
ŞUBAT, 2022**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE MALİYET - YARAR
ÇÖZÜMLEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGE TÜRKMEN KILIÇ

DANIŞMAN: PROF. DR. KASIM KARAKÜTÜK

**ANKARA
ŞUBAT, 2022**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Özge TÜRKMEN KILIÇ adlı öğrencinin hazırladığı “Okul Öncesi Eğitimde Maliyet-Yarar Çözümlemesi” başlıklı bu çalışma Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı / Eğitim Yönetimi Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	<u>Jüri Üyeleri</u>	<u>İmza</u>
Başkan	Prof. Dr. Hasan Hüseyin AKSOY	
Üye	Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK	
Üye	Dr. Öğretim Üyesi Figen ÇAM TOSUN	

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından 28/02/2022 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise .../.../20... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İlhan YALÇIN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapıtlara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

Özge TÜRKMEN KILIÇ

ÖZET

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE MALİYET – YARAR ÇÖZÜMLEMESİ

TÜRKMEN KILIÇ, Özge

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK

Şubat, 2022, xii + 102 Sayfa

Araştırma, Sinop ilinde Mili Eğitim Bakanlığı (MEB) Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı bağımsız anaokulları ve diğer okullarda açılan anasınıflarında eğitime devam eden öğrenci anne-babalarının okul öncesi eğitime yaptıkları harcamalar ile okul öncesi eğitimin maliyeti, yararları ve okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri konusundaki görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Araştırmanın ilk bölümünde okul öncesi eğitimle ilgili harcamaların karşılaştırılması, alanyazın taranması yapılarak kuramsal zemin belge tarama yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde ise okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören öğrenci anne-babalarının yaptığı harcamalar ile ilgili görüşme formu araştırmacı tarafından geliştirilerek öğrenci anne-babalarına uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 öğretim yılında Sinop ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı bağımsız anaokulları ve diğer okullarda açılan anasınıflarında öğrenim gören çocuklar ve anne-babaları oluşturmaktadır. Sinop İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün resmi sitesinden alınan verilere göre 2019-2020 için Sinop ilinde MEB'e bağlı toplam 34 ilkokul ve 11 anaokulu bulunmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu 2019-2020 içerisinde resmi anaokulu ve anasınıflarında eğitim gören 18 öğrencinin anne ve babalarıdır. Araştırmada veri doyumuna ulaşıldığında görüşmeler sonlandırılmıştır.

Araştırmada yapılan görüşmeler sonucunda hiç harcama yapmadan çocuğunu okul öncesi eğitim kurumuna devam ettiren anne-baba olmadığı, harcamaların ilden ilçe ve köye doğru gidildikçe azalış gösterdiği, il merkezinde oturup çocuğu anasınıfına devam eden anne-babaların çocuğu yine il merkezinde oturan çocuğu anaokuluna devam eden anne-babaların harcamalarına göre nispeten az olduğu, en yüksek harcama yapanların il

merkezinde yaşıyan ve çocukları okulda açılan çocuk kulübü etkinliklerine devam eden ve servis kullanan anne-babalar olduğu sonuçlarına varılmıştır. Covid-19 salgını nedeniyle okulların uzaktan eğitime geçmesiyle birlikte anne-babaların çocuklarının eğitimi için teknik donanım, kırtasiye, kitap ve oyuncak alımları için harcama yaptıkları, teknik donanım gereksinimi olan anne-babaların en fazla harcamayı yapan kişiler olduğu sonucuna varılmıştır. Covid-19 salgını nedeniyle okulların uzaktan eğitime geçmesiyle çocukların ekran sürelerinin arttığına, günlük yaşam kurallarının ve yeme-içme alışkanlıklarının değiştiğine, asosyalleştiklerine ve hırçınlaştıkları sonuçlarına yapılan görüşmelerle ulaşılmıştır. Anne-babalarla yapılan görüşmelerde köyde yaşıyan çocukların bahçeye çıkabilmeleri dolayısıyla çocukların duygusal anlamda şehirde yaşıyan çocuklara göre salgının yarattığı kapanmalardan daha az etkilendikleri sonucuna varılmıştır.

Araştırmada okul öncesi eğitimin yararının fazla olduğu sonucuna yapılan görüşmelerde varılmıştır. Söz konusu çocukların eğitimi olduğunda anne-babaların çocuklarına olanak sağlamak için özel giderlerinden feragat edeceği, ek iş yapabilecekleri ya da çocuklarını bir yıl süreyle okul öncesi eğitime devam ettirecekleri araştırmanın sonuçlarındandır. Okul öncesi eğitimin yararının fazla olduğu ve çocukların psiko-motor, dil, bilişsel, sosyal-duygusal, özbakım becerileri alanlarında gelişmelerinin yanı sıra ilkokula hazırlık olduğu araştırmanın sonuçlarındandır.

Araştırmada ideal bir okul öncesi eğitim kurumu için sınıf dışı alanların (sanat atölyesi, spor salonu, drama salonu) oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Anne-babaların ikametlerine göre ideal okul anlayışının farklılaştığı; köyde yaşıyan anne-babalar için ideal okulda olması gerekenler sosyal etkinlikler ve donatım malzemeleri iken, il merkezinde donatım malzemelerinden ziyade etkinlik çeşitliliği anne-babaların ideal okul anlayışıdır.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Eğitim, Öğrenci Maliyeti, Eğitimin Yararı, Anne-Babaların Eğitim Harcamaları.

ABSTRACT

COST BENEFIT ANALYSIS IN PRESCHOOL EDUCATION

TÜRKMEN KILIÇ, Özge

Master Degree / Department of Educational Sciences

Supervisor: Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK

February, 2022, xii + 102 Pages

The research aims to evaluate the opinions of the parents of students who continue their education in the kindergartens opened within the independent kindergartens and other schools affiliated to the General Directorate of Basic Education of the Ministry of National Education in the province of Sinop on the expenditures of pre-school education, the cost and benefits of pre-school education and their expectations from pre-school education institutions aims.

In the first part of the research, the comparison of expenditures related to pre-school education will be done by scanning the literature and the theoretical ground will be created using the document scanning method. In the second part of the research, the interview form about the expenditures made by the parents of the students studying in pre-school education institutions will be developed by the researcher and applied to the parents of the students. The study group of the research will consist of the students and their families who study in the kindergartens opened in the independent kindergartens and other schools affiliated to the Ministry of National Education in the province of Sinop in the 2019-2020 academic year.

According to the data obtained from the official website of the Sinop Provincial Directorate of National Education, there are 34 primary schools and 11 kindergartens affiliated to the Ministry of National Education in the province of Sinop for the 2019-2020 academic year. The study group of the research is the parents of 18 students studying in official kindergartens and kindergartens in the 2019-2020 academic year. When the data saturation is reached in the research, the interviews will be terminated.

As a result of the interviews made in the research, there are no parents who attend the preschool education institution without spending any money, the expenditures

increase as you go from the province to the district and the village, the expenditures of the parents who live in the city center and whose children attend the kindergarten are relatively less than the expenditures of the parents whose children attend the kindergarten. It has been concluded that the highest spenders are the parents living in the city center and their children attending social clubs and using the service.

With the transition of schools to distance education due to the Covid-19 epidemic, it has been concluded that parents spend the most on the purchase of technical equipment, stationery, books and toys for their children's education, and parents who need technical equipment are the ones who spend the most. Due to the Covid-19 epidemic, with the transition of schools to distance education, it was concluded that children's screen time increased, their daily life rules and eating and drinking habits changed, they became asocial and irritable. In the interviews with the parents, it was concluded that the children living in the village were less affected by the closures caused by the epidemic compared to the children living in the city, due to the fact that the children living in the village could go out to the garden.

In the research, it was concluded in the interviews that the benefit of pre-school education is high. When it comes to the education of children, it is among the results of the research that parents will waive their private expenses to provide opportunities for their children, they can do additional work or they will continue their children in pre-school education for one year. It is one of the results of the research that the benefits of pre-school education are high and children's development in psycho-motor, language, cognitive, social-emotional, self-care skills, as well as preparation for primary school.

In the research, it was concluded that out-of-class areas (art workshop, gymnasium, drama hall) should be created for an ideal preschool education institution. The ideal school understanding differs according to the residence of the parents; while social activities and equipment are the things that should be in the ideal school for the parents living in the village, the diversity of activities rather than the equipment in the city center is the ideal school understanding of the parents.

Key Words: Pre-school Education, Student Costs, Benefits Of Education, Educational Expenses of Families.

ÖNSÖZ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi programında yüksek lisans yapmak 2011 yılında Ankara Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünden mezun olduktan sonra aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı'na öğretmen olarak atandım. Milli Eğitim Bakanlığı'nda farklı yer ve görevlerde çalışırken okul öncesi eğitim ile ilgili anne-baba harcamaları başta olmak üzere okul öncesi eğitimin yararları, anne-babaların okul öncesi eğitimden beklentileri konularına ilgi duyduğumu fark ettim. Bu süreçte mezun olduğum üniversitemin bana katkılarının lisans eğitimiyle sınırlı kalmadığını düşünerek Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü istedim.

2017 yılında öğrenime başladığım Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Programındaki derslerde ilgim doğrultusunda yönlenebileceğimi düşündüğüm için maliyet ve yarar arasındaki ilişki üzerinde çalışmaya karar verdim. Değerli Hocam Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK'ün destekleri ve yönlendirmesiyle “Okul Öncesi Eğitimde Maliyet - Yarar Çözümlemesi” konusunu araştırmaya başladım.

Derslerime Ankara dışından gelerek katılmam nedeniyle hoşgörülerini hiç eksik etmeyen ve emeği geçen başta değerli danışman hocam Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK'e, desteğini her zaman arkamda hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Yasemin KARAMAN KEPENEKÇİ'ye ve emeği geçen tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Özge TÜRKMEN KILIÇ
Şubat, 2022

Aileme...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	7
Önem.....	8
Sınırlılıklar	9
Tanımlar.....	9
BÖLÜM 2	11
Eğitim Hakkı.....	11
Eğitimde Maliyet ve İlgili Kavramlar.....	13
Vazgeçme (Fırsat) Maliyeti.....	16
Ortalama Maliyet	17
Birim Maliyet	17
Eğitimde Harcama	17
Cari Harcamalar	18
Yatırım Harcamaları.....	19
Transfer Harcamaları	19
Eğitimde Maliyet - Yarar Çözümlemesi.....	20
Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Yararları.....	22
Okul Öncesi Eğitimin Tanımı	22
Okul Öncesi Eğitimin Yararları	24
Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Finansmanı	27
BÖLÜM 3	34
YÖNTEM	34
Araştırmanın Modeli.....	34
Çalışma Grubu	35
Verilerin Toplanması	38
Verilerin Çözümlemesi	41
Geçerlik ve Güvenirlik.....	42

BÖLÜM 4.....	45
BULGULAR VE YORUMLAR	45
Okul Öncesi Eğitime Ailelerin Yaptığı Harcamalara İlişkin Bulgular	45
Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Aylık Ücretine İlişkin Bulgular	45
Okul Ücreti Dışında Yapılan Eğitim Harcamalarına İlişkin Bulgular	47
Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etmesinin Asıl Nedenine İlişkin Bulgular	50
Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Yararlarına İlişkin Bulgular.....	53
Anne-Babaların İdeal Bir Okul Öncesi Eğitim Kurumundan Beklentilerine İlişkin Bulgular	59
Okul Öncesi Eğitimin Maliyeti ve Yararının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular	64
Covid-19 Salgını Nedeniyle Çocukların Eğitiminde Yaşanılan Aksaklıklara İlişkin Bulgular	68
Covid-19 Salgını Sonrasında Çocukların Evde Bulunduğu Süreçte Yapılan Harcamalara İlişkin Bulgular.....	72
BÖLÜM 5.....	76
TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER	76
Sonuçlar	76
Okul Öncesi Eğitime Ailelerin Yaptığı Harcamalar İle Okul Öncesi Eğitimin Ailelere Maliyetine İlişkin Sonuçlar	76
Anne-Babalara Göre Okul Öncesi Eğitimin Sağladığı Yararlara İlişkin Sonuçlar.....	78
Anne-Babalara Göre Okul Öncesi Eğitimin Maliyeti İle Yararı Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar	80
Anne-Babaların İdeal Bir Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Özellikleri Konusundaki Görüşlerine ve Bazı Değişkenlerle İlişkisine Dair Sonuçlar	81
Öneriler	82
Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler	83
Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	83
Eğitim Politikasını Belirleyenlere ve Uygulayanlara Yönelik Öneriler	83
KAYNAKLAR.....	85
EKLER	93
EK 1. Görüşme Formu.....	94
EK 2. Uzman Görüşleri	96
EK 3. Etik Kurulu Onayı	99
EK 4. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni/Diğer Kurumlardan Alınan Araştırma İzinleri.....	100
BENZERLİK BİLDİRİMİ	101
ÖZGEÇMİŞ.....	102

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Yıllara Göre MEB Bütçesi, GSMH, Merkezi Yönetim Bütçesinin Gelişimi ..	15
Tablo 2. Milli Eğitim Bakanlığı Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Harcama Kalemleri (2009-2019).....	20
Tablo 3. 2010-2020 Yılları Arasında GSYH, Konsolide Bütçe ve MEB Bütçesi	28
Tablo 4. Anne-Babalara İlişkin Bilgiler	36
Tablo 5. Anne-Babalara ve Ailelerine İlişkin Kişisel Özellikler	37
Tablo 6. Okulların Aylık Ücretleri ve Bulundukları Yerleşim Yeri İle İlgili Bilgiler ...	46
Tablo 7. Çocukları Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Anne-Babalarının Yıllık Harcama Miktarları	50
Tablo 8. Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermelerinin Nedenleri Konusunda Anne-Baba Görüşleri.....	52
Tablo 9. Okul Öncesi Eğitimin Yararlarına İlişkin Anne-Baba Görüşleri	57
Tablo 10. Anne-Babaların İdeal Bir Okuldan Fiziksel Beklentileri.....	62
Tablo 11. Okul Öncesi Eğitimin Maliyeti ve Yararının Karşılaştırmasına İlişkin Anne-Baba Görüşleri	64
Tablo 12. Covid-19 Salgını Nedeniyle Çocukların Eğitiminde Yaşanılan Aksaklıklara İlişkin Anne-Baba Görüşleri	70
Tablo 13. Covid-19 Salgını Sonrasında Çocukların Evde Bulunduğu Süreçte Anne-Babalar Tarafından Yapılan Harcamalar	74

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Maliyet – Yarar Çözümlemesinin Ögeleri	21

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem

Eğitim ve maliyet kavramları ilk bakışta birbirlerine uzak kavramlar olarak görülse de eğitimin de bir hizmet olduğu düşünülürse bu hizmetin bir maliyetinin olduğundan söz edilebilir. Doğumdan başlayarak insan hayatı boyunca devam eden eğitim ve yine doğumla başlayıp insan hayatı boyunca devam eden maliyet kavramlarının arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek her iki kavramın da ne anlama geldiğini bilerek gerçekleşebilir.

Eğitimin; belli bir konuda bir bilim dalında ya çocukların, ya gençlerin ya da yetişkinlerin yetiştirilme ve geliştirilme çabası (Kurul, 2012), topluma yararlı birey yetiştirilmesi (Küçükahmet, 2008), amaçları belli olan insan yetiştirme süreci (Fidan, 2012), yaşantı yoluyla ve bilerek bireylerin davranışlarında değişim oluşturma süreci (Ertürk, 2013) gibi birçok tanımı yapılmaktadır. Doğumla başlayan ve zorunlu eğitim yaşına gelinceye kadar geçen zamanda çocukların her birinin farklılıkları ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak ve çocuğa zengin çevre koşulları sunularak fiziksel, zihinsel, dilsel, sosyal ve duygusal gelişim kazandırılan, çocukların yaratıcılıklarının ortaya çıkarıldığı, anne-babaların ve öğretmenlerin etkin olduğu sistematik eğitim süreci okul öncesi eğitim olarak tanımlanabilir (MEB, 2016). Bireylerin yaşamın sonraki yıllarında edindikleri eğitim düzeyi ve ekonomik statü, erken çocukluk yaşam deneyimlerinin niteliksel özellikleri ile doğrudan ilişkilidir (Barnett ve Yarosz, 2007; akt. Kuzu ve Yılmaz, 2018). Kundakçı (2013) çocukların gelişimsel düzeyini dikkate alan, onlara uyarıcılarla dolu zengin bir ortam sunan, çocuklara ülke düzeyinde ve evrensel düzeyde değer aşıl原因an planlı süreci okul öncesi eğitim olarak tanımlamaktadır. Türkiye’de zorunlu olmayan okul öncesi eğitimin yaş aralığı düşünüldüğünde zorunlu eğitim yaşına gelinceye kadar çocuklar otuz yedinci ayından itibaren okul öncesi eğitim kurumlarına kayıt yaptırabilmekte ve eğitim alabilmektedir.

Devlet eğitim mekanizmasını her zaman denetleyebilecek yetkiyle donatılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumları da devlet veya özel sektör farkı olmaksızın öğretim programı açısından devlet tarafından kontrol edilmektedir. Okul öncesi kurumlarındaki eğitim programı; eğitsel yaşantıları oluşturan ve bedensel, bilişsel, duygusal ve toplumsal davranışlar çocuğa kazandırılırken çocuğun yaşı ve gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanan programdır. Bu program, 36-72 aylık çocukların okul öncesi eğitim için belirlenen devinimsel (motor), sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve özbakım becerileri alanlarındaki kazanımları edinmesi ve ayrıca ilköğretime hazırlanmalarının sağlanmasını amaçlamaktadır (MEB, 2016). Yine Türkiye’de okul öncesi eğitimin tanımı ve kapsamı 1993 yılında gerçekleştirilen XIV. Milli Eğitim Şûrasında anasınıfı ve anaokulu ayrımını da içerecek biçimde şöyle belirtilmiştir: Milli Eğitim Bakanlığı’na (MEB) bağlı özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarından 36-72 aylık çocukların eğitimi için kurulan okullara anaokulu, 60-72 aylık çocukların eğitimi için diğer eğitim kurumları çatısı altında kurulan sınıflara anasınıfı denilir. Okul öncesi eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını amaç olarak edinen söz konusu Şûra, nitelikli görevli yetiştirme, anne ve babaların eğitim alması, okul öncesi eğitim fonu kurulması gibi birçok maddeyi kendine hedef olarak belirlemiştir (MEB, 1993). Şûra’da açıklanan okul öncesi eğitim tanımı çocukların okula başlama yaşı ile birlikte zaman içerisinde değişim göstermiştir. 2014 yılında yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’ne göre okul öncesi eğitim, anaokullarında 36-66 aylık çocuklar için, anasınıflarında ise 48-66 aylık çocuklar için eğitim hizmeti veren kurumlar olarak güncellenmiştir (MEB, 2014).

Türkiye’de 1960 yılından sonraki planlı kalkınma döneminde hazırlanan kalkınma planları incelendiğinde okullaşma oranlarının artırılması şeklindeki genel madde tüm planlarda bulunmaktadır. Buna karşın okul öncesi kavramı ilk kez dördüncü kalkınma planında (1979-1983) yer almıştır. Okul öncesi eğitimin pilot uygulamalarda elde edilen sonuçlara göre yaygınlaştırılması hedefi de aynı plan içerisinde hedef olarak gösterilmiştir. Beşinci beş yıllık kalkınma planında yer alan okul öncesinde okullaşma oranının %10’a, altıncı beş yıllık kalkınma planında okullaşma oranının %11,5’e, yedinci beş yıllık kalkınma planında ise bu rakamın %16’ya çıkarılması hedeflenmiştir. Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranları ile ilgili başta V. Kalkınma Planı olmak üzere sonrasındaki tüm planlarda hedefler konulmuş olsa da o kadar hızlı gelişmemiştir. Yedinci beş yıllık kalkınma planından sonraki sekizinci, dokuzuncu ve

onuncu kalkınma planlarında okul öncesi eğitimle ilgili herhangi bir sayısal hedef konulmamış sadece okullaşma oranının artırılması olarak belirtilmiştir.

Okul öncesi eğitim V. Kalkınma Planından itibaren başlı başına bir eğitim basamağı olarak değerlendirilirken yasa ve yönetmeliklerde temel eğitim basamağı içinde ele alınmıştır. Türkiye’de okul öncesi eğitimin finansmanı yasa ve yönetmeliklerde ayrı olarak değerlendirilmemiş, genellikle ilköğretime ayrılan pay içinde değerlendirilmiştir. Okul öncesi eğitimin finansmanı ile ilgili ilk kez XVII. Milli Eğitim Şurasında değinilmiş, şurada anasınıflarına kaynak aktarılmasına ve sadece engelli çocuklardan ücret alınmamasına karar verilmiştir. 60-72 aylık çocukların eğitime devamı için okul öncesi eğitimin zorunlu olması vurgusu XVII. Milli Eğitim Şurası’nda görülmektedir (MEB, 2006). Okul öncesi eğitimin bir sene süre ile zorunlu olması konusu 18. Milli Eğitim Şûrasında belirtilmiştir. Ayrıca özel idare bütçesinden ilköğretime ayrılan % 20’lik ödeneğin içinden belirli bir kısmının tüm eğitim kademelerindeki spor etkinliklerindeki gereksinimler için harcanması kararı alınmıştır (MEB, 2010). Fakat bu hükümde de okul öncesi eğitime bütçe ayırma ile ilgili net bir durum belirtilmemiştir. Tüm bu açıklamaların aksine okul öncesi eğitim kurumlarında oluşturulan ücret saptama komisyonlarınca belirlenen ücretlerin anne-babalardan alınması, Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği’nde belirtmiştir ve okul müdürlüklerince ücretlerin alımı sağlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığınca 2020 yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu incelendiğinde 2020 yılında MEB’e merkezi yönetim bütçesinden 125 milyar 392 milyon 862 bin TL ödenek ayrılmıştır. Okul öncesi eğitim, ilköğretim basamağı altında ya da içerisinde olmamasına karşın okul öncesi eğitim ve ilköğretime ayrılan kaynaklar birlikte hesaplanmıştır. Söz konusu raporda belirtildiği üzere okul öncesi ve ilköğretim okullarına başlangıç ödeneği olarak 61 milyar 329 milyon 673 bin TL ayrılmış, bu miktarın %48,49’luk kısmı 2020 yılının ilk altı ayında gerçekleşmiştir. Ayrıca raporda erken çocukluk eğitimi kapsamında okuldan sadece eğitim hizmeti alan çocukların eğitime ücretsiz olarak devamının sağlandığı, engelli çocukların eğitimi için “Engeli Olan Çocuklar İçin Kapsayıcı Erken Çocukluk Eğitimi Projesi” uygulandığı, 4-5,5 yaş arasındaki çocukların eğitime devamının sağlanmasıyla bu çocuklara şartlı yardımlar yapıldığı, dezavantajlı bölgelerdeki çocukların kırtasiye masraflarını karşılamak için il/ilçe müdürlüklerine kırtasiye ödenekleri gönderildiği belirtilmiştir (MEB, 2020).

Türkiye’de okul öncesi eğitimin finansmanı ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Kaytaç’ın (2005) yaptığı “Türkiye’de Okulöncesi Eğitiminin Fayda -

Maliyet Analizi” adlı çalışmada okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve yaygınlaştırma için gerekli olan hizmetlerin maliyetinin ve yararlarının çözümlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Araştırmada okul öncesi eğitimde hedeflenen ve sekizinci beş yıllık kalkınma planında belirtilen %25 orana ulaşılamamasının sadece okul düzeyinde bir eğitim anlayışından kaynaklandığını belirtmiş ve sadece okulda değil de kırsaldaki çocuklara da ulaşabilen bir eğitim anlayışının benimsenmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Araştırmada tüm yararların parasal karşılığının olamayacağı varsayımından yola çıkılarak sadece verimliliğin yükselmesiyle artan gelir kullanılarak maliyet – yarar çözümlenmesi yapılmıştır. Bu çözümlemede, erken çocukluk hizmetlerinin ekonomik anlamda üstün olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de kalkınma planlarında yer alan okullaşma oranlarına bugüne kadar ulaşamamış olmasına karşın erken çocukluk eğitim hizmetlerine yapılacak yatırımlarla yararın daha da artırılmasıyla bu hedeflere ulaşılabilceği araştırmacı tarafından belirtilmiştir.

Okul öncesinde maliyetin yanı sıra anne-babaların okul öncesi eğitimden beklentilerini de incelemek maliyet ve yarar arasından bir karşılaştırma yapılmasını sağlayabilir. Bu anlamda Yeşilyurt (2011) “Çocukları Anaokuluna Devam Eden Ebeveynlerin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Beklentileri ve Kurumların Bu Beklentileri Karşılama Durumları” isimli tezinde demografik özellikleri farklı olan anne-babaların okul öncesi eğitimden beklentileri ve beklentilerinin karşılanma durumunu konu edinmiştir. İlgili araştırmada anne-babaların eğitim durumlarına göre beklentilerinin de farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Beklenti ile ilgili yakından ilişki kurulan gelir durumu; geliri düşük anne-babaların beklentilerinin yüksekken, gelir durumu yüksek anne-babaların beklentilerinin daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Yüksek gelirli anne-babaların okuldan beklentisinin düşük olması okulun yanı sıra çocukları için ek yardımcı kurum ve kuruluşlardan yararlandıkları sonucunu çıkarmıştır.

Saklan (2011) “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Politikaları, Finansmanı ve Uygulamaya İlişkin Görüşler” adlı araştırmada okul öncesi eğitimdeki öğrenci sayılarının 2001-2011 yılları arasında sürekli artış gösterdiğini belirtmiştir. Belirlenen yıllar arasında okul öncesi eğitime ayrılan kaynakların genellikle arttığını belirtmiştir. Yöneticilerle yapılan görüşmelerde yöneticilerin okula kaynak bulmada zorluk yaşadıklarını, sadece temel giderlerin (yakacak, elektrik, su vb.) devlet tarafından karşılandığını, diğer giderler için özel kişi ve kurumlardan kaynak bulmak için çaba harcadıklarını kaydetmiştir. Öğretmenler ise okul öncesi eğitimin isteğe bağlı olmasından kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını, okul öncesi eğitime önem

verilmediğini, kaynak konusunda kendilerinin de zaman zaman okula maddi destek sağladıklarını belirtmiştir. Anne-babalar ile yapılan görüşmeler sonucunda devlet tarafından okul öncesi eğitime verilen önemin arttırılması gerektiğinin yanı sıra eğitimin tamamen devletçe finanse edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Anne-babalar okul öncesi eğitime kaynak ayırmada zorluk yaşadıklarını ve okula para ödemek istemediklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın sonuçları gözden geçirildiğinde anne-babaların, yöneticilerin ve öğretmenlerin genel olarak okul öncesi eğitimin zorunlu olması, parasız olması ve okul öncesi eğitime istenen önemin verilmesi gibi konulardan şikâyetçi oldukları görülmüştür.

Eğitim ve harcama ilişkisi üzerine yapılan çalışmalardan bir diğeri Bayram'ın (2014) "Türkiye'de Kamu Eğitim Yatırım Harcamalarının Çözümlemesi" adlı çalışmasıdır. Çalışmada 1963 yılından 2013 yılına kadar hazırlanan kalkınma planlarının hedeflerinin çözümlemesi yapılmış ve devletin eğitime 1924-1950 döneminde giderek artan bir önem verdiği, 1951 yılından sonra liberal ekonomi politikalarıyla 1980'li yıllara kadar sürekli olarak azalmıştır sonucuna varılmıştır. 1981-2012 döneminde ise Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), konsolide bütçe ve kamu eğitim yatırım harcamalarında bir önceki dönemde olduğu gibi azalma devam etmiştir. Öğrenci başına düşen yatırım harcamalarında ise 1951-1960 yılları arasında zaman zaman öğrenci harcamalarının arttığı görülmekle birlikte, 1951 yılındaki miktarla 1960 yılındaki miktar aynı düzeyde kalmıştır. 1961 yılından 1968 yılına kadar yükseliş devam etmiştir. 1968 yılında harcamaların en yüksek düzeye ulaşmasıyla birlikte bu yıldan itibaren 2012 yılına kadar öğrenci başına düşen yatırım harcamaları azalmaya devam etmiştir.

Tuzcu (2019), "Türkiye'de Okulöncesi Eğitimi Yaygınlaştırma Çabaları ve Maliyeti (1990-2002 Dönemi)" adlı çalışmasında okul öncesi eğitimden yararlanan çocuk sayısının belirgin oranda artmadığına vurgu yapmış ve bunun nedeni olarak işgücü piyasasında kadının yerinin fazla olmamasını göstermiştir. Türkiye'de yılda ortalama okulöncesi eğitimde okul/sınıf sayısı, okullaşma oranı, öğretmen ve öğrenci sayıları artarken öğrenci başına yapılan harcamaların azaldığı görülmüştür ve bu göstergelerle Türkiye'nin OECD ülkelerinden geride kaldığını belirtmiştir. Ayrıca okul öncesi eğitime ayrılan maddi kaynakların OECD ülkelerinde Türkiye'den daha fazla olduğuna vurgu yapmış ve sayısal olarak gösterildiğinde Türkiye'de öğrenci başına yılda ortalama 1.000 \$ iken OECD ülkelerinde 5.000 \$ olduğunu vurgulamıştır.

1990-2002 yılları arasında Türkiye’de okullaşma oranı % 0.3 iken; 2018 yılı verileri değerlendirildiğinde Türkiye’de okullaşma oranları %1.9’a ilerlemiştir. Gelişmiş dünya ülkeleri ile kıyaslandığında (Belçika 3.9, Finlandiya ve Fransa 3.8, İsrail 6.2, İsveç 4.6) bu oranın hala çok düşük olduğu söylenebilir. (OECD, 2019).

ABD’de yapılan araştırmalarda okul öncesi eğitimin öneminin giderek arttığı söylenebilir. 1965 yılında 5 yaşındaki çocukların eğitime katılım oranı % 60’larda iken bu oran yıllar içerisinde giderek artmış, 1980’lerde %85’e 2005’te ise %90’lara ulaşmıştır. Aynı araştırmada 1965 ve 2005 yılları arasındaki eğitime katılım oranları annenin çalışma durumu, etnik köken, yaşanan bölge, gelir ve annenin eğitim durumu değişkenleri ile değerlendirilmiştir. Annesi çalışan çocukların eğitime katılımı nispeten annesi çalışmayan çocukların eğitime devamına göre fazla iken bu oran çalışan annelerde 2005 yılında %50-60 arasında, çalışmayan annelerde %40’ın üzerindedir. Yine aynı şekilde eğitim durumu lise ve üzerinde olan annelerin çocuklarının okula devam oranı diğerlerine göre daha fazladır. Veriler gelir değişkeni ile birlikte ele alındığında yoksulluk içerisinde değerlendirilen ailelerin çocuklarının okula devamı daha yoksulların okula devamına göre ortalama bir katılım göstermektedir. Çocukların okula devamında önemli bir değişken yaşadıkları bölgelerdir. Bölgelerin devlet politikalarına göre çocukların okula ücretsiz devam edebildiği yerlerde okul öncesi eğitime katılım oranları %71-77 aralığında iken, diğer bölgelerde bu oran %64’lere gerilemektedir. Yapılan araştırmada maliyetin okul öncesi eğitimde okula devamı etkilediği ve devletin okul öncesi eğitimi finanse etmesinin çocukların okula katılım oranını artırdığı söylenebilir (Barnett ve Yarosz, 2007).

Söz konusu eğitim olduğunda eğitimin maliyetinin yanında yararından da söz edilebilir. Eğitimli olup ücret karşılığı çalışanların çoğu durumda eğitim görmeyen ve ücret karşılığı çalışanlara göre daha yüksek maaş ve ücret alması eğitimde maliyet-yarar çözümlemesinin tek sonucu değildir. Maliyetlerin dolaylı veya doğrudan olması durumuyla karşılaştırıldığında eğitimin kârlı bir yatırım çeşidi olduğu ve ortalama getiri oranı olarak fiziki gelirin ortalama getirisinden daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir (Woodhall, 1994; çev. Kavak ve Burgaz, 1994). Maliyet-yarar çözümleme yöntemi karşılaştırma yapabilmek için güçlü bir araç olmasına karşın tüm yarar ve tüm maliyetlere parasal olarak ulaşma konusunda bazı zorluklara sahiptir. Eğitim projelerinde maliyet – yarar çözümlemesi yapmanın en büyük sınırlılığı maliyetlerin tümüne ulaşmadaki zorluk ve yararların veri azlığından ya da parasal olarak belirlenememesidir (Kaytaz, 2005).

Okul öncesi eğitimin finansmanı ve uzun vadeli yararlar üzerine yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitime ilişkin öneriler şu şekilde sıralanmıştır (Kendall, 1995):

1. Ekonomik ve politik teşviklerle kar amacı gütmeyen kuruluşlar desteklenebilir.

2. Maliyet ve kalite çalışmaları yapılarak çocukların korunması için gerekli düzenlemeler yapılabilir. Hükümetler tarafından sağlanan bu hizmetler tüm çocuklar için eşitliği sağlayacaktır.

3. Çocukların eğitimini ekonomik riskin baskısından kurtarmak için gerekli finansman devlet tarafından sağlanmalıdır.

İlgili araştırmalarda genelde kamu yatırımlarının çözümlenmesi özelde ise okul öncesi eğitimden anne-babaların beklentileri, okul öncesi eğitimin finansmanı, okul öncesi eğitime ilişkin maliyet-yarar çözümlenmesi, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve maliyeti ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Bu araştırmanın problemi çocukları okul öncesi eğitime devam eden anne-babaların yaptıkları harcamalar ve anne-babaların okul öncesi eğitimin yararları ile ilgili görüşlerinin karşılıklı olarak değerlendirilmesine gereksinim duyulmasıdır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı; Sinop ilindeki anne-babalardan çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam edenlerin yaptıkları eğitim harcamaları ile okul öncesi eğitimin maliyeti, yararları ve okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri konusundaki görüşlerinin değerlendirilmesidir. Belirlenen genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi eğitime ailelerin yaptığı harcamalar ile okul öncesi eğitimin ailelere maliyeti nedir?
2. Anne-babalara göre okul öncesi eğitimin sağladığı yararlar nelerdir?
3. Anne-babalara göre okul öncesi eğitimin maliyeti ile yararı karşılaştırıldığında hangisi daha üstün gelmektedir?
4. Covid-19 salgını sebebiyle okulların uzaktan eğitime geçtiği sürede anne-babaların çocuklarının eğitimi için yaptığı harcamalar nelerdir?

5. Covid-19 salgını sebebiyle okulların uzaktan eğitime geçmesiyle birlikte çocukların eğitiminde aksaklıkların olup olmadığı konusunda anne-baba görüşleri nelerdir?
6. Anne-babaların ideal bir okul öncesi eğitim kurumunun özellikleri konusundaki görüşleri ve bu eğitim kurumundan beklentileri eğitim durumu, oturdukları yer gibi değişkenlerden nasıl etkilenmektedir?

Önem

Eğitime yapılan harcamaların büyüklüğünün bilinmesi eğitim sisteminin nasıl gelişeceği ile ilgili de ipuçları verir. Bireysel gelişim ve toplumsal kalkınmanın sağlanmasının, yapılan harcamalar ve sağladığı yararların karşılaştırılması ile olanaklı olacağı söylenebilir. Eğitim sisteminin genel amacı kısaca, eğitilmiş ve verimli insan gücünü yetiştirmektir.

Genel anlamda okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim basamağı olmaması nedeniyle ilköğretim içerisinde ve harcamalar boyutunda birlikte ele alınmaktadır. Bu anlamda zorunlu eğitim kapsamına girmemekle birlikte okul öncesi eğitim basamağının da çözümlemesini yapmak, okul öncesi eğitimin parasız olmaması nedeniyle anne-babaların karşılaması gereken harcamaları belirlemenin önemli olduğu söylenebilir.

Bu araştırma, okul öncesi eğitim hizmetinden yararlanan öğrencilerin anne-babalarının yaptığı harcama miktarlarını, bu harcamaların neler olduğu ve okul öncesi eğitimin yararlarına ilişkin anne-babaların görüşlerini konu edinmiştir. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve zorunlu eğitim basamağına dahil edilmesinin hedeflendiği bu süreçte, okul öncesi eğitimin finansmanını yüklenen anne-babaların mevcut sorunları ve ortaya çıkabilecek kaynak eksikliği ailelerde finansman konusunda zaten var olan ekonomik yükün daha da artacağı ve bu durumun problem oluşturacağı düşünülmektedir. Araştırma ile elde edilecek sonuçların okul öncesi eğitim ve maliyet ilişkisini açıklamaya çalışan araştırmacılara, okul yöneticilerine ve bu konular ile ilgili karar verme gücünü elinde bulunduranlara yararlı olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca Türkiye’de okul öncesi eğitimin maliyet - yarar çözümlemesinin yapılması eğitim ekonomisi alanına katkı sağlayacak ve okul öncesi eğitimin zorunlu duruma getirilmesi anlamında eğitim politikalarına aydınlatıcı fikirler sağlayacaktır. Yapılacak

Çalışma ile birlikte okul öncesi eğitimin finansmanı, maliyeti ve yararı konularında aydınlık kazanacağı ve daha sonraki yapılacak çalışmalara ışık tutacağı söylenebilir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın hazırlanması ve uygulanması sürecindeki sınırlılıklar aşağıda sıralanmıştır:

Araştırma Sinop il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resm bağımsız anaokulları ve anasınıflarını kapsamaktadır; özel okul öncesi kurumları araştırma dışında tutulmuştur.

Araştırma, çocukları 2019-2020 ğretim yılında okul öncesi eğitim gören ğrenci anne-babaları ile sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar

Araştırmada geçen bazı kavramlara ait tanımlar aşağıda verilmiştir.

Eğitim Maliyeti: Araştırmada, anne-babaların 2019-2020 ğretim yılı içerisinde yaptıkları kırtasiye, servis, kılık-kıyafet, sosyal etkinlik, ocuk kulübü ve diğer harcamalarının toplamı okul öncesi eğitimin ailelere maliyetini ifade etmektedir.

Maliyet - Yarar zmlemesi: Gelecek yıllarda ya da dönemlerde ortaya çıkacak yararların iskonto edilerek bugünkü değerine indirgenmesi; geçmişte yapılan harcamaların, içinde bulunan zaman dilimindeki değerlerine dönüştürülerek birbirleri ile karşılaştırılmasını sağlayan tekniklerin bütünüdür. Araştırmada çocukları okul öncesi eğitime devam eden anne-babaların sene boyunca yaptıkları harcamalar maliyeti oluştururken; anne-babaların çocuklarında gördükleri olumlu değişimler ile ilgili görüşleri okul öncesi eğitimin yararlarını oluşturmaktadır.

Okul ncesi Eğitim: Doğumla başlayan ve zorunlu eğitim yaşına gelene kadar geçen zamanda çocukların her birinin farklılıkları ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak ve çocuğa zengin evre koşulları sunularak fiziksel, zihinsel, dilsel, sosyal ve duygusal gelişim kazandırılan, çocukların yaratıcılıklarının keşfedildiği, anne-babaların ve öğretmenlerin aktif olduğu sistemli eğitim sürecidir.

Eğitim Harcaması: ocuğu okul öncesi eğitime devam eden anne-babaların çocuklarının kırtasiye, kılık- kıyafet, servis, aylık ücret, sosyal etkinlik gibi gereksinimleri için yaptıkları her türlü harcamadır.

Bağımsız Anaokulu: MEB'e bağlı diğer eğitim basamaklarına bağlı olmayan, ayrı bir müdürlük şeklinde planlanmış, 37 aydan itibaren çocukların devam edebileceği eğitim kurumudur.

Anasınıfı: MEB'e bağlı ilkokul, ortaokul veya lise gibi okulların bünyesinde oluşturulan ve sadece ilkokul 1. Sınıfa başlamadan önceki yılı kapsayan eğitim kurumudur.

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, bir hak olan eğitim hakkı tanımlanmış ve eğitim hakkının yasalardaki yeri incelenmiş, okul öncesi eğitimde maliyet, harcamalar ve finansman kavramları açıklanmış, okul öncesi eğitimin finansman boyutu incelenmiştir.

Eğitim Hakkı

En yalın biçimde bireye istendik davranış kazandırma süreci olan eğitim daha geniş bir biçimde ifade edilecek olursa birey tarafından edinilecek zihinsel ve bedensel yeteneklerin tümünü kapsayan her türlü yetiştirmedir (Âdem, 1981). Bu davranışları kazandırma süreci plan dahilinde sistemli bir şekilde ilerlemeyi belirtebilir. Eğitim yaşayan bir sistem olarak düşünüldüğünde tüm eğitim kademelerinin kendine özgü amaç ve işlevleri olduğu söylenebilir.

Genel anlamda eğitim sisteminin siyasal, toplumsal ve ekonomik olmak üzere üç temel görevi vardır. Eğitimin siyasal görevi ülkenin gereksinimi olan vatandaş yetiştirmek iken bu görev ülkelerin yönetim biçiminin benimsediği anlayışa göre insanlar yetiştirir. Toplumun hayatta kalmasını sağlamak, eğitim sistemi ile sunulacak olan değerleri kuşaktan kuşağa aktararak sağlanır ve bu da eğitimin toplumsal görevidir. Üretimi ve tüketimi bilen, bilinçli üretici ve bilinçli tüketici bireyler yetiştirmek ise eğitimin ekonomik görevidir (Karakütük, 2021).

Hak; hukukun kişilere tanıdığı çıkar (Gözübüyük, 2013), adalet, pay (TDK, 2019) gibi anlamlara gelmektedir. Hakkın tanımı incelendiğinde bir hakka sahip olabilmek için bunun hukuk tarafından düzenlenmiş olması ve hukukun kurallarına uyması gerektiğini söylemek olanaklıdır. Kısaca bahsi geçen çıkarın hak olabilmesi için ideal hukukta tanımlanmış olması gerekir.

Ödev kavramı da hak kavramı ile yakından ilişkilidir. Hakkın kısıtlanmasıyla ortaya çıkan hukuksal duruma ödev denir (Karaman Kepenekçi ve Taşkın, 2019). 1982 Anayasası incelendiğinde hak kavramı aynı zamanda ödev kavramıyla birlikte kullanılmaktadır. Anayasada düzenlenen mülkiyet hakkı, ispat hakkı, eğitim hakkı gibi

birçok hak olmasıyla birlikte bunlar kişisel haklar ve özgürlükler, siyasal haklar ve özgürlükler, sosyal ve ekonomik haklar ve özgürlükler olarak sınıflandırılabilir. Eğitim hakkı ise sosyal ve ekonomik haklar, diğer bir deyişle isteme hakları sınıfındadır.

Eğitim hakkı başta 1982 Anayasası olmak üzere birçok ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler ve sözleşmelerle koruma altına alınmıştır. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu eğitim hakkı ile ilgili açıklamaları içerisinde barındırırken uluslar arası düzeyde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi belgeler de eğitim hakkı tanımını içinde barındırmaktadır. Türkiye'nin kabul etmiş olduğu uluslararası sözleşmeler ve bildirgelerde eğitim hakkının tanımı yapılmıştır. Bunlardan ilki 1949 yılında Birleşmiş Milletlerce ilan edilmiş olan ve Türkiye tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesidir. Bu bildirgenin 26. maddesinde eğitim hakkına yer veren bildirme, herkesin eğitim hakkına sahip olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca ilk ve temel eğitimin parasız olduğuna vurgu yapılan bildirgede sunulan eğitim hizmetinin seçilmesi çocuk adına anne-babasına verilmiştir (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1949: 26).

1989 yılında kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesine taraf olan devletler eğitim hakkını kabul etmiş ve eğitim hakkının sunulması sırasında fırsat eşitliğinin göz önünde bulundurulmasından ve devletlerin fırsat eşitliğinin sağlanmasından sorumlu olduğunun vurgusu yapılmıştır (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1995: 28).

1950 yılında Avrupa Konseyi üyelerince imza altına alınan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde eğitim hakkına yer verilmemiştir. Ardından İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye 1952 yılında Ek Protokol konularak eğitim hakkına yer verilmiştir. Hiçbir bireyin eğitim hakkından mahrum bırakılamayacağı Ek Protokol'ün 2. maddesinde açıkça belirtilmiş, devletin eğitim hizmetini sunarken anne-babaların dini ve felsefi inançlarına saygılı biçimde davranması gerektiğine vurgu yapılmıştır (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1952: 2) .

Uluslar arası belgelerin dışında Türkiye'de eğitim hakkına yer verilen belgelerin başında Anayasa gelmektedir. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Sosyal ve Ekonomik Haklar başlığı altında 42. Maddede açıklanan eğitim hakkı, eğitimin devletin gözetimi ve denetimi altında yapılacağı vurgulanan ve tüm insanların eğitimden yararlanması gerektiği bir hak olarak tanımlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 42). Bu madde ele alındığında her birey ayırım gözetmeksizin eğitim hakkından yararlanabilir ve eğitim hakkı anayasal anlamda devlete karşı ileri sürülebilecek bir temel haktır.

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun Türk Milli Eğitiminin örgüt (teşkilat) yapısı, eğitime kabul ve devamı, okulların arsa işleri, yapım ve donatım işlerini, ilköğretimin gelir, gider ve planlama işlerini içeren kapsamlı bir kanun olduğu söylenebilir. Eğitim hakkının güvence altına alınması ile ilgili maddeler incelendiğinde yasanın 1. maddesine göre ilköğretim, kadın veya erkek olmasına bakılmaksızın tüm yurttaşların milli amaçlara uygun şekilde zihinsel, bedensel ve ahlaki açıdan gelişmelerini ve yetişmelerini sağlayan temel eğitime ve öğretme hizmetidir. İkinci maddede ise ilköğretimin kız ve erkek fark etmeksizin öğrenim çağında bulunan tüm çocuklar için zorunlu ve ücretsiz olduğu vurgulanmıştır (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961: 1-2).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda da eğitim hakkı temel ilkeler arasında yerini almıştır. Bu yasanın 7. Maddesinde açıklaması yapılan eğitim hakkı ilköğretimin her Türk yurttaşının hakkı olduğuna vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte ilköğretimden sonraki basamaklar için kişilerin ilgi, yetenekleri ölçüsünde yararlanabileceği konusunda kişiler serbest bırakılmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: 7).

Eğitimin uluslar arası belgeler, yasalar ve yönetmeliklerle bir hak olarak tanımlanması devletlerin sunması gerektiği bir hizmet olarak sunulmasını da beraberinde getirmektedir. Hak olan eğitimin sunulması sırasında oluşan maliyet farklı şekillerde karşılanabilir. Maliyet ve sunulacak hizmetin arasındaki ilişki maliyet ve yarar karşılaştırması için önemlidir.

Eğitimde Maliyet ve İlgili Kavramlar

Eğitimin birçok bilim dalıyla ilişkisi olduğundan söz edilebilir. Bunlardan biri de ekonomidir. Yapılan harcamalar eğitim hizmetleri ve ekonomi arasındaki ilişkiyi gösterir. Bu anlamda bir bilim dalı olarak eğitim ekonomisi, eğitim ve ekonomi arasındaki ilişkiyi açıklar. Bireyin aldığı eğitim ve eğitim alırken yaptığı harcamalar eğitim ve ekonomi arasındaki ilişkiyi açıklar.

Eğitim ekonomisi alanı ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Âdem (1993) eğitim ekonomisinin bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasını insana verilen özel önemin ve ekonomik sorunların insanla çözümlenebilmesi ve ekonomik kuramların eğitime uygulanabilmesi sebeplerine bağlamıştır. Ünal (1996) eğitim ekonomisini; eğitim ve yetiştirme sürecinde kullanılacak kaynakların belirlenmesi, çeşitli nicel ve nitel

özelliklere sahip olanakların üretimi ve tüketimi ve toplumun farklı kesimleri tarafından yapılan seçimleri inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlamıştır. Karakütük (2021) ise eğitim ekonomisinin bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasını; ekonomistlerin eğitime gösterilen ilgiyle ve ekonomi ile eğitim arasındaki ilişkinin bağlantısını ortaya çıkarmaya ilişkin çabalarıyla ilgili olduğunu belirtmektedir.

Ünal'a (1996) göre bireysel veya toplumsal yatırım getirilerinin hesaplanması ve bu amaca hizmet etmek için eğitimin maliyeti ve yararının ölçülmesi eğitimin ekonomik olarak değerinin ölçülmesi ve tanımlanmasını kapsar. Eğitimin maliyeti ölçülürken maliyetin kim tarafından karşılandığının, maliyeti karşılayıp karşılamaması açısından önemi vardır. Eğitim dünyada değişik şekillerde finanse edilmektedir. Kurul (2012) kamu, özel ve karma finansman olarak sınıflandırdığı eğitim finansmanı türlerinde eğitimin kamu tarafından finanse edilmesini devletin bir görev bilinci ile tüm vatandaşlara eğitim hizmetini sunmasını belirtir. Özel finansman ise eğitim hizmetinden yararlananların kendi öğrenim giderlerini karşılaması dolayısıyla eğitimin piyasa içerisinde alıp satılabilen bir hizmet olduğunu belirtir. Karma finansman ise devlet ve bireylerin eğitime birlikte destek olması ile ilgilidir. Genelde eğitime özelde de okula olmak üzere devlet tarafından ayrılan kamusal bütçenin yanı sıra eğitim hizmetini alan öğrenciler ve ailelerin, kamu kuruluşlarının, işletmelerin ve gönüllü kuruluşların da parasal katkıları sağlanır.

Yeterince kaynağın var olup olmaması eğitim olanaklarının karşılanma miktarını açıklayabilir. GSMH içindeki eğitimin payı, eğitim harcamaları için bütçeden ayrılan pay gibi göstergelerle veya tüm bunların sonucunda elde edilen okullaşma oranları, cinsiyet veya okullaşan çağ nüfusu arasındaki ilişkiyi gösteren dağılım tabloları ya da kız ve erkekler için ayrı ayrı okullaşma oranları gibi göstergelerle belirlemek olanaklıdır (Ünal, 1996). Bu göstergeler ile bir kanıya varmak için Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi, GSMH ve Merkezi Yönetim Bütçesi arasındaki ilişki de kullanılabilir.

Tablo 1'de yıllara göre Merkezi Yönetim Bütçesinden Milli Eğitim Bakanlığı'na ayrılan miktar, Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH), Merkezi Yönetim Bütçesi ve Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin merkezi yönetim bütçesi ve GSMH'ye oranları verilmiştir.

Tablo 1

Yıllara Göre MEB Bütçesi, GSMH, Merkezi Yönetim Bütçesinin Gelişimi

Yıllar	MEB Bütçesi	GSMH	Merkezi Yönetim Bütçesi	MEB Bütçesi / Merkezi Yönetim Bütçesi %	MEB Bütçesi / GSMH %
2010	28.237.412.000	1 160 013 978	286.981.303.810	0,1	24,34
2011	34.112.163.000	1 394 477 166	312.572.607.330	0,1	24,46
2012	39.169.379.190	1 569 672 115	350.948.317.871	0,1	24,95
2013	47.496.378.650	1 809 713 087	404.045.669.000	0,1	26,24
2014	55.704.817.610	2 044 465 876	436.432.901.000	0,12	27,24
2015	62.000.248.000	2 338 647 494	472.942.746.000	0,13	26,51
2016	76.354.306.000	2 608 525 749	570.506.708.000	0,13	29,27
2017	85.048.584.000	3 110 650 155	645.124.278.000	0,13	27,34
2018	92.528.652.000	3 724 387 936	762.753.272.000	0,12	24,84
2019	113.813.013.000	4 320 191 000	960.975.683.000	0,12	26,34
2020	125.396.862.000	4 982 603 819	1.072.657.993.000	0,12	25,17

Kaynak: 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 Merkezi Yönetim Bütçe Kanunları'ndan derlenmiştir.

Harcanması planlanan bütçelerin cari fiyatlarla (sabit fiyatlara dönüştürülmeden) artış eğilimi gösterdiği söylenebilir. Artış olup olmadığının çözümlemesinin yapılabilmesinin oranlama yapılmasıyla mümkündür. Tablo 1 incelendiğinde 2010-2018 yılları arasında MEB Bütçesi, GSMH ve Merkezi Yönetim Bütçesi cari fiyatlarla artış eğilimi göstermiştir. MEB Bütçesinin Merkezi Yönetim Bütçesine oranlanmasıyla elde edilen veriler incelendiğinde yüzdelik değerlerin büyük artış göstermediği söylenebilir. MEB Bütçesi ve GSMH oranları incelendiğinde 2010 yılından 2014 yılına kadar istikrarlı şekilde artış gösterdiği 2015 yılında %1'den daha az bir düşüş göstermiştir. 2015 yılındaki %3'lük artıştan sonra devam eden yıllarda düşüş göstermiştir.

Var olan kaynakların kullanımı ve yapılacak işin var olan seçenekler arasından uygun olanının seçilmesi ve kıt olan kaynakların kullanılması, eğitimde maliyet hesabının yapılmasıyla yakından ilgilidir. Bir hizmet olan eğitim gerçekleşirken kullanılan girdilerin ekonomik olarak değerlerinin ölçülmesi eğitimin maliyeti olabilir. Eğitimin maliyeti ekonomik bir analizdir ve bu analiz bireyin eğitimi için yapılan doğrudan ve dolaylı maliyetleri, kişisel ve sosyal maliyetleri, okulu bırakmanın toplam maliyetlerini, fazla ücret, oran ve bireyin alacağı emekli maaşını içerir; eğitim ve üretkenliği tahmin etmek için kullanılır (Âdem, 1993).

Eğitim hizmetinin üretimi için gerekli eğitim çalışanları mal ve hizmet alımları, yöneticiler, diğer personel gibi girdilerin olduğu söylenebilir. Eğitim hizmetini gerçekleştirmek üzere kullanılan girdilerin ekonomik olarak değeri eğitimin maliyetini oluşturur (Kurul, 2012). Eğitim sürecinde kullanılan girdilerin fiyatları toplamından parasal maliyete ulaşılır. Eğitim harcamaları kavramı genel olarak, eğitime kaynak ayıran (finanse eden) kişi ve kurumların, özellikle de devletin bütçesinden yaptığı mal ve hizmet alımlarını ve yatırımları ifade etmek için kullanılmaktadır (Ünal, 1996, 235–237).

Sınırlı kaynakların en verimli bir biçimde kullanılması ve seçenekler arasından en uygun olanın seçilmesi amacıyla eğitimde maliyet hesabı yapılmaktadır. Maliyet, bir mal ya da hizmeti elde edebilmek için vazgeçmek zorunda kalınan şeylerin toplamı (Türkay, 1996), eğitim maliyeti ise eğitim hizmetinin gerçekleştiği sırada gereksinim duyulan ve kullanılan tüm öğelerin ekonomik anlamdaki değeri (Kurul, 2012) olarak tanımlanmaktadır.

Eğitimin topluma maliyeti bir eşitlik halinde yazılırsa şu şekilde belirtilebilir: Eğitim Topluma Maliyeti = Kamusal ve Özel Öğretim Harcamaları + Vazgeçme Maliyetleri. (Hallak, 1974; akt., Âdem, 1977).

Vazgeçme (Fırsat) Maliyeti

Vazgeçme maliyetinin kaçırılan fırsatlar ile ilgili olduğu söylenebilir. Vazgeçme maliyeti, sınırlı kaynakların alternatif kullanımları arasında seçim yapmak, seçilen alternatiften farklı olanları feda etmektir ve yapılan seçim sonucunda diğer gereksinimlerin karşılanma fırsatı değerlendirme dışında kalır (Kurul, 2012).

Eğitimin fırsat maliyetleri, eğitim sürecinde kullanılan tüm gerçek kaynakları kapsar ve onların dolaysız olarak para cinsinden ölçülemediği durumlarda tahmini alternatif kullanım değerlerini de kapsamalıdır. Buna en iyi örnek öğrencilerin zamanıdır (Woodhall, 1987).

Karakütük'e (2020) göre hem ekonomi hem de eğitim ekonomisinde önemli bir kavram olan vazgeçme maliyeti; bireyi ve toplumu ilgilendiren, kıt kaynaklar arasında seçim yapılması gereken ve yapılan seçim sonucunda diğer seçenekleri feda etmektir.

Ortalama Maliyet

Eğitimde maliyet çözümlemeleri, tek bir öğrencinin eğitiminden doğan maliyeti ölçme (birim maliyet) biçiminde olabileceği gibi, eğitimin toplam maliyeti ile ilgili de olabilirler. Mezun başına ortalama maliyet, toplam harcamaların mezun sayısına bölünmesiyle hesaplanır. Her ikisi de birim maliyet ölçüsüdür (Kurul, 2012). Ortalama maliyet, maliyetin toplamı ile ilgilidir ve hesaplamasında bireylere yapılan harcamaların miktarı farklı olabilir. Ortalama maliyette önemli olan ayrı ayrı kişilere sunulan hizmetin maliyeti değil toplamdan elde edilen azami maliyet olarak düşünülebilir.

Birim Maliyet

Bir birim malın veya hizmetin maliyeti ile birimlerin sayıca ifade edilebilir miktarları malın veya hizmetin birim maliyetini anlatır. Birim maliyet eğitimde de aynı anlamda kullanılır. Üretilen eğitimin niceliğinin değerlendirilmesi iki şekilde olabilmektedir. Birincisi başarı sayısına ya da eğitimbilimsel sonuçlara göre, ikincisi ise derslere devam eden öğrenci sayısına göre hesaplanabilir. Birim maliyetin hesaplanmasında; Mezun Başına Maliyet, Ulaşılan Yetiştirme Düzeyine Göre Maliyet, Günlük Ortalama Devam Maliyeti, Sınıf Başına Ortalama Maliyet, Bir Öğrencilik Yer Başına Yatırım Maliyeti, Öğretmen Başına Ortalama Cari Maliyet ve Öğrenci Başına Birim Maliyet formülasyonları bulunmaktadır. Öğrenci başına birim maliyette; cari harcama maliyetleri ile toplam öğrenci sayısı arasındaki ilişkiye bakılır (Hallak,1974; akt., Âdem, 1977).

Eğitimde Harcama

Devlet ve devlet tarafından yapılan harcamalar kamu ekonomisinin büyüklüğünü belirtir. Akalın (2016) kamu ekonomisinin hacmini; genel bütçe, özel bütçeli idareler, sosyal güvenlik kurumları, yerel yönetimler ve iktisadi işletmeleri, bütçe dışı fonlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, düzenleyici ve denetleyici kurumlar, döner sermayeler, kamu vakıfları ve işletmeleri, kamu dernekleri ve işletmelerinin toplamı olarak tanımlar. Bu kurumlar tarafından yapılan harcamalar kurumların ekonomik büyüklükleriyle doğru

orantılıdır. Aslında kurum ne kadar büyükse o kadar çok harcama, ne kadar küçükse o kadar az harcama yapması anlamına gelebilir.

Dar anlamda kamu harcamaları, devletin ve diğer kamu tüzel kişiliğine sahip kurumlar tarafından yapılan ödemelerdir. Geniş anlamda kamu harcamaları ise devlet tarafından üstlenilen ekonomik ve toplumsal fonksiyonların yerine getirilmesi için yaptığı tüm işlerin maliyetlerinin toplamıdır (Susam, 2019). Diğer bir tanıma göre kamu harcamaları, kamu kurumları tarafından ekonomik yaşamı etkilemek üzere belirli kurallar içinde ve toplumun gereksinimlerini karşılamak için yapılan harcamalardır (Kurul, 2012).

Devlet tarafından sunulan hizmetlerin fazlalığı ve niteliği kamu harcamalarının sayısal olarak fazlalığıyla ilgilidir. Sayısal anlamda ifade edilen harcamanın büyüklüğü yapılan hizmetlerin fazlalığıyla doğru orantılı olabilir. Kamu harcamalarının artış nedenleri düşünüldüğünde nüfus artışı, askeri alandaki harcamalar, teknolojik gelişmeler, ekonomik ve sosyal nedenler, siyasi nedenler ve devletin anlayışında meydana gelen değişimler sayılabilir (Susam, 2019).

Devletin yaptığı harcamalar sınıflandırılmak istenirse bunlar yönetsel (idari), işlevsel ve ekonomik sınıflandırma olarak yapılabilir (Kurul, 2012). Yönetsel sınıflandırma 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na eklenmiş listedeki genel bütçeye tabi olan kurum ve kuruluşlara ayrılan bütçelemeye dayalı sınıflandırma biçimidir. İşlevsel (fonksiyonel) sınıflandırma; genel, ekonomik ve sosyal hizmetler kapsamında devletin kurum ve kuruluşlarının hizmetlerine göre sınıflandırılmasıyla yapılır. Ekonomik sınıflandırma ise devletin yaptığı harcamaların bilimsel olarak sınıflandırılmasıdır. Ekonomik sınıflandırmaya göre devlet harcamaları; cari harcamalar, yatırım ve transfer harcamaları olarak sınıflandırılabilir.

Cari Harcamalar

Eğitimde hizmet üretimine yönelik yapılan her türlü harcama cari harcama olarak tanımlanabilir. Cari harcamalara örnek verilmek istenirse çalışanların ücretleri ve eğitim kurumlarının gereksinim duyduğu çok maliyetli olmayan basit onarımlar, ulaşım giderleri, ders sırasında kullanılan araç ve gereç giderleri, enerji giderleri, iletişim giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, eğitim hizmeti alan öğrencilere verilen her türlü

burs, yemek ve sosyo-kültürel etkinlik harcamaları cari harcama kapsamındadır (Kurul, 2012).

Yatırım Harcamaları

Yararı birden fazla yıla yayılan ve ekonomik anlamda üretimi artırmak, kaynakların daha iyi kullanımını sağlamak için yapılan giderler bütünüdür (Eğilmez, 2019). Yatırım harcamalarının eğitim ile ilişkisi düşünüldüğünde eğitimde uzun dönem kullanılacak, kısa sürede yıpranmayacak veya tükenmeyecek malları sağlamak için yapılan harcamalar yatırım harcamalarının kapsamındadır denilebilir.

Transfer Harcamaları

Hem cari hem de yatırım harcaması olarak gösterilemeyecek parasal kaynakların belirli bir kısmının kurum veya kişilere aktarılmasını belirtir ve transfer harcamalarının en belirgin özelliği karşılığında bir mal veya hizmetin olmamasıdır (Kurul, 2012). Transfer harcamaları; merkezi yönetim bütçesinden yerel yönetimlere yapılan yardım ödemeleri, kamu borçlanması karşılığında yapılan faiz ödemeleri, sosyal güvenlik amaçlı ödemeler, sermaye ödemeleri ve gelir transferleri olarak sınıflandırılabilir (Eğilmez, 2019). Eğitimde transfer harcamalarının neler olabileceği düşünüldüğünde yemek yardımları, her türlü burs veya krediler, sosyal etkinlikler ile ilgili harcamalar sayılabilir.

Eğitimde maliyetin etmenleri düşünüldüğünde maliyet gruplama çeşitleri ortaya çıkabilir. Eğitimde maliyet; harcama yapanlara göre, harcamaların niteliğine göre, ekonomik ve parasal maliyet, ödeneklerin harcanıldıkları programlara göre sınıflandırılabilir. Harcama yapanlar düşünüldüğünde bunları aile, eğitim kurumları ve devlet olarak düşünmek olanaklıdır. Aileler dolaylı ve dolaysız şekilde harcamalarını yaparken, eğitim kurumları ailelerden veya bağışçılardan okul aile birlikleri aracılığı ile edindikleri gelirlerden harcamalarını yapmaktadır. Eğitim hizmetinin sunulmasında önemli rolü üstlenen devlet ise gerek cari gerek transfer gerekse yatırım harcamaları yaparak hizmetin sürekliliğini sağlamaya çalışmaktadır. Ödeneklerin harcanıldığı programlara göre olan sınıflama genellikle devletin yaptığı harcamalarla ilgilidir. Eğitim hizmetinin sunulabilmesi için gerekli olan harcamalar başlıca yapım ve donatım,

genel yönetim ve personel olarak düşünüldüğünde tüm bu harcamaların devlet tarafından yapıldığı söylenebilir (Âdem, 1993).

Tablo 2’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın ekonomik sınıflandırmaya göre harcama kalemleri cari, sermaye ve transfer harcamalarına göre ayrılarak düzenlenmiştir.

Tablo 2

Milli Eğitim Bakanlığı Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Harcama Kalemleri (2009-2019)

Yıllar	Cari Harcamalar	Sermaye Harcamaları	Transfer Harcamaları
2009	24 259 903 000	1 504 417 000	266 000 000
2010	26 435 285 000	1 472 827 000	329 300 000
2011	32 098 538 000	1 665 000 000	348 625 000
2012	36 548 379 190	2 600 000 000	21 000 000
2013	43 514 378 650	3 955 000 000	27 000 000
2014	50 479 717 610	5 192 300 000	32 800 000
2015	56 470 168 000	5 494 000 000	36 080 000
2016	69 931 145 000	6 284 628 000	138 533 000
2017	77 788 433 000	7 237 121 000	23 030 000
2018	84 767 027 000	7 737 121 000	24 504 000
2019	108 226 122 000	5 558 886 000	28 005 000

Kaynak: MEB, 2010, 2011, 2013, 2015, 2017, 2018, 2020 MEB Bütçe Sunuşları’ndan derlenmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde harcama kalemlerinin yıldan yıla artış gösterdiği gözlenmiştir. Sermaye harcamalarında 2018 yılından 2019 yılına geçişte yaklaşık %30’luk bir azalma olduğu söylenebilir. Ayrıca transfer harcamaları gözden geçirildiğinde yıllara göre istikrarlı bir artış veya azalış göstermediği, 2011 yılından itibaren büyük bir azalış gözleendiği, 2016 yılında bir önceki yılın yaklaşık 4 katı kadar artış olsa da izleyen yıllarda düşüş göstermiştir.

Eğitimde Maliyet - Yarar Çözümlemesi

Herhangi bir maliyet-fayda analizinin amacı, karlı olması beklenen projenin fırsat maliyeti ile yatırım sonucunda gelecekte meydana çıkacak gelirdeki ilaveler cinsinden ölçülen, beklenen kârları karşılaştırmaktır (Woodhall, 1987, 269-270).

Ekonomik anlamda bir projenin veya çalışmanın yararlarının belirlenmesinde şu şekilde bir sınıflandırma yapılabilir (Tokatlıoğlu, 2017):

1. Doğrudan – dolaylı yararlar

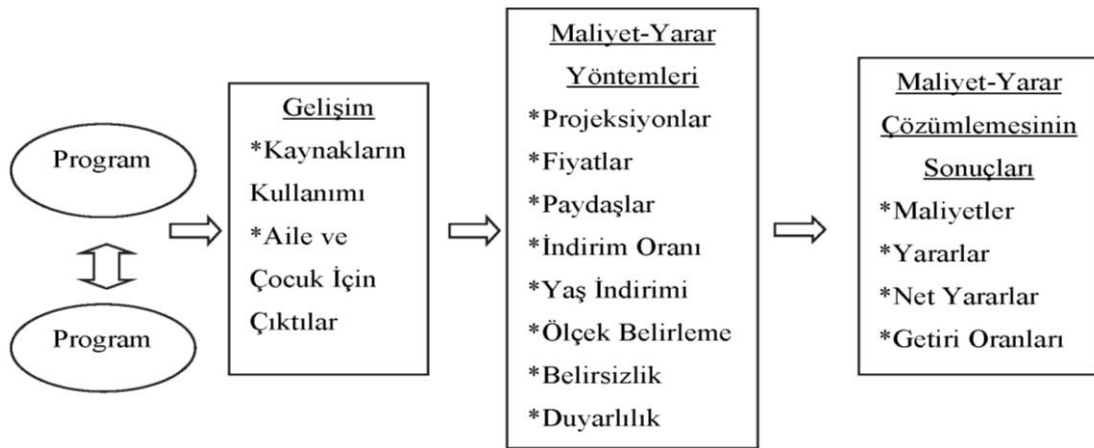
2. Gerçek – parasal yararlar

3. Maddi – maddi olmayan yararlar

Eğitimin sağladığı yararlar öğrencinin eğitimden sağladığı dolaysız yararlar ve öğrencinin dışında ortaya çıkan ve başkalarının sağladığı yararlar olarak gruplanabilir (Serin, 1972). Doğrudan yararlar ölçülebilir nitelikte olduğu gibi bu tür yararları hizmeti kullanan kişi elde eder. Dolaylı yarar düşünüldüğünde yararı elde eden kişinin yanı sıra uzun vadede diğer toplumun bireylerini etkileyen yarar türüdür. Eğitim hizmetinin sağlanması açısından değerlendirilirse; kişinin eğitim hizmetinden sağladığı gelir artışı doğrudan yararı oluştururken, kişinin toplumda sosyalleşmesi veya toplumun eğitilmişlik düzeyini yükseltmesi dolaylı yarar olarak düşünülebilir.

Tarihsel açıdan 19. yüzyıla kadar uzanan maliyet-yarar çözümlemesi konusunda ilk katkı kamu yatırımlarının sosyal yararı ölçmesi konusunda yapılmıştır. Sosyal yararı ölçmeyi amaçlayan Fransız mühendis ve iktisatçı J. Dupuit maliyet – yarar çözümlemeleri konusunda çalışmalar yapmıştır. Fakat kuramsal açıdan asıl gelişme 1958 yılından itibaren bugüne kadar sürmüştür (Akalin, 1980)

Karoly (2009) tarafından belirtilen maliyet – yarar çözümlemesinin öğeleri Şekil 1’de gösterilmiştir: belirtmiştir:

Şekil 1. Maliyet – Yarar Çözümlemesinin Öğeleri

Kaynak. Karoly, 2009

İki programın karşılaştırılmasına yönelik yapılan maliyet- yarar çözümlemelerinde uygulanacak olan program ve temel program olmak üzere iki program oluşturulur. Programların karşılaştırılmasında gelişim başlığı altındaki kaynak kullanımı ve çocuk ve aile için çıktılar açısından değerlendirme olanağı sunulur. Deneyin uygulanabilirliği ve sonuca ulaşılabilir olması açısından uygun maliyet-yarar çözümlemesi yöntemini

seçmek önemlidir. Maliyet-yarar çözümlemelerinde kullanılabilecek yöntemler içerisinden seçilen yöntem maliyet-yarar çözümlemesinin sonucunu belirler. Yapılan maliyet-yarar çözümlemesinde sonuçlar maliyetler, yararlar, net yararlar ya da getiri oranları ile ilgili olabilir.

Eğitim tüm kademeler için uzun veya kısa vadeli yararları olan bir hizmet olarak düşünülebilir. Zorunlu olmamakla birlikte bir eğitim basamağı olan okul öncesi eğitimin de çocuklara veya toplumlara yararları olduğu söylenebilir. Okul öncesi eğitimin tanımı ve yararlarını bilmenin maliyet-yarar çözümlemesi yapmada önemli olduğu belirtilebilir.

Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Yararları

Bu başlık altında okul öncesi eğitimin tanımı ve yararları ayrı başlıklar altında değerlendirilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Okul Öncesi Eğitimin Tanımı

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmeliklerde okul öncesi eğitim; 0-6 yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişim düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların beden, zihin, duygu ve sosyal yönden gelişimlerini, toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bilinçli ve sistemli bir eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır (MEB, 1993, s. 13, akt. Zembat, 2001).

Okul öncesi eğitim diğer eğitim basamakları gibi örgün eğitimin bir parçasıdır. Çocuğun ilkokula başlayacağı zamana kadar geçen süreyi içine alan ve onların gelecek yaşantılarını etkileyen, gelişimlerinin önemli ölçüde desteklendiği ve tamamlandığı, çocuğun zorunlu eğitimin ilk adımı olan ilkokula hazırlandığı, okul ve ailenin eşgüdümlü olarak verdikleri eğitimle çocuğun benliğinin geliştiği eğitim süreci olarak tanımlanabilir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000).

Belirli gelişim alanlarını desteklemesinden dolayı okul öncesi eğitimin insan yaşamında etkili olduğu söylenebilir. Okul öncesi eğitim belirli gelişim alanlarını desteklemesinden dolayı insan yaşamında etkili olduğu söylenebilir. Okul öncesi eğitim son yıllarda erken çocukluk eğitimi olarak da belirtilmiş ve okul öncesi eğitim

kurumları hali hazırda zorunlu eğitime başlamamış çocukların bakım hizmeti ya da eğitim hizmeti aldıkları kurumlar olarak belirtilmiştir. Okul öncesi eğitim ya da erken çocukluk eğitimi, başta çocuğun yaşaması ile başlayan ve gelişmesini, büyümesini ve bakımını kapsayan işlerin bütünü olarak tanımlanabilir (Ural ve Ramazan, 2007).

Türkiye’de okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Çocukların bedensel, duygusal ve zihinsel olarak gelişimini tamamlamalarını sağlamak ve iyi alışkanlıkları benimsemesine yardımcı olmak,
2. Çocukların zorunlu eğitimin ilk basamağı olan ilkokula hazırlanmasını sağlamak,
3. Elverişsiz çevre koşullarından ve ailelerden gelen çocukların yetişmesi için ortan bir alan oluşturmak,
4. Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına zemin hazırlamak şeklindedir. (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, 2013).

Çocukların yaşama attıkları ilk adım ve yaşamın temeli olan okul öncesi eğitim döneminde öğrenme hızları oldukça yüksektir. Okul öncesi eğitimde her yaş grubunun gelişimsel özellikleri farklı olmakla birlikte çocukların ortalama olarak gelişim özellikleri ortaktır. Tüm bu gelişimsel özelliklerin yerine getirilebilmesi belirli ilkelere uyularak yapılır. Bu ilkeler şunlardır (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, 2013, s. 11):

1. Çocukların gereksinimleri ve birbirlerinden farklı oldukları okul öncesi eğitim sürecine ve eğitim programına yansıtılmalıdır.
2. Okul öncesi eğitim çocukları 5 gelişim alanında (psikomotor, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel gelişim, özbakım becerileri) desteklemeli ve çocuğu zorunlu eğitimin ilk basamağı olan ilköğretime hazırlamalıdır.
3. Demokratik eğitim anlayışı eğitim kurumlarında benimsenmeli ve eğitim ortamları buna uygun olarak hazırlanmalıdır.
4. Çocukların ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda etkinlikler hazırlanmalı, okul ve çevrenin de olanakları göz ardı edilmemelidir.
5. Eğitim sürecinde yakından uzağa ilkesi doğrultusunda çocuğun halihazırda bildiklerinden başlanmalı ve öğrenmelerini deneme-yanılma yoluyla yapabilmesine olanak tanınmalıdır.
6. Türkçeyi güzel ve doğru konuşma konusunda gerekli önemin verilmesi sağlanmalıdır.

7. Çocukların ileriki yaşantıya dönük olarak kazanmaları gereken değerler (sevgi, saygı, yardımlaşma, paylaşma vb.) okul öncesi eğitimde geliştirilmelidir.

8. Okul öncesi eğitimle çocuklar öz denetim davranışını kazanmalı ve kendilerine saygı ve güven duymayı öğrenebilmelidir.

9. Okul öncesi eğitimde en uygun öğrenme yöntemi olan oyun temelli öğrenme sağlanabilmelidir.

10. Çocukları baskılayan ve kısıtlanmalarını sağlayan iletişime yer verilmemeli, çocukların kişiliklerini olumlu etkileyecek ve zedeleyecek davranışlardan kaçınılmalıdır.

11. Çocukların kendi başına hareket edebilmeleri desteklenmeli, yetişkine gereksinim duyduklarında gereken rehberlik ve destek verilmelidir.

12. Çocukların kendileri ve diğer kişilerin duygularını anlamaları sağlanmalıdır.

13. Çocukların kendi yaratıcılıklarının farkına varmaları sağlanmalı, hayal güçlerini destekleyici etkinlikler tasarlanmalı ve başkalarıyla iletişim kurarken kendini betimleyebilme davranışları desteklenmelidir.

14. Okul öncesi eğitim programı hazırlanırken çocuğun anne-babasının ve içinde bulundukları çevrenin özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

15. Çocuğun eğitim sürecine etkin katılımı sağlanmalı, aile katılımları düzenlenmelidir.

16. Çocuğun gelişimsel özellikleri doğrultusunda hazırlanan eğitim programlarının değerlendirilmesi sürekli yapılmalıdır.

17. Eğitim programlarının değerlendirilmesinden sonra ortaya çıkan sonuçlar programın geliştirilmesi amacıyla kullanılmalıdır.

Temel ilkelere dayalı olarak okul öncesi eğitim ilkokul, ortaokul gibi diğer eğitim basamaklarındaki gibi bir plan doğrultusunda ilerlemektedir.

Okul Öncesi Eğitimin Yararları

Okul öncesi dönem çocuğun yaşama hazırlandığı, gelişimin hızının yüksekliğinden dolayı öğrenmenin yüksek oranda gerçekleştiği dönemdir. Çocuğun gelişim gereksinimlerinin karşılanması, temel alışkanlıkları edinmesi, bunların sonucunda hayata iyi bir şekilde hazırlanabilmesi için nitelikli bir okul öncesi eğitimi verilmesi önem taşımaktadır (Canbeldek, 2015). Okul öncesi eğitim beş temel alandaki gelişime

destek sağlamaktadır. Bu anlamda gelişimsel alanlardan bir tanesi dil gelişimi alanıdır. Okul öncesi eğitim, çocuğun çevresinde bulunan ve sosyalleşmesine katkı sağlayan kişilerle sağlıklı şekilde iletişim kurmasına ve kendini ifade etmede rahat davranmasına önemli katkılar sağlar. Okul öncesi eğitime 4-5 yaşlarında başlayan bir çocuğun sözcük dağarcığı 2000 kelime iken, çocuk 20’li yaşlara geldiğinde bu kelime dağarcığı 20,000 kelimeye ulaşır (Başal, 2003).

Bloom’un yapmış olduğu araştırmalara göre 17 yaşına kadar olan sürecin zihinsel gelişme açısından %50’si dört yaşına kadar tamamlanmaktadır. Yine bir kısmı okul öncesi eğitime denk gelen dört yaşından sekiz yaşına kadar çocukların zihinsel gelişiminin % 30’u tamamlanmaktadır. Geri kalan % 20’lik kısım ise sekiz ve 17 yaşları arasında tamamlanmaktadır. Bu bilgiler ışığında çocuğun eğitiminde okul öncesi eğitim dönemine denk gelen yılların çok değerli olduğu söylenebilir. Çocuğun eğitimi açısından önemli olan bu dönemde en iyi şekilde kurgulanmış bir okul öncesi eğitimle çocuklar yetenek açısından donatılmış, beceri ve doğru davranış edinmiş olacaklardır. (Poyraz, 2003).

Çocuklar okul öncesi dönemde sosyal olarak oyuncak paylaşımıyla birlikte yetişkinin ilgisini, karşılıklı iletişimi ve paylaşmayı öğrenirler. Ayrıca akranlarıyla ilişkilerinde açığa çıkan problemleri çözümlemeyi, arkadaşlarıyla olan çatışmalarını ortadan kaldırmayı, kendilerini ne zaman ve nasıl savunup koruyacaklarını ve arkadaşlarının haklarını gözetmeleri gerektiğini de öğrenirler. Bunlar kişinin ilerleyen yaşantısında meydana gelebilecek bütün sorunlarını çözmesine olanak sağlayacağı, problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesini sağlar. Drama çalışmaları yapmaları, hayali ve taklit içerikli oyunlar oynamaları da çocukların farklı düşüncelerini ve yaratıcılık yeteneklerinin gelişmesini etkiler. Öğretmenleri ve arkadaşlarıyla konuşmaları, paylaşımda bulunmaları da dil gelişimlerinin özgünleşmesini sağlayabilir (Oktay, 2002: 25)

Erkan ve Kırca’nın (2010) bünyesinde anasınıfı bulunan ve birinci sınıfa devam eden 170 öğrenci üzerinde yapmış oldukları “Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Hazır Bulunuşluklarına Etkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmalarında okula hazır bulunuşluk açısından çocukları incelemişler ve hazır bulunuşluk düzeyi bakımından daha önce okul öncesine devam eden çocukların etmeyenlere göre daha hazır oldukları sonucuna varmışlardır.

Dereli (2012) “Okul Öncesi Öğretmenleri ile İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretime Hazırlık Süreci ile İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılarak

İncelenmesi” başlıklı araştırmasını Konya İlinde farklı 22 okulda göre yapan 22 okul öncesi öğretmeni ve 22 sınıf öğretmeni olmak üzere 44 öğretmenle yürütmüştür. Bu çalışmada okul öncesi eğitimin çocukların psiko-motor gelişimini desteklediği, öz güven gelişimini sağladığı, iletişim kurma becerisine ve yaparak-yaşayarak öğrenmesine, kimlik gelişimine, ilköğretime hazırlık ve uyum sürecine katkı sağladığı için önemli olduğu hem birinci sınıf öğretmenleri hem de okul öncesi öğretmenleri tarafından belirtilmiştir.

Çocuğun kendinin farkına varması ve doğru yönlendirilmesi için okul öncesi eğitim yaşamındaki önemli dönemlerdendir. Tamamlanması uzun zaman alabilecek olan okul öncesi dönemde çocukların kendi dünyalarını keşfederek olumlu çevre şartlarında büyümelerini sağlamak çocuklara rehberlik etmekle sağlanacak ve çocuğu güçlü kılacaktır. Zorunlu bir okul öncesi eğitim çocuğun gelişimini özgürce tamamlamasını sağlayacaktır. Ailenin de çevresindeki koşulların elverişli ve iyi olması, çocuğun uzman eğitimcilerin rehberliğinde ve uygun ortamda, öğrenimin temeli olan ilkokula hazırlanması aşamasını da oldukça kolaylaştırabilir (Adler, 2000)

Yoshikawa vd. (2013) kaliteli bir okul öncesi eğitimde uygulanan programların dil, okuryazarlık, matematik alanlarında çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra çocukların sosyal-duygusal gelişimine etkileri bilişsel sonuçlar kadar net olmamakla birlikte olumludur. Çocukların ilkokulda karşılaşacakları olası sorunların okul öncesi eğitim programlarıyla azaldığı söylenebilir. Ayrıca öğretmen ile iletişim, arkadaşlar arasında etkileşim, yüksek dikkat ve derse katılım, düşük çekingenlik, sağlık üzerinde olumlu etkilerinin olduğu belirtilmiştir.

Okul öncesi eğitim sürecinde çocukların eğitime yardımcı olmada okul tek başına sorumlu değildir. Sürecin başarıyla tamamlanmasında aile de okul kadar sorumludur. Anne-baba ve öğretmenin eşgüdümlü çalışmaları en etkili eğitimin oluşmasını sağlar. Çocuğun gelişimine destek olmak amacıyla anne-babaları eğitimin içine almak ve programın bir parçası haline getirmek oldukça önemlidir (İşmen ve Yıldız, 1996).

Okul öncesi eğitim kurumları sadece çocuğun eğitim hizmeti almasının sağlandığı yerler olarak kalmayıp aynı zamanda çocuğun eğitime yardımcı olmada anne-babalara okulla eşgüdümlü çalışma fırsatı sunar. Okulun ve anne-babaların belirli bir eğitim programı doğrultusunda birlikte çalışmaları çocuğun öğrenmesinin kalıcı olmasını sağlar. Okul ve aile arasındaki ilişkinin güçlü olması çocuğun okulda öğrendiklerini evde de sürdürmesini sağlar. Bunun sonucunda çocukta kalıcı öğrenme gerçekleşir (Oğuzkan ve Oral 1997; Aksoy 1998).

Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Finansmanı

Son yıllarda önemli bir tartışma konusu durumuna gelen finansman örgün eğitimin tüm tür ve düzeyleri için geçerli olmakla birlikte bunun yanı sıra yetiştirme olanaklarının yerine getirilmesi de ayrı bir tartışma konusudur (Ünal, 1996). Eğitimin finansmanı bu hizmetin yerine getirilmesi için kaynak sağlama, kaynak ayırma, kaynak bulma gibi düşünülebilir. Eğitim hizmetlerinden yararlanan kişilerin artması ya da eğitimin niteliğinin artması için eğitimin finansmanına da ihtiyaç vardır. Eğitimin tüm boyutlarını etkileyen eğitim finansmanı eğitim hizmeti sağlayanlar için her zaman mevcut bir sorun durumundadır.

Toplumda eğitime yapılacak harcamaları karşılamak için kullanılan finansman modellerinin değerlendirilmesinde üç ölçütten söz edilebilir (Benson, 1987; akt. Ünal, 1996):

1. Sunulan eğitim olanaklarının ne ölçüde sunulduğu,
2. Eğitim harcamalarında kullanılmak üzere ayrılan kaynakların ne ölçüde dağıtıldığı,
3. Ayrılan kaynakların hakkaniyet içerisinde dağıtılıp dağıtılmadığı.

Uygulanan finansman modelinin başarılı olması eğitim olanaklarının uygun ölçüde sunulması, ayrılan kaynakların etkin olarak dağıtılması ve kaynakların eşitlikçi ve hakkaniyetçi dağıtılmasıyla mümkün olabilecektir.

Eğitimin finansmanı farklı yollarla yapılabilir. Karakütük (2021) eğitimin finansmanının nasıl karşılandığı ile ilgili üç modelden söz etmektedir:

Doğrudan Finansman: Eğitim bir kamusal (toplumsal) mal sayılmakta ve eğitim harcamalarının tümü devletçe sağlanan vergilerle karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle eğitim örgütlenmesini devlet üstlenmektedir.

Kısmi Finansman: Yarı kamusal mal olarak belirtilen eğitim için gerekli görülen kaynakların hem devlet hem de öğrenciler veya ailelerinden alınmasıdır.

Dolaylı Finansman: Eğitim kişisel mal olarak görülür ve eğitimden yararlanan kişiler veya aileleri eğitim hizmetinin bedelini yüklenirler.

Türkiye özelinde düşünüldüğünde uygulanan eğitim finansmanı politikalarında yerel veya ulusal ölçekte finansman kaynakları şöyledir (Kurul, 2012):

1. Devlet gelirlerinin belli bir oranı,
2. İl özel idare bütçeleri yıllık gelirlerinin belli bir oranı,
3. Belediye gelirlerinin belli bir oranı,

4. Köy bütçelerinin yıllık gelirlerinin belli bir oranı,
5. Eğitim sistemine doğrudan kaynak yaratmak için toplanan vergiler,
6. Eğitimden yararlananlar tarafından ödenen katkı payları ve harçlar,
7. Mesleki eğitimde işverenler tarafından sağlanan fonlar,
8. Okula yaratılan diğer parasal kaynaklar,
9. Dış gelirler,
10. Diğer gelirler.

Türkiye’de eğitim finansmanı düşünüldüğünde en büyük payın devlet gelirlerinden eğitime ayrılan kaynak olduğu söylenebilir. Eğitime ayrılan kaynak miktarlarının büyüklüğü iki gösterge ile değerlendirilebilir. Bunlardan biri Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ve eğitim harcamalarının birbirine oranıdır, diğeri ise kamu eğitim harcamaları ve toplam kamu harcamalarının birbirine oranıdır. Milli Eğitim Bakanlığı ülkemizdeki öğrencilerin önemli bir miktarına eğitim hizmeti sunmaktadır ve bu sunulan eğitim hizmeti için sağlanan parasal kaynaklar genel bütçe ve GSMH’ye göre eğitimin parasal hacmi konusunda bilgi sağlamaktadır (Kurul, 2012). Tablo 3’te 2010-2020 yılları arasında GSYH, Konsolide Bütçe, MEB Bütçesi ve MEB Bütçesinin GSYH ve Konsolide Bütçe’ye oranları verilmiştir.

Tablo 3

2010-2020 Yılları Arasında GSYH, Konsolide Bütçe ve MEB Bütçesi

Yıllar	GSYH	Konsolide Bütçe	MEB Bütçesi	MEB Bütçesinin	
				GSYH 'ye Oranı	Konsolide Bütçeye Oranı
2010	1.098.799.348.446	286.981.303.810	28.237.412.000	2,57	9,84
2011	1.297.713.210.117	312.572.607.330	34.112.163.000	2,63	10,91
2012	1.416.798.489.819	350.898.317.817	39.169.379.190	2,76	11,16
2013	1.567.289.237.901	404.045.669.000	47.496.378.650	3,03	11,76
2014	1.748.167.816.609	434.995.765.000	55.704.817.610	3,19	12,81
2015	2.338.647.000.000	472.943.000.000	62.000.248.000	2,65	13,11
2016	2.608.526.000.000	570.507.000.000	76.354.306.000	2,93	13,38
2017	3.035.450.000.000	645.124.000.000	85.048.584.000	2,80	13,18
2018	3.445.782.000.000	762.753.000.000	92.528.652.000	2,69	12,13
2019	4.450.000.000.000	960.976.000.000	113.813.013.000	2,56	11,84
2020	4.872.000.000.000	1.095.461.000.000	125.396.862.000	2,57	11,45

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021 Bütçe Raporu.

Tablo 3'te GSYH'den ve Konsolide Bütçe'den Milli Eğitim Bakanlığı'na ayrılan payların yıllar itibariyle birbirinden farklılık gösterdiği görülmektedir. 2010 yılında MEB bütçesinin GSYH'ya oranı 2,57 iken, bu oran 2014 yılına kadar yükselme eğilimi göstermiştir. 2010-2020 yılları arasında 2014 yılında 3,19 ile en yüksek orana ulaşırken 2014 yılından itibaren dalgalı bir eğilim göstermiştir. MEB bütçesinin konsolide bütçeye oranı ise 2010-2016 yılları arasında artarak ilerlemiş fakat 2016 yılından itibaren azalma eğilimi göstermektedir. GSYH, Konsolide Bütçe ve MEB Bütçesi 2010 yılından 2020 yılına kadar artarak ilerlemekle birlikte gerek GSYH gerekse Konsolide Bütçenin MEB bütçesine oranının bazen azalma bazen artma eğilimi göstermesi yıllara göre ayrılan payın fazla değişiklik göstermemesi ile ilgili olabilir.

Tarihsel süreçte uygulanan kalkınma planlarında da okul öncesi eğitim ile ilgili hedefler konulmuştur. İncelenen kalkınma planlarından Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) dışında diğer tüm dönemlerde yapılan kalkınma planlarında okul öncesi eğitim için hedefler belirlenmiştir. 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968-1972) okul öncesi eğitime ilk kez temel eğitim içerisinde yer verilmiş, 3-6 yaş aralığında anne eğitiminden yoksun çocuklar için eğitim olarak görülmüştür. Okul öncesi eğitimde plan döneminde 52 anaokulu ve 147 kreş etkinlik göstermekte ve 1968 - 1972 döneminde okul öncesi eğitim hizmetlerinin anaokulları ve anasınıfları kurularak geliştirileceği, bütün kız enstitülerinde çocuk yuvaları açılacağı okul öncesi eğitim hedefleri olarak belirlenmiştir. Belirlenen hedefler arasında okul öncesi eğitim çağındaki çocuklara ve annelerine anne – çocuk sağlığı çalışmalarına uygulanacak, çocukta kimlik gelişimine katkı sağlayacak çocukluk ve gençlik yıllarında karşılaşılabilecek olası problemler hakkında bilgilendirme yapılacak ve çocuğun gelece daha olumlu bir ortam hazırlanması sağlanacaktır (DPT, 1967).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1973-1977) öncelikle hali hazırdaki eğitim durumunun genel değerlendirmesi yapılmıştır. Buna göre, eğitime ayrılacak kaynakların sınırlı olması nedeniyle okul öncesi eğitim ile ilgili çalışmalarda özel sektöre görevler yüklenmiştir. Özel sektöre örnek oluşturması amacıyla altı anaokulu açılmıştır. 1970 - 1971 öğretim yılında özel kesime ait anaokullarının sayısı 70 olmuştur. Plan döneminde eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana alt sistemde oluşturulmuştur, okul öncesi eğitim örgün eğitim sisteminin içine dahil edilmiştir. Dönem sonuna kadar yerine getirilecek hedefler arasında MEB ve diğer kuruluşların çalışmalarıyla ortak eğitim modelinin 1995 yılına kadar geliştirilmesi, okul öncesi eğitiminin sadece anne eğitiminden yoksun öğrenciler için değil tüm çağ nüfusuna sunulması için gereken mali

kaynakların sağlanması için çalışmalar yapılması gibi hedefler yer almaktadır. Ayrıca okulların bünyesindeki anaokulları, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın bünyesinde açılmış çocuk yuvaları ve belli işyerlerinin bünyesinde yasal olarak açılması gereken çocuk yuvaları ve anaokulları uygulaması genişletilerek devam ettirilecektir ve eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla özel sektörün çabaları teşvik edilecektir (DPT, 1972).

Önceki üç plan döneminde (1963-1967, 1968-1972, 1973-1977) okul öncesi eğitimin gelişmesi kaynak azlığı ve eğitim alanına değinilmemesi nedeniyle yeterli düzeyde olmamıştır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1978-1983) döneminde ilkokulların bünyesinde açılan anasınıfların sayısı 245'den 1977-1978 öğretim yılında yaklaşık 4 kat artarak 984'e çıkmış olmasına karşın, bağımsız anaokulu sayısında bu kadar büyük bir artış olmamıştır. Bahse konu olan dönemde bağımsız anaokulu sayısı ancak 8'den 11'e yükselebilmiştir. Plan döneminde okul öncesi eğitim yaşını kapsayan 3 - 6 yaş grubu öğrencilerinden ancak yüzde 1,1'i okul öncesi eğitimden yararlanma fırsatı bulabilmiştir. Okul öncesi eğitime ayrılan kaynak kavramı ilk kez değerlendirilmiş, dördüncü plan hedefi olarak okul öncesi eğitime 1978 fiyatlarıyla 500 milyon TL bütçe ayrılmıştır. Kalkınma planında belirlenen dört yıllık süre içerisinde gerçekleştirilecek hedefler arasında özellikle dar gelirli grupların çocukları hedef alınarak geliştirilecek olan okul öncesi eğitimi önce küçük ölçeklerde ele alınacak, okul öncesi eğitimi küçük ölçekte yürütülen uygulamaların sonuçlarına göre ve yapılacak yeni düzenlemelerle eğitim sisteminin akılcı bir yapıya kavuşturulacak ve bütünlük içerisinde yaygınlaştırılacaktır (DPT, 1978).

Okullaşma oranı, öğrenci sayıları ile ilgili veriler 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) döneminde ilk defa sayısallaştırılmış ve tablo haline getirilmiştir. 1983-1984 öğretim yılında % 3 olan okullaşma oranının dönem sonunda %10'a çıkarılması hedeflenmiştir. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde ve yaygınlaştırma çalışmaları kapsamında kamu ve özel kuruluş imkânlarından azamî derecede yararlanılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca plan hedefi olarak okul öncesi eğitime 1983 fiyatlarıyla 20.000 milyon TL bütçe ayrılmıştır ve bu rakam tüm bütçenin %6,1'i kadardır (DPT, 1984). Bir önceki kalkınma planının sonunda ulaşılması hedeflenen %10'luk okullaşma oranı 1988-1989 yılında %4,2'nin altında kalmıştır. Okul öncesi eğitimde okullaşma oranının Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın (1990-1994) sonuna kadar %11,5'e ulaşması hedeflenmiştir (DPT,1989).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın (1996-2000) hazırlandığı dönemde okul öncesi eğitimde bir önceki planda hedeflenen %11,5 okullaşma oranına ulaşamadığı,

4-6 yaş grubundaki okullaşma oranının 1994-1995 öğretim yılında %5,1’de kaldığı söylenebilir. Okullaşma oranının plan döneminin sonuna kadar %16’ya çıkarılması hedeflenmiştir (DPT,1995).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2001-2005) bir önceki öğretim yıl göz önünde bulundurularak okullaşma oranlarının okul öncesi eğitimde 1999-2000 öğretim yılında yüzde 9,8 olduğuna vurgu yapılmıştır. Plan dönemi sonuna kadar okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılarak 2005 yılında okullaşma oranının %25’e çıkarılması amaçlanmıştır (DPT, 2000).

Okul öncesi eğitimde hedeflenen okullaşma oranlarının altında kalındığı vurgusu Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2007-2013) belirtilmiştir. Plan döneminin hedefleri arasında okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılarak okullaşma oranlarının %50’ye çıkartılması hedeflenmiştir (DPT,2006).

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2014-2018) okul öncesi eğitim hedefleri arasında olanak açısından sınırlı ev ve bölgelerin erişimine yardımcı olacak şekilde yaygınlaştırma çalışmalarına devam edileceği belirtilmiştir. Bir önceki öğretim dönemini kapsayan 2013 yılında % 47 olan okullaşma oranının plan dönemi sonunda %70’e çıkarılması hedeflenmiştir (DPT, 2013).

Onbirinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023), okul öncesi eğitimde de diğer eğitim kademelerindeki gibi okullaşma oranlarının artırılması ve yaygınlaşma çalışmalarının devam etmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması için gerekli yatırımların yapılması ve niteliğin artırılması da hedefler arasında yerini almıştır (DPT, 2019).

Türkiye’de okul öncesi eğitimin gelişimi farklı yasalarla desteklenmiştir. 1961 yılında yürürlüğe giren 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda, okulöncesi eğitim kurumları anne-baba veya çocuğun isteğine bağlı ve zorunlu eğitim basamağına gelmemiş olan çocukların eğitildiği bir ilköğretim kurumu olarak tanımlanmıştır (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961).

1973 yılında yürürlüğe giren, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 19. maddesine göre yine 222 sayılı kanunda olduğu gibi okul öncesi eğitimin zorunlu olmadığı ve anne-babaların veya çocukların isteğine bağlı olduğu belirtilmiştir (MEB, 1973).

Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun’un 1992 yılında yürürlüğe girmesiyle kurulmuştur. 2011 yılında 28054 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Milli Eğitim

Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ayrı olan Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Genel Müdürlükleri tek çatı altında birleştirilmiş ve Temel Eğitim Genel Müdürlüğü adını almıştır. Bu çalışmanın amacıyla ilgili Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü kapatılıp Temel Eğitim Genel Müdürlüğü adı altında ilköğretimle birleştirilinceye kadar okul öncesi eğitim hizmeti veren kurumlar için ayrı bir bütçeleme söz konusu olmuştur. 2011 yılından sonra okul öncesi eğitime ayrılan kaynakları saptamak zorlaşmıştır (MEB, 1992).

Tüm Kalkınma Planları, MEB Bütçeleri, Bütçe Sunuşları düşünüldüğünde okul öncesi eğitim için finansman kaynaklarının devletten çok anne-baba destekli olduğu söylenebilir. Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği’nde anne-babalardan okul öncesi eğitim ücreti alınacağı açıkça belirtilmiştir. Buna göre okul öncesi kurumlarında çocukların beslenme, temizlik gibi giderlerinin anne-babalardan alınan ücretlerle karşılanacağı şu şekilde belirtilmiştir:

Okul öncesi eğitim kurumlarında, eğitime destek sağlanması amacıyla çocukların beslenme, temizlik ve sağlık giderleri ile kurumun/ana sınıfı ve uygulama sınıfının genel temizlik ve diğer hizmetleri için velilerden alınacak aylık ücretin taban/tavanı tespit edilirken; eğitimin tam veya yarım gün/ikili eğitim olması, çevrenin ekonomik durumu ve okulun sağladığı imkânlar göz önünde bulundurulur. Tespit edilecek aylık ücretin tavanı hiçbir şekilde okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesini engelleyecek, velilerin ekonomik durumlarını zorlayacak şekilde yüksek tutulamaz (MEB, Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2004: 36).

Zorunlu eğitim basamağında olmayan ve ücretsiz eğitim kapsamına dahil edilmeyen okul öncesi eğitimde aidat başlığı altında anne-babalardan ücret toplanacağı 29072 Sayılı Resmi Gazete’de 26.07.2014 tarihinde yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 68. Maddesinde açıkça şu şekilde belirtilmiştir:

Okul yönetimi, velilerden alınan aylık ücret için kamu bankalarından birinde hesap açar. Veliler, kendileri ile yapılan sözleşmeye göre çocuklarının aylık ücretini her ayın 15’ini takip eden ilk üç iş günü içinde banka hesabına yatırarak dekontunu okul yönetimine teslim eder. Banka olmayan yerleşim birimlerinde aylık aidat, okul yönetimince velilerden belge karşılığında alınır. Okul yönetimince yirmi iş günü içinde bankadaki hesaba yatırılır. Yaz aylarında yapılan eğitimde velilerden o yıl için tespit edilen ve alınan aidat miktarı kadar ücret alınır (MEB, Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014: 68).

Aynı doğrultuda 28199 sayılı Resmi Gazete’de 31.05.2012 tarihinde yayınlanan Okul-Aile Birliği Yönetmeliği’nin 15. Maddesinde de bağış adı altında ücret toplanabileceği şu şekilde belirtilmiştir:

Resmî okullarda birliğin gelirleri;

- a. Parasal veya parasal olmayan bağışlar,
- b. Okula ait kısımların kiralanmasıyla oluşan gelirlerden,
- c. Kurs, kampanya ve proje gibi sosyal ve kültürel etkinlik gelirlerinden,
- d. a, b, c maddeleri dışında kalan tüm gelirlerden oluşur.

Ülkemizde bağımsız anaokulları başta olmak üzere bazı anasınıfı ve anaokullarında çocuk kulübü adı altında kulüp çalışmaları yapılmaktadır. MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi 29072 sayılı Resmi Gazete’de 26/07/2014 tarihinde yayınlanmış ve çocuk kulübü kavramının ilgili yönergede tanımını şu şekilde yapımıştır:

Eğitim/ders saatleri dışında; çocuklarda güven, sorumluluk duygusu ile mevcut ilgi alanlarını geliştirmeye ve yeni ilgi alanları oluşurmaya, beceriler kazandırmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklerin yapılması amacıyla istekli velilerin çocukları için kurulan kulübü ifade eder (MEB, Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi, 2014: 4).

Çocuk kulübü çalışmalarına anne-babaların çocuklarını devam ettirmeleri tamamen isteğe bağlı olup, çocuk kulübü çalışmaları ücretlidir. Bu kulüp çalışmalarının gelirleri öğretmen, yönetici, personel, Milli Eğitim Müdürlükleri arasında orantılı olarak dağıtılmaktadır. Aynı şekilde çocuk kulübü gelirlerinden çocukların temizlik ve beslenme giderleri de karşılanmaktadır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araç ve teknikleri, verilerin toplanması ve çözümlenmesi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Tarama, olan veya geçmişte olmuş bir durumu herhangi bir değiştirme çabası sarf etmeden olduğu gibi ortaya koymayı hedefleyen bir araştırma modelidir. Bu modelde araştırmaya konu olan olayın, bireyin ya da nesnenin değiştirilmesi çabası gösterilmez, olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2017). MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören çocukların anne-babalarıyla görüşme sağlanarak görüşleri doğrultusunda çocukları için yaptıkları harcamaları ve okul öncesi eğitimin yararlarını öğrenmek ve bu doğrultuda maliyet-yarar çözümlemesi yapmayı amaçlayan bu araştırma tarama modeliyle yapılmıştır.

Durum çalışması olayların çeşitli açılardan incelenmesi ve detaylandırılmasını hedefleyen bir yöntemdir (Feagin, Orum ve Sjoberg,1991; akt. Kaleli-Yılmaz, 2014). Durum çalışmaları, araştırılmak istenen konuyu az sayıda katılımcı ile çok sayıda veri toplama aracı kullanarak ele alınan örneklemin doğal ortamda ve detaylı bir şekilde incelenmesine olanak tanınır. MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören çocukların anne-babalarıyla görüşme sağlanarak görüşleri doğrultusunda çocukları için yaptıkları harcamaları ve okul öncesi eğitimin yararlarını öğrenmek ve bu doğrultuda maliyet-yarar çözümlemesi yapmayı amaçlayan bu araştırma durum çalışması yöntemi uygulanarak yapılmıştır. Araştırma 2019-2020 öğretim yılını kapsadığı için durum çalışması yöntemi uygulanmıştır.

Araştırmada, Sinop ilindeki okul öncesi eğitim kurumuna devam eden öğrencisi olan anne-babaların harcamaları ve okul öncesi eğitimin yararları ile ilgili anne-babalarla görüşülmüş, veriler betimsel analiz yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Demografik özelliklere göre sınıflandırılan görüşme sorularına yorumlamalar araştırmacı tarafından yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın temelini oluşturmuştur.

Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre tıpkı nicel araştırmalarda olduğu gibi nitel araştırmaların da yapılabilmesi için araştırma probleminin belirlenmesi, kuramsal çerçevenin oluşturulması, hipotezlerin geliştirilmesi ya da araştırma sorusunun yazılması, örneklemin belirlenmesi, verilerin toplanması ve analizi ve bulguların yorumlanması aşamalarının izlenmesi gerekir. Bu araştırma kapsamında 8 sorudan oluşan veli görüşme formu anne-babalara yöneltilmiştir. Araştırmacı görüşmelerden elde edilen bulgular sonucunda açıklama ve yorumlama yapmış ve sonuçlar elde etmiştir.

Bir evrende olması olası çeşitliliği ve zenginliği çalışmalara dahil ederek bütüncül bir resim elde etmek nitel araştırmacıların birincil kaygısıdır; nitel çalışmalar bu özellikle nicel araştırmacılardan ayrılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmada belirlenen amaç çerçevesinde öncelikle eğitimin maliyeti, eğitim harcamaları ve yasal düzenlemeler konusundaki kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Sonraki süreçte araştırmada belirlenen amaç ve alt amaçlar doğrultusundaki sorulara cevap aranmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yapılmış, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme çalışma grubunun oluşturulmasında kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemeyle araştırmacı tarafından belirlenen amaçlara ulaşılabileceği araştırmacı tarafından düşünülmüştür. Maksimum çeşitlilik örnekleme, araştırmacının amacına uygun olarak belirlenen farklı durumlar arasındaki aynı veya farklı yönlerin ortaya çıkarılması ve geniş bir çerçeveye yansıtılan problemin araştırmacı tarafından betimlenmesi için başvuru olan örnekleme çeşididir (Büyüköztürk vd, 2018). Bu bağlamda Sinop ilinin farklı ekonomik, toplumsal ve kültürel farklılığını yansıtan bölgelerinde (Merkez, Erfelek, Gerze, Ayancık, Türkeli ilçeleri) yer alan okul öncesi eğitim kurumlarında öğrencisi bulunan anne-babalarla görüşülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu 2019-2020 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören çocukların anne-babaları olmak üzere 18 anne-baba oluşturmaktadır. Araştırmada anne-babalara ulaşmak için öncelikle okul müdürleriyle görüşülmüş, araştırmanın amacı ve önemine ilişkin bilgilendirme yapılmış ve anne-babalara okul müdürlükleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Çalışma grubunun

oluşturulması sırasında görüşülecek kişilerin farklı yerleşim yerinde ikamet eden, gelir durumu farklı olan, farklı meslek grubundan olan kişilerden oluşmasına önem verilmiştir.

Sinop ili içerisindeki on bir okulun araştırmacı tarafından belirlendiği ve her okul için iki kişi ile görüşme yapılması planlanmış olsa da görüşmeler sürecinde belirlenen bir okulun anasınıfının öğrenci yetersizliğinden dolayı açık olmadığı görülmüştür. Diğer okullardaki çocukların anne-babalarıyla görüşme sağlanmıştır. 2019-2020 öğretim yılında çocuğu okul öncesi eğitime devam eden anne-babalara ilişkin bilgiler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Anne-Babalara İlişkin Bilgiler

Anne-Baba	İkametgah Yeri		
	İl Merkezi	İlçe Merkezi	Köy
Anne	6	6	2
Baba	1	3	-
Toplam	7	9	2

Çalışma grubunda yer alan anne-babaların cinsiyetleri ve hangi yerleşim yerinde ikamet ettiklerini gösteren içerikler Tablo 4’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde katılımcılardan 14’ü kadın, 4’ü erkek olmak üzere toplam 18 anne-baba ile görüşülmüştür. Anne-babaların 7’si il merkezinde, 9’u ilçe merkezinde ve 2’si köyde ikamet etmektedir.

Çalışma grubundaki anne-babalar ve ailelerini betimleyebilmek için sorulan sorulardan birisi “Kendinizi ve ailenizi kısaca tanıtır mısınız?” biçimindedir. Anne-babaların kişisel bilgilerine ilişkin bilgiler “Okul öncesi eğitime devam eden kaç çocuğunuz vardır? Eğitim durumunuz? Mesleğiniz? Eşinizin eğitim durumu? Eşinizin mesleği? İkamet etmekte olduğunuz yerleşim yeri? (il merkezi, ilçe merkezi, köy vb.), Aylık ortalama geliriniz? Eşinizin aylık ortalama geliri?” soruları ile ayrıntılandırılmıştır. Yapılan görüşmelerde anne-babalara ve ailelerine ilişkin özellikler Tablo 5’te düzenlenmiştir.

Tablo 5

Anne-Babalara ve Ailelerine İlişkin Kişisel Özellikler

Anne-Baba	Özellik	Sayı
Cinsiyet	Kadın	14
	Erkek	4
Görüşülen Anne-Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul	1
	Ortaokul	2
	Lise	3
	Önlisans	3
	Lisans	7
	Yükseklisans	2
Eşinin Eğitim Düzeyi	İlkokul	3
	Ortaokul	1
	Lise	4
	Önlisans	3
	Lisans	6
	Yükseklisans	1
Aylık Toplam Gelir	3000-4000 TL	2
	4001-5000 TL	1
	5001-6000 TL	2
	6001-7000 TL	1
	7001- 8000 TL	1
	9001-10000TL	3
	10001-11000TL	3
	11001-12000 TL	4
	14001-15000	1
Görüşülen Anne-Babanın Mesleği	Öğretmen	6
	Ev Hanımı	3
	Polis	1
	İşçi	1
	Esnaf	1
	İnfaz Koruma Memuru	1
	Avukat	1
	Güvenlik Görevlisi	2
	Okul Müdürü	1
	Memur	1
Eşinin Mesleği	İşçi	6
	Öğretmen	4
	Polis	
	Müezzin	1
	Ev Hanımı	2
	Esnaf	2
	Mühendis	1
	Memur	2
Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocuk Sayısı	1	17
	2	1

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen kişilerin çoğunluğunun kadın olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan anne-babaların eğitim düzeylerinin ilkokul ve yüksek lisans aralığında dağılım sağladığı, anne-babaların

çoğunluğunun lisans mezunu olduğu ve doktora mezunu anne-baba olmadığı görölmüştür. Yine anne-babaların eşlerinin eğitim durumları incelendiğinde eğitim düzeylerinin ilkokul ve yüksek lisans aralığında dağıldığı, lisans mezunu eş sayısının fazla olduğu ve doktora düzeyinde eş bulunmadığı görölmektedir.

Anne-babaların aylık toplam gelirleri incelendiğinde 8,001-9,000 TL, 12,001-13,000 TL ve 13,001-14,000 TL aralığında aylık gelire sahip olan aile bulunmadığı görölmektedir. Eşleri çalışan anne-babaların aylık gelirlerinin 9,000-12,000 TL aralığında toplam gelirleri olduğu görölmektedir. Görüşme yapılan anne-babaların büyük çoğunluğu öğretmen olmakla birlikte eşlerin meslekleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun işçi olduğu görölmüştür. İki çocuğu okul öncesi eğitime devam eden tek bir anne-baba bulunmakta ve anne-babanın gelir düzeyi görüşme yapılan kişiler içerisinde en yüksek gelir grubuna denk gelen 14,001-15,000 TL gelir aralığı içerisinde yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma öncelikle kuramsal çerçevenin oluşturulması ardından anne-babalarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin derlenmesi şeklinde yapılmıştır. Araştırma kapsamında kuramsal çerçevenin oluşturulmasına yönelik kitap, makale, tez, kalkınma planları, konuyla ilgili hukuksal düzenlemeler vb. belgeler, incelenmiştir. Alanyazın taraması için Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Kütüphanesi, Ankara'daki Merkez Kütüphane, Sinop Üniversitesi Kütüphanesi'nden yararlanılmıştır. Kalkınma Planları ve yönetmelikler ile ilgili bilgilere internet kaynaklarından ulaşılmış, daha önce konuyla ilgili yapılmış tezler Yükseköğretim Kurulu'nun internet sayfasından incelenmiş ve resmi kurumların internet sayfalarından da bilgiler edinilmiştir.

Araştırmada veriler görüşme tekniğiyle toplanmış ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu verilerin toplanması sürecinde kullanılmıştır. Görüşme, birden fazla kişi arasında, sözlü şekilde yapılan bir iletişim sürecidir. (Büyüköztürk vd., 2018). Araştırma için veri toplamak ve uygun şekilde çözümlemesini sağlamak görüşmenin hedeflerindendir denilebilir. Balcı (2016) görüşmenin diğer adını mülakat olarak tanımlamış ve tam ve doğru cevap verme konusunda kaynak kişiyi isteklendirmek ve kişinin sosyal isteklilik, uyum gibi diğer kaynaklardan gelen taraflılığını ortadan kaldırmak olmak üzere iki amaca hizmet ettiğini vurgulamıştır. Karasar (2017) tarafından sözlü biçimde verilerin

toplanma yöntemi olarak belirtilen görüşme, düzenli olmayı ve tarafsız kayıt tutmayı gerektirir. Araştırmada görüşme soruları önceden hazırlanmış fakat görüşme sırasında ek sorular sorularak araştırma sorularının betimlenmesi sağlanmıştır. Görüşme tekniğiyle araştırılan konunun derinleştirilmesi ve özünün ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Anne-babalar ile yapılan görüşmeler araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmanın yapılması sürecinde salgın sebebiyle kapanmaların yaşanması ve anne-babalara ulaşım konusunda aksaklıklar yaşanabileceği için görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Yapılan görüşmelerde görüşmelerin uzaktan veya yüz yüze olarak yapılması kararı anne-babalara bırakılmıştır. 2019-2020 öğretim yılında çocuğu anasınıfı veya anaokulunda eğitim gören anne-babaların görüşme şekilleri anne-babaların olanaklarına göre farklılık göstermiştir. Görüşme yapılacak 18 anne-babadan 13'ü ile uzaktan bağlantı yoluyla görüşme sağlanırken 5'iyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Okullardaki uygun bölümler (çok amaçlı salon, sınıf vb.) ve okul dışı sakin mekânlar görüşme yerleri olarak belirlenmiştir. Yüz yüze yapılmayan görüşmeler uzaktan canlı bağlantı sağlayan araçlar yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler kesintisiz şekilde ve uygun ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşme yapılan ortamlarda görüşmeyi olumsuz yönde etkileyecek fiziksel uyaranların olmamasına ve sessiz olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Görüşmeler, görüşmecinin kendisini rahat hissedebilmesi, görüşlerini rahatça ifade edebilmesi adına samimi şekilde sürdürülmüştür. Görüşme yapılan her anne-babaya sorular önceden gönderilmiş, görüşme gününe kadar anne-babaların istekleri çerçevesinde açıklama yapılmıştır. Araştırmanın genel amacı ve alt amaçları doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılarak görüşmeyi kabul eden on sekiz anne-baba ile görüşme sağlanmıştır. Sorular sesli olarak okunmuş ve tüm anne-babaların kendilerine sorulan soruları anlaşılır şekilde yanıtlaması sağlanmıştır, okul öncesi eğitime ilişkin olumlu görüşlerini ve eleştirilerini sunmuşlardır. Görüşmeler sırasında anne-babalardan yanıtlar alınırken ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınması sağlanmıştır. Görüşme yapılan 18 anne-babadan 2'si ile yapılan görüşmede ses kaydı alınmamış, araştırmacının not almasına izin verilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmeler ses kaydı olacak şekilde, uzaktan yapılan görüşmeler video ve ses kaydı şeklinde kayıt altına alınmıştır. Bununla birlikte anne-babaların konuyla ilgili paylaşmak istedikleri kayıt dışı konuşmaları da dinlenmiştir. Ardından görüşme yapılan anne-babalara ait bilgiler kodlanarak metin içinde belirtilmesi sağlanmıştır. Nitel araştırmalarda doğru bilgiye ulaşmak doğru kişiye ulaşmakla yakından ilişkili ve önemlidir. Zaman zaman tek bir kişiyle yapılan araştırmadan elde edilen veriler diğer

bir araştırmaya katılan yirmi kişiden elde edilen verilerden çok fazla olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada görüşülen 18 anne-babanın çocuklarının okul öncesi eğitim hizmeti aldığı sırada yaptıkları harcamalara ilişkin bilgiye sahip oldukları ve okul öncesi eğitimin yararlarını açıklayabilmede yeterlilik sağlayacağı düşünüldüğünde görüşülen kişi sayısının yeterli olduğu görülmektedir.

Yapılan görüşmelerde anne-babaların açık rızası sözlü veya yazılı olarak alınmış, yüz yüze yapılan görüşmelerde gönüllü olarak görüşmeye katılım sağlayan 2 katılımcının Onam Formu fiziki olarak belgelendirilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmelerde alınan ses kayıtlarında katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılım sağladıklarını belirtmişlerdir. Uzaktan canlı bağlantı ile yapılan görüşmelerde Onam Formu öncelikle görüşmecilere okunmuş ve sözlü rızaları alınmıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin etkililiği ve verimliliği için hazırlanan sorularda bazı ilkeler temel alınmıştır. Bu ilkelerde soruların görüşme seyrine göre değiştirilebilmesi, katılımcıları heveslendirebilmesi, onlara geri dönütler verebilmesi, görüşmenin seyrini kontrol edebilmesi, konuşma tarzında ifadelerle sahip olabilmesi ve tarafsız olabilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada amaca uygun olarak hazırlanan, 8 sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Bu soruların ilki anne-babaların kişisel, ailesel, eğitimsel ve ikamet bilgilerini ve ekonomik durumlarını anlamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci soruda anne-babaların çocuklarının eğitimleri için okula ödedikleri aylık ücretin öğrenilmesi araştırmacı tarafından hedeflenmiştir. Üçüncü soruda okul ödemeleri dışındaki ek ödemelerin neler olduğuna ilişkin cevaplar alınması hedeflenmiştir. Dördüncü soruda öğrencinin okul öncesi eğitim kuruma devam etmesinin asıl sebebi araştırılmaya çalışılmış, beşinci ve altıncı sorularda okul öncesi eğitimin yararları ile ilgili anne-baba görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Ülkemizi de dünyada olduğu gibi etkisi altına alan Covid-19 pandemisi 2019-2020 yılının mart ayında okulların uzaktan eğitime geçmesiyle sonuçlanmış ve bu doğrultuda yedi ve sekizinci sorular Covid-19 sürecinde karşılaşılan aksaklıklar ve maliyetler üzerine kurgulanmıştır.

Araştırma sürecinde Covid-19 pandemisinden kaynaklı sorunlar yaşanmıştır. Anne-babalarla anket şeklinde yapılması planlanan anket sorularına ilişkin Prof. Dr. Ali Balcı ve Öğr. Gör. Selman Almış tarafından uzman görüşü alınmıştır. Fakat Covid-19 pandemisinden kaynaklı kapanmaların yaşanması sebebiyle anne-babalarla yüz yüze görüşmeler sağlanamadığı için anket şeklinde planlanan sorular görüşme soruları görüşme formuna çevrildikten sonra son şeklini almıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen nitel veriler, araştırmacının hazırladığı yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Nitel araştırmaların veri çözümlemesi sürecinde yorumlayıcı, sosyal antropolojik ve işbirlikçi çalışmaya dayalı yaklaşımlar olmak üzere üç farklı yol ve yöntem kullanılır. Yorumlayıcı yaklaşımda araştırmacı görüşmeye dayalı verileri yazılı metin olarak kaydedebilir. Verilerinin kaydedilmesi çözümleme sırasında bir verinin özünü ortaya çıkarmayı sağlayabilir. Yorumlayıcı eğilimi olan bir araştırmacı anlamlar ve beşeri etkinliklere dair şablonları ortaya çıkarmak için sadeleştirebilir ya da düzenleyebilirler (Berg ve Lune, 2015). Yapılan çözümlemeler sorulan soru başlıkları altında değerlendirilmiştir. Çözümlemeler sırasında anne-babalar tarafından belirtilenler temalara dayandırılmıştır. Temalar ilgili oldukları konularla birlikte yorumlanmıştır.

Nitel araştırmalar özellikleri bakımından birbirinden farklıdır ve bu tür araştırmalarda verilerin analizi çeşitlilik ve esnekliği belirtir. Araştırmacı nitel araştırmanın veri analizi sürecinde görüşmelerle elde ettiği verilerin özelliklerini de göz önünde bulundurarak bir çözümleme yapması gerekir. Araştırmada veri analizi yapılırken önemli olan ilk kavram betimlemedir. Betimleme, araştırmadaki problem durumunun hangi sonuçları belirttiğini anlamaya çalışırken “Ne?” sorusuna da yanıt arar. “Neden?” ve “Nasıl?” soruları ise analiz kavramının karşılık geldiği ifadelerdir. Analiz sürecinde temalar elde edilir ve temalar arasındaki bağlantı ortaya çıkartılır. Yorumlama ise görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin ne anlama geldiğini anlatır. Veri analizinde ön planda olan anlam, araştırmacı tarafından erişilen bulguların birbirleriyle yorumlanmasını belirtir. Yorumlamayla ortaya konulan veriler ve verilerden ortaya çıkan sonuçlar araştırmadaki soruların yanıtlanmasını ve araştırmacıya yeni bir bakış kazandırılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Yıldırım ve Şimşek’e (2011) göre betimsel analiz yönteminde verilerin elde edilmesi önceden belirlenen konuların özetlenmesi ve yorumlanmasıyla yapılır. Veriler iki şekilde düzenlenebilir: bunlardan biri araştırma soruları tarafından belirlenen konuya göre verilerin düzenlenmesi iken diğeri verilerin görüşme sürecinde kullanılan sorularla elde edilmesidir. Doğrudan alıntılar sürekli olarak betimsel analiz sürecinde yer alır böylece görüşme yapılan kişilerin açıklamaları belirginleştirilir. Görüşme yapılan kişilerin açıklamaları betimlenerek yorumlanır ve görüşmede elde edilen açıklamalardan neden-sonuç ilişkisi içerisinde sonuçlara erişim sağlanır.

Araştırmada belirlenen genel amaç ve alt amaçlar doğrultusunda anne-babaların okul öncesi eğitime yaptıkları harcamalara, çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna gönderme sebeplerine, okul öncesi eğitimin yararlarına, okul öncesi eğitimin yararları ve maliyetinin anne-baba gözünden karşılaştırılmasına ve ideal okul öncesi eğitim kurumundan beklentilerine dair görüşme sonuçları elde edilmiştir. Betimsel analiz görüşme sonucundan elde edilen bulgulara dayanılarak yapılmıştır. Anne-babalar tarafından görüşme sırasında verilen cevaplar betimsel analiz sırasında incelenmiş, çalışma içerisinde alıntılanma yapılmıştır.

Görüşmeler tamamlanmasıyla ses kayıtları dinlenmiş ve alınan notlar tekrar gözden geçirilmiştir. Görüşme kayıtlarının teze aktarımı “Microsoft Office Word” programında yapılmıştır. Görüşmelerin yazıya dönüştürülmesi tamamlandıktan sonra görüşülen anne-babalara tekrar gönderilmiş, görüşlerini kontrol etmeleri ve gerekirse düzeltme yapmaları sağlanmıştır. Yapılan görüşmelere ait metinlere uygun soru başlıklarının alt kısımlarında yer verilmiştir.

Çalışmada görüşme yapılan kişilerin kişisel bilgilerine yer verilmemiştir. Anne-babalara 1’den 18’e kadar numara verilerek ve “Veli” ifadesinin baş harfi de kullanılarak V-1, V-2, V-3, ... V-18 şeklinde kodlanmıştır. Anne-babalara ilişkin bilgilere Tablo 2’de yer verilmiştir.

Araştırmada amaçlara bağlı olarak hazırlanan sorulardan alınan cevaplar düzenlenmiş ve tekrar anne-babaların onayı alındıktan sonra okuyucuya aktarılmıştır. Amaçla uygun olarak hazırlanan görüşme sorularına anne-babaların verdikleri cevaplar doğrultusunda temalar oluşturulmuş ve araştırmaya dahil edilmiştir. Bulguların belirlenmesinde anne-baba görüşleri öncelik oluşturmıştır. Görüşme sorularına dayalı cevaplar araştırmanın “Bulgular ve Yorumlar” bölümünde önce soru sonra verilen cevaplar şeklinde verilmiş ardından da araştırmayı yapan kişinin yorumlarına yer verilmiştir. “Sonuçlar” bölümünde ise araştırmacı tarafından belirlenen amaçlar çerçevesinde değerlendirmelere yer verilmiştir. Araştırmada veriler yorumlayıcı bir yaklaşımla betimsel analiz yöntemine göre yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalardaki temel varsayımlar ve sosyal olguların araştırılmasındaki kimi öğeler nitel araştırmalardaki geçerlik ve güvenirlilik kavramlarını nicel araştırmalardan

ayırır. Nitel araştırmalarda olgunun anlamı üzerinde yoğunlaşılırken nicel araştırmalarda olgunun miktarı üzerinde durulur. Bu nedenle nitel araştırmalarda, nicel araştırmalarda olduğu gibi güvenirlik için kullanılan tanımlar, yöntemler ve testler bulunmamaktadır (Kirk ve Miller, 1986; Akt.Yıldırım ve şimşek, 2011, 255). Nicel araştırmalardaki “i geçerlik”, “dış geçerlik”, “i güvenirlik” ve “dış güvenirlik” kavramları nitel araştırmalarda aynı anlamı ifade etmese de nitel araştırmalarda i geçerliğin “inandırıcılık”, dış geçerliğin “aktarılabirlik”, i güvenirliğin “tutarlık” ve dış güvenirliğin “doğrulanabilirlik” kavramlarıyla karşılanabileceği belirtilmektedir (Lincoln ve Guba, 1985; akt. Yıldırım ve şimşek, 2011, 264). Bu bağlamda araştırmada, bu bakış açısıyla nitelik artırılmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada uygulanacak olan görüşme soruları araştırmanın genel amacı ve alt amaçlarına uygun olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış, tez danışmanının onayından sonra Prof. Dr. Hülya Gülay Ogelman ve Dr. Öğr. Üyesi Binhan Koyuncuoğlu tarafından uzman görüşü alınmış gelen dönütlerle kapsam geçerliliği sağlanmaya çalışılmış, sorular son halini almıştır. Kullanılabilecek ek sorular hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme sorularının uzman görüşleri EK-4’te verilmiştir.

Bu araştırmada inandırıcılığı sağlamak ve güven duygusunu oluşturmak için görüşme yapılacak anne-babalarla görüşme öncesinde iletişime geçilmiş, araştırmacı ve araştırmaya ait bilgiler aktarılmıştır. Görüşme soruları öncesinde anne-babalarla paylaşılmış ve görüşme gününe kadar iletişimde kalınmıştır. Görüşme sırasında görüşme ile ilgili bilgilerin bulunduğu onam formu öncelikle anne-babalara okunmuş, yüz yüze yapılan görüşmelerde yazılı; canlı bağlantı yoluyla yapılan görüşmelerde sözlü olarak rızaları alınmıştır.

Aktarılabirlik, nitel araştırmalarda olması gereken diğer önemli bir özelliktir. Bu özelliği sağlamada amaçlı örnekleme ve ayrıntılı betimleme etkili yöntemlerdir. Nitel araştırmada amaçlı örnekleme aktarılabirliği artırmak için, çalışma grubunun ele alınan olguya ilişkin sık rastlanan tipik örnekler kadar, daha az rastlanan ve birtakım özellikleriyle değişkenlik gösteren örnekleri de içermesidir. Araştırmada amaçlı örnekleme çeşitlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmış, araştırmacının amacına uygun olarak belirlenen farklı durumlar arasındaki aynı veya farklı yönlerin ortaya çıkarılması ve geniş bir çerçeveye yansıtılan problemin araştırmacı tarafından betimlenmesi sağlanmıştır. Araştırmada ayrıntılı betimlemeler yapılarak görüşmecilerin doğrudan ifadeleri araştırmaya eklenerek aktarılabirlik artırılmaya çalışılmıştır. (Erlandson ve diğerleri, 1993; Akt. Yıldırım ve şimşek, 2011, 269-271).

Nitel araştırmalarda olması gereken diğerk bir nitelik göstergesi tutarlıktır. Araştırmacının araştırma sürecinin başında sonuna kadar yürüttüğü tüm etkinliklerde tutarlı davranmasını gerektiren bu nitelik göstergesi, araştırmanın veri toplama araçları hazırlanırken, veriler toplanırken ve çözümlenirken yapılan tutarlık incelemesi ile sağlanabilir (Erlandson ve diğerkleri, 1993; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011, 271-272). Görüşmeler benzer yaklaşımlarla gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler de aynı süreçlerden geçirilerek çözümlenmiştir.

Nitel araştırmalarda güvenilirliğe karşılık gelen tutarlılığı hesaplamada farklı bir yol daha bulunmaktadır. Araştırmacılar tarafından elde edilen benzerlik oranı araştırmanın güvenilirliğini artıran yöntemlerdendir. İçsel tutarlılık olarak adlandırılan ve kodlayıcılar arasındaki görüş birliği olarak kavramsallaştırılan bu benzerlik “Güvenirlik=(Görüş Birliği/Görüş Ayrılığı + Görüş Birliği) x100” formülüyle hesaplanabilir ve hesaplamalardan beklenen en az % 80 kodlayıcılar arası görüş birliğinin olmasıdır (Miles ve Huberman, 1994; akt. Baltacı, 2017). Araştırmanın güvenilirliğini artırmak ve temaları oluşturmak için elde edilen sonuçlar doktorasını tamamlamış Sami Nurtaç TURAN ile birlikte paylaşılmış ve güvenilirlik katsayılarına ulaşılmıştır. Güvenirlik katsayısı 4. Soruya ait temalar için % 83, 5. sorudaki okul öncesi eğitimin yararlarına ait temalar için % 81, 5. sorudaki anne-babaların okuldan beklentilerine ait temalar için % 85, 6. soruya ait temalar için % 100, 7. soruya ait temalar için % 80, 8. soru için % 100 olarak tespit edilmiştir.

Nitel araştırmalar doğrulanabilir, yani araştırmacıyı elindeki sonuca götüren çözümlenmemiş ham verileri, gerektiğinde araştırmanın doğrulanabilirliğinin incelenmesi için erişilebilir olmalıdır (Erlandson ve diğerkleri, 1993; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011, 271-272). Araştırmada, böyle bir incelemenin söz konusu olması durumuna hazırlık olarak araştırma ile ilgili tüm yazılı belgeler, yapılan görüşmelerin kod listeleri, yapılmış görüşmelerin ses kayıtları, bu kayıtlardan oluşturulan metinler ve metinler üzerinde yapılmış kodlamalar araştırmacı tarafından muhafaza edilmektedir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen veriler çözümlenmiştir. Araştırmanın amaç ve alt amaçlarına uygun olarak hazırlanan görüşme sorularından elde edilen bulgular verilmiş ardından yorumlamalar yapılmıştır. Bu başlık altında “Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Aylık Ücretine İlişkin Bulgular”, “Okul Ücreti Dışında Yapılan Eğitim Harcamalarına İlişkin Bulgular”, “Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etmesinin Asıl Nedenine İlişkin Bulgular”, “Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Yararlarına İlişkin Bulgular”, “Anne-Babaların İdeal Bir Okul Öncesi Eğitim Kurumundan Beklentilerine İlişkin Bulgular”, “Okul Öncesi Eğitimin Maliyeti ve Yararının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular”, “Covid-19 Salgını Nedeniyle Çocukların Eğitiminde Yaşanılan Aksaklıklara İlişkin Bulgular”, “Covid-19 Salgını Sonrasında Çocukların Evde Bulunduğu Süreçte Yapılan Harcamalara İlişkin Bulgular” başlıklarına yer verilmiştir.

Okul Öncesi Eğitime Ailelerin Yaptığı Harcamalara İlişkin Bulgular

Ailelerin okul öncesi eğitim için yaptığı harcamalar aylık ücretler ve diğer harcamalar şeklinde iki başlıkta toplanmıştır.

Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Aylık Ücretine İlişkin Bulgular

Görüşülen anne-babaların çocukları için okul öncesi eğitim kurumuna aylık ödedikleri sabit ücreti öğrenebilmek için “Çocuğunuzun eğitimi için okul öncesi eğitim kurumuna ödediğiniz aylık ücret nedir?” sorusu yöneltilmiş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır. Anne-babaların sorulara verdikleri cevaplar içerisinden okula ödedikleri aylık ücreti belirttikleri kısımlar alınmıştır. Görüşme yapılan anne-babaların okul öncesi eğitim kurumuna ödedikleri aylık ücret, okulun bulunduğu yerleşim yeri ve okul türüne ilişkin bilgiler Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6

Okulların Aylık Ücretleri ve Bulundukları Yerleşim Yeri İle İlgili Bilgiler

Sıra No	Aylık Ücret (TL)	Yerleşim Yeri	Okul Türü
V-1	200	İl Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-2	90	İlçe Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-3	80	İlçe Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-4	50	İlçe Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-5	40	Köy	Anasınıfı
V-6	100	İlçe Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-7	150	İlçe Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-8	200	İl Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-9	40	Köy	Anasınıfı
V-10	230	İl Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-11	230	İl Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-12	100	İl Merkezi	Anasınıfı
V-13	Ödeme Yok	İlçe Merkezi	Anasınıfı
V-14	230	İl Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-15	150	İlçe Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-16	100	İlçe Merkezi	Anasınıfı
V-17	200	İlçe Merkezi	Bağımsız Anaokulu
V-18	150	İl Merkezi	Anasınıfı

Tablo 6 incelendiğinde il merkezinde yaşayan anne-babaların okula aylık ücret olarak ödediği tutarların daha fazla olduğu görülmektedir. Yine aynı şekilde en yüksek aylık ücret il merkezinde verilirken sırasıyla ilçe merkezi ve köy olarak ilerlemektedir. Okul türleri incelendiğinde bağımsız anaokullarının aylık ücretinin 50-230 TL aralığında değişkenlik gösterirken, anasınıflarının aylık ücretinin hiç olmadığı ya da en yüksek 150 TL olduğu görülmüştür. Bağımsız anaokulları içinde en yüksek ücretlerin il merkezinde alındığı, ardından ilçe merkezindeki bağımsız anaokullarının ücretleri geldiği söylenebilir. İlçe merkezinde bulunan anasınıfının ücretsiz olması dışında köydeki anasınıflarının aylık ücretlerinin en az olduğu görülmektedir.

Okul Ücreti Dışında Yapılan Eğitim Harcamalarına İlişkin Bulgular

Anne-babaların çocukları için eğitim kurumuna aylık ödedikleri sabit ücret dışındaki harcamalarına ilişkin “Okul ücreti dışında çocuğunuz için yaptığınız eğitim harcamaları nelerdir?” sorusu sorulmuş, sorulan soru “Sosyal kulüpler var mı? Yardımcı kaynak kitap alıyor musunuz? Kırtasiye malzemeleri için harcama yapıyor musunuz? Servis masrafınız var mı? Okul kıyafeti için harcama yaptınız mı? Yılsonu etkinlikleri gibi etkinlikler için harcama yaptınız mı? Sınıf içerisinde çocuğunuzun gereksinimlerinin karşılaması için personel alımı harcaması yaptınız mı? Çocuğunuzu özel kuruluşlar tarafından sunulan sosyal ve sportif etkinliklere gönderiyor musunuz? Çocuğunuz için yaptığınız başka harcamalar var mı?” soruları ile desteklenmiştir. Çocukları okul öncesi eğitime devam eden anne-babaların okul ücreti dışında yaptıkları harcamalara ilişkin görüşlerin bazıları şöyledir:

Çocuğum okul tarafından sunulan sosyal kulüplere devam ediyordu ve aylık ücret dışında kulüp ücretleri 225 TL’ydi. Ayrıca sene başında okul için bir kırtasiye ve kıyafet alışverişimiz oldu ve kırtasiye malzemeleri için yaklaşık 150 TL, okul kıyafetleri için ise sene başında yaklaşık 500 TL’lik bir harcama yaptım. Okul tarafından herhangi bir kaynak kitap aldırılmamasıyla birlikte okula devam ederken evde desteklemek için biz kaynak kitap almıştık ve bunun için yaptığımız harcama yaklaşık 100-150 TL’ydi. İş yerimin okula yakın olmasından dolayı servis kullanmıyorduk. Yılsonu etkinlikleri ve sınıfta var olan personel için herhangi bir harcamam olmadı. Yıl içinde öğretmenler günü, doğum günü gibi özel günler için okulun herhangi bir talebi olmamasıyla ve hesabını tutmamakla birlikte toplamda 500 TL’yi geçmeyecek bir harcamam oldu. Bulduğumuz ilçede özel kurslar vardı fakat yaş grupları bizim çocuğumuza uygun olan kurslar yoktu. Dolayısıyla çocuğumu böyle kurslara gönderemedim yoksa göndermek isterdim. (V-4)

Okulumuza basketbol kursu için bir öğretmen geliyordu ve bunun için aylık 20 TL ödüyorduk. Sene başında öğretmenimiz tarafından belirlenen yardımcı kaynak kitap için 100 TL ve kırtasiye listesi için 300 TL’lik bir harcama yaptık. Servis masrafımız yoktu. Yine sene başında okulda giymesi için bir toplu alışveriş yaptık ve bunlar için yaklaşık 1000 TL harcama yaptık. Yılsonu etkinlikleri için para toplanmadı fakat animasyon, tiyatro gibi okul içi etkinlikler düzenleniyordu bunların fiyatı 10 TL oluyordu ve 3 kere olmak üzere toplamda 30 TL bu gibi etkinlikler için çocuğumla birlikte okula para gönderdim.. Yanı sıra özel gün giderleri için 40 TL’lik bir harcamam oldu. Sınıf içerisinde bir personelimiz elbette vardı fakat İŞ-KUR destekliydi ve personel giderleri velilerden toplanmamıştı. İl merkezinde yaşıyoruz ve özel kurslar vardı fakat ben çocuğumun küçük olduğunu düşündüğüm için böyle etkinliklere çocuğumu göndermedim. (V-8)

Çocuğum okuldaki sosyal kulüplere katılıyordu ve ücret 370 TL’ydi. Öğretmenimiz yardımcı kaynak kitap kullanacağını söylemişti ve 100 TL kitap harcamamız olmuştu. Kırtasiye masrafları için genellikle her sene yeni ürünler alıyorum, bunun için sene başında yaptığımız toplam kırtasiye gideri 1000 TL’ydi. Servis kullanmıyorduk fakat okul kıyafetleri için bir alışveriş yapmıştık tabii ki. Çantasında yedek kıyafetleri olsun, herhangi bir güçlük yaşamasını istemediğim

için her şeyi fazla fazla almıştım ve yaklaşık 300-400 TL harcama yaptım. Yılsonu etkinlikleri olmadı fakat yıl içerisinde okul tarafından yürütülen bölgeleri tanıma içerikli proje kapsamında Karadeniz Bölgesi etkinliği için kızıma yöresel kıyafet almıştım ve bunun için 150 TL harcama yaptım. Yıl içerisinde okula tiyatro geliyordu ve yaklaşık 50 TL bilet parası okula gönderdim. Özel gün kutlamaları için 100 TL harcama yaptım. Sınıfta bir personel vardı fakat personele dair herhangi bir harcama yapmadık, bildiğim kadarıyla İŞ-KUR kapsamında çalışıyorlardı. Özel kuruluşlar tarafından sunulan sosyal ve sportif etkinliklerden basketbol kursu için aylık 160 TL, orf eğitimi için ise aylık 150 TL giderimiz vardı. Tüm bunların dışında okul içerisinde hatıra fotoğrafı çekimi için de 100-150 TL'lik giderim oldu.(V-10)

Okulumuzda sosyal kulüpler vardı ve aylık ücreti 400 TL'ydi. Kaynak kitap alımı yapmıştık ve bunlar için yaklaşık 150 TL'lik harcamamız oldu. Kırtasiye malzemeleri için ise sene başında ve dönem ortasında eksikleri temin etmek için yaklaşık 900-1000 TL arasında masrafımız oldu. Çocuğum servis öğrencisiydi ve aylık servis ücreti 170 TL'ydi. Okul kıyafetleri için sene başında ve sene ortasında aralıklı olarak alışveriş yaptım ve bu yaklaşık 2000 TL'ydi. Yıl için ve yılsonu etkinlikleri kapsamında çocuğumla birlikte okula para gönderdiğim oldu ve yaklaşık 50-60 TL'ydi.. Sınıf içerisinde personel vardı, fakat personel giderleri için bizlerden herhangi bir ücret toplanmadı, personeller İŞ-KUR kapsamında çalıştırılıyordu. Özel gün giderleri için yaklaşık 30-40 TL'lik giderimiz oldu. Çocuğumun isteği üzerine özel kuruluş tarafından sunulan jimnastik kursuna çocuğumu gönderdim fakat bu kısa sürmekle birlikte gittiği süreler için 200 TL'lik harcamam oldu. Bunların dışında çocuğumun haftasonunu değerlendirmesi için onu oyun alanlarına ve kitabevi düzenli olarak götürüyordum. Bu etkinlikler için senelik yaklaşık 300 TL harcama yaptım. (V-11)

Okulumuzda sosyal kulüpler vardı ve aylık 370 TL'ydi. Yardımcı kaynaklar ve kırtasiye malzemeleri için de bir harcama yaptık tabii. Yardımcı kaynak kitaplar için 150 TL, kırtasiye malzemeleri için ise yaklaşık 1 senelik 500 TL harcama yaptım. Çocuğum servis öğrencisiydi ve aylık 180 TL servis masrafımız vardı. Okul kıyafetleri için sene içinde ve sene arasında yaklaşık 1000 TL harcama yaptım. Okulumuzda yıl içi etkinlikler kapsamında tiyatro etkinlikleri oluyordu ve 10 TL'lik bir harcamam olmuştur. Sınıf içerisinde personel bulunuyordu fakat İŞ-KUR'dan çalışıyordu, personelin masrafları devlet tarafından karşılanıyordu, bizden para talebinden bulunulmadı. Herhangi bir özel kuruluşa göndermedim. Bu harcamalar dışında özel gün giderleri için yaklaşık 20 TL harcamam olmuştu. (V-14)

Yapılan görüşmelerde anne-babaların okul aidatı dışında hemen hemen tüm gider çeşitlerinde harcama yaptığı görülmektedir. Anne-babaların tamamı belirli oranlarda kırtasiye harcaması yapmıştır. Okula başlarken alımı yapılan kırtasiye malzemelerinin içinde temizlik malzemesinin de dahil olduğu anne-babaların bazıları tarafından ifade edilmiş ve bu kırtasiye harcamalarının 100 TL – 1,000 TL aralığında değiştiği görülmektedir. Yine görüşme yapılan anne-babalardan büyük çoğunluğu çocuklarının eğitim öğretimi için yardımcı kaynak kitap harcaması yapmıştır. Yardımcı kaynak kitap sağlayan 12 anne-babanın yaptığı harcamalar 65 TL – 180 TL aralığında değişmektedir.

Çocuklarının okulda daha rahat edebileceği kıyafetlerin alınabilmesi için anne-babalar 100-2,000 TL aralığında farklılaşan harcamalar yapmıştır. Sadece üç anne-baba çocuğunun okula servisle ulaşımını sağlamış ve bu servis ücretleri aylık olarak 170 TL, 175 TL ve 180 TL şeklindedir.

Sınıf personeline bulunması ve ücretlerine ilişkin anne-baba görüşleri incelendiğinde anne-babaların 10'u sınıf personelinin İŞ-KUR tarafından çalıştırıldığını ve herhangi bir harcama yapmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca bir anne-baba sınıf personelinin bulunmadığını diğer anne-babalar ise personelin var olduğunu fakat ücretlerinin nasıl ödendiğini bilmediklerini belirtmişlerdir.

Anne-babalardan sadece beşi çocuklarını okul dışında özel kurum ve kuruluşlar tarafından sunulan sosyal-sportif etkinliklere göndermiş ve bu kurumların aylık kurs ücretleri 150 TL – 310 TL arasındadır. Anne-babalardan bir tanesi çocuğunu okul dışı kurslara göndermiş fakat Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne bağlı kurs programı olmasından dolayı ücretsiz bir hizmet olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra bir anne-baba çocuğunun yaş grubu olarak küçük olduğunu belirtmiş, kursların varlığından haberdar olsa da tercih etmediğini belirtmiştir. Anne-babalardan bazıları ikamet ettikleri yerin dezavantajlarından dolayı özel kursların olmadığını fakat olsaydı gönderebileceklerini belirtmiştir.

Anne-babalar özel günler ve yıl içinde sosyal etkinlikler kapsamında belirli ücretler ödediklerini belirtmiştir. Özel gün giderleri ve sosyal etkinlikler kapsamında anne-babaların yaptıkları harcamalar 20 TL – 500 TL arasında değişkenlik göstermektedir.

Görüşme yapılan 18 anne-babadan altısı çocuklarının okul içindeki sosyal kulüplere katılımını sağlamış ve okul içindeki sosyal kulüp giderleri bulundukları yere göre aylık 225 TL – 400 TL arasında değişkenlik göstermektedir.

Ayrıca diğer giderler kapsamında gerek yaşadıkları şehirde bulunan kitapevleri, eğlence merkezleri gerekse okul tarafından tekrar temin edilmesi istenen malzemeler için 40 TL – 300 TL arasında harcamalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Çocukları okul öncesi kurumuna devam eden anne-babaların yaptıkları harcamalar araştırmacı tarafından toplanmış ve anne-babaların ikametgah yerleri ile birlikte Tablo 7'de verilmiştir. Aylık olarak ödenen ücretler Eylül- Mart ayları arasındaki 6 aylık olarak hesaplanıp toplama dahil edilmiştir.

Tablo 7

Çocukları Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Anne-Babalarının Yıllık Harcama Miktarları

		Yapılan Toplam Harcama Aralığı								
		0	1001	2001	3001	4001	5001	6001	7001	8000
		-	-	-	-	-	-	-	-	TL
		1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	ve
		TL	TL	TL	TL	TL	TL	TL	TL	Üstü
Anne-Babaların İkamet Yerleri	İl Merkezi	V-18	V-8	V-1, V-12		V-14	V-10			V-11
	İlçe Merkezi	V-2	V-3	V-4	V-15					
		V-16	V-7	V-6	V-17					
			V-13							
	Köy	V-5								
		V-9								

Tablo 7 incelendiğinde 6,001-7,000 TL, 7,001-8,000 TL harcama aralığında harcama yapan anne-baba bulunmadığı görülmektedir. Diğer anne-babaların yaptıkları harcamalar incelendiğinde anne-babaların çocuklarını sosyal etkinliklere gönderdiğinde, okula ulaşım için servis kullandıklarında, okul içi sosyal etkinliklere gönderdiklerinde yaptıkları harcamaların arttığı görülmektedir. İl merkezinde yaşayan anne-babaların görece olarak daha fazla harcamalar yaptığı söylenebilir. Yanı sıra il merkezinde yaşayıp görece olarak daha az harcama yapan anne-babaların çocuklarının devam ettiği okul türü anasınıfıdır. En çok harcama yapan V-10 ve V-11 kodlu anne-babaların çocukları okula tam gün devam etmekte, okuldaki sosyal kulüplerden ücret karşılığında yararlanmaktadır. Ayrıca V-11 kodlu anne-babanın çocuğu servis öğrencisidir. V-1 ve V-8 kodlu anne-babaların çocukları il merkezinde bağımsız bir anaokulunda eğitim görmektedir fakat anaokulunda sosyal kulüp çalışmaları olmadığı için çocuklar yarım gün okula devam etmektedir. İl merkezinde yaşayan V-18 kodlu anne-babanın çocuğu yine il merkezinde ilkokula bağlı bir anasınıfında eğitim görmektedir ve okulda sosyal kulüpler bulunmamaktadır.

Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etmesinin Asıl Nedenine İlişkin Bulgular

Anne-babalara çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna göndermelerine ilişkin asıl nedenin ne olduğunu öğrenebilmek için “Çocuğunuzun okul öncesi eğitim kurumuna devam etmesinin asıl nedeni nedir? (okul öncesi eğitimin çocuk açısından uzun vadeli

yararları olması, çocuğun sosyalleşmesine yardımcı olması, ebeveynlerin çalışıyor olması vb.)” sorusu sorulmuş ve cevapları kaydedilmiştir. Anne-babaların sorulara verdikleri cevap içerisinden çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna devam etmesinin asıl nedeni ile ilgili kısımlar alınmıştır.

Anne-babalarla yapılan görüşmelerde çocuğunun okul öncesi eğitim kurumuna sosyalleşmesi için devamını sağlayan bazı anne-babaların görüşleri şu şekildedir:

Asıl neden sosyalleşmesi ve kendini ifade edebilmesiydi. Tabii bunun yanında evde küçük kardeşi olmasından dolayı ilgilenmekte güçlük çekmem de beni çocuğumu okula göndermeme yönlendirdi. (V-3)

Çocuğumu arkadaş edinsin, paylaşmayı öğrensin, okulda eğlenceli zamanlar geçirsin ve kuralları öğrensin diye okula gönderdim. (V-9)

Anne-babalarla yapılan görüşmelerde çocuklarının okul öncesi eğitime devam etmesinin asıl nedeni olarak çocuklarının gelişimini belirten anne-babalar da olmuştur. Çocuklarının okul öncesi eğitime devamında asıl nedeni okul öncesi eğitimin çocukların gelişim alanlarını desteklemesi olarak gören bazı anne-baba görüşleri şu şekildedir:

Ben de bir okul öncesi öğretmeni olarak çocuğumun her anlamda gelişim sağlamasında okul öncesi eğitimin yararlarının bilincindeyim. Çocuğumun her anlamda gelişim sağlaması adına her iki çocuğumu da iki yıl boyunca okul öncesi eğitim kurumuna gönderdim. Çocuğumu evde destekleyen bir anne olarak çocuğumun okula düzenli devamıyla motor becerileri gelişti, arkadaşlarıyla her gün görüşmesi sosyalleşmesini sağladı, özbakım becerileri gelişti ve her gün etkinlik yaptıkları için bilişsel anlamda da gelişmesine destek oldu. (V-1)

Çocuğumun okula devam etmesinin asıl nedeni çocuğumun okul öncesi eğitimin kazandırdığı yetilerle ileriki eğitim hayatında hem geride kalmamış olacak hem de belli zaman diliminde edinmesi gereken yetenekleri kaçırmamış olacaktı dolayısıyla okul öncesi eğitimin uzun vadede yararı olacağını düşünüyorum diyebilirim. (V-4)

Asıl neden kendi gelişiminin farkına varmasını sağlamaktı. Aile olarak yeterli desteği sağlasak da bazen arkadaşlarının arasında, dışarıdan birisinden daha rahat öğrenebiliyorlar. Kendi kararlarının arkasında durabilecek bir çocuk olarak yetişmesini sağlamaktı. (V-12)

Okul öncesi eğitim çocuğun gelişim alanlarını desteklesin, yetişkinlik döneminde daha üretici olmasını sağlasın, daha kolay şekilde potansiyelini ortaya çıkarsın, kendisini keşfetmesini sağlasın diye gönderdim. Uzun vadede yararları olduğunu düşünüyordum. (V-13)

Anne-babalarla yapılan görüşmelerde çocuklarının okul öncesi eğitime devamında asıl nedeni ilkokula hazırlık olarak belirten anne-babalar da olmuştur. Çocuklarının okul öncesi eğitime devam etmesinin asıl nedenini okul öncesi eğitimin ilkokula hazırlığı belirttiğini söyleyen bazı anne-baba görüşleri şu şekildedir:

Asıl neden 1. sınıfa hazırlık olması içindi. Aynı zamanda sosyalleşsin, arkadaş ortamı oluşsun, öğretmene adapte olsun ve öğretmen bilinci kazansın diye de okul öncesi eğitime devam etmesini sağladım. (V-2)

Asıl neden yeni bilgiler öğrenmesi ve 1. sınıfa hazırlık sürecini tamamlaması. Şuan çalışmıyorum fakat çalışıyor olsaydım da çocuğumu okul öncesi eğitim kurumuna gönderirdim. Öğretmenleri bakıcı olarak nitelendirmiyorum sadece çocukları çok erken yaşlarda okula gönderme taraftarı değilim. Bu noktada 37 aylık bir çocuğun okula devam etmesini erken buluyorum, benim fikrim okula başlama yaşı 48 aydan itibaren düşünülebilir. (V-6)

Asıl neden çocuğumun ilkokula hazırlanmasını sağlamak. Başta kalem tutma becerisi olmak üzere sayılara, harflere kadar bilgi birikimini sağlamak önemli. Anasınıfına devam eden öğrenci ile devam etmeyen öğrenci arasındaki farkı, branşım gereği görebiliyorum. (V-7)

Yukarıda verilen anne-babaların cevaplar tablolastırılmış ve Tablo 8’de anne-babaların çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna devam etmelerini sağlamasının asıl nedenlerine ilişkin görüşler belirtilmiştir.

Tablo 8

Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermelerinin Nedenleri Konusunda Anne-Baba Görüşleri

Sıra No	Anne-Babaların Çocuklarını Okul Öncesi Eğitime Göndermelerinin Nedeni	Görüş Bildiren Anne-Babalar	Anne-Baba Sayısı
1	Sosyalleşme	V-2, V-3, V-5, V-8, V-9, V-17, V-18	7
2	Anne-Babanın Çalışıyor Olması	V-10, V-11, V-14, V-15, V-17	5
3	İlköğretime Hazırlık	V-2, V-6, V-7, V-8, V-16	4
4	Uzun Vadede Sağladığı Yararlar	V-1, V-4, V-10, V-13	4
5	Gelişiminin Farkına Varmasını Sağlamak	V-1, V-12, V-18	3
6	Paylaşmayı Öğrenmek	V-5, V-9	2
7	Vakit Ayıramamak	V-3	1

Tablo 8 incelendiğinde anne-babaların çocuklarının okul öncesi eğitime devam etmesinin asıl nedenini sadece bir neden olarak belirtmedikleri görülmektedir. Anne-babalar sorulara çoklu cevaplar vermiştir.

Çocukların okul öncesi eğitime devam etmesinin asıl nedenlerine ilişkin anne-baba görüşleri incelendiğinde anne-babalar tarafından en çok sosyalleşmesini sağlamak için cevabı alınırken, çocuğuna vakit ayıramamak cevabını sadece bir anne-baba vermiştir. Anne-baba çocuğuna vakit ayıramamasını “Evde küçük kardeşi olmasından dolayı ilgilenmekte güçlük çekmem” şeklinde belirtmiştir.

Anne-babalardan biri okul öncesi eğitimin yararlarını bilmekle birlikte okula başlama yaşı ile ilgili görüşlerini “Öğretmenleri bakıcı olarak nitelendirmiyorum sadece çocukları çok erken yaşlarda okula gönderme taraftarı değilim. Bu noktada 37 aylık bir çocuğun okula devam etmesini erken buluyorum, benim fikrim okula başlama yaşı 48 aydan itibaren düşünülebilir” şeklinde belirtmiştir.

Çalışan annelerle yapılan görüşmelerde asıl neden olarak anne-babanın çalışmasını söyleyen anne-babalar asıl neden olarak çalıştıklarını ifade etseler de bakıcı tutabilme ihtimalleri olduğunu fakat okul öncesi eğitimin önemini bildikleri için okul öncesi eğitim kurumuna gönderdiklerini dile getirmişlerdir. Bazı anne-babaların cevaplarına ilişkin ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Asıl neden kendim çalıştığım için evde baktırmak yerine çocuğumun diğer çocuklarla birlikte yeni etkinlikler yapmasıydı. Bakıcı tutabilirdik fakat o sürekli etkinlik yaptıramazdı. Okula devam ettiğinde yemek saatlerinin düzenli olacağının, sürekli televizyon karşısında kalmayacağının, el becerilerinin gelişeceğinin farkındaydım. Dolayısıyla aslında zorunluluktan ziyade aslında uzun vadede yararları olduğunu biliyordum. (V-10)

Dürüst olayım, asıl neden çalışıyor olmamdı. Ev hanımı olsaydım çocuğumu yine okul öncesi eğitim kurumuna gönderirdim fakat yarım gün vermek isterdim. (V-11)

Asıl neden çalışıyor olmamdı, çalışan bir anneyim ve anne-baba olarak çocuğumuza bir yere kadar yetebiliyoruz. Evet bakıcı da tutabilirdim aslında ama okul ortamını, arkadaşlarının olmasını istiyordu. Biz de anne-baba olarak öğretmen eğitiminin farkındaydık.(V-14)

Anne-babalardan sadece birisi okul öncesi eğitime çocuğunu gönderme nedeni olarak anne-babanın çalışması olarak belirtmiş ve bir yorum yapmamıştır. (V-15)

Anne-baba olarak bizler çalışıyorduk fakat sosyalleşmesi gerektiğini de biliyorduk. Asıl amacımız sosyalleşmesiydi. (V-17)

Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Yararlarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında okul öncesi eğitim kurumunun yararlarına ilişkin anne-baba görüşleri ele alınmıştır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının yararları ve ideal okul öncesi eğitim kurumundan beklentilerini öğrenebilmek için anne-babalara “Çocuğunuzu okulöncesi eğitim kurumuna getirmenizle getirmemeniz arasında sizce bir fark var mı? Okul öncesi eğitimin çocuğunuz için yararlı olduğunu düşünüyor musunuz? Yararlı olduğunu düşünüyorsanız ne gibi yararlar sağladığını açıklar mısınız?” soruları sorulmuş ve yanıtları alınmıştır. Anne-babaların cevapları içerisinde okul öncesi eğitimin yararlarına ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Okul öncesi eğitimin çocuklara yararları ile ilgili anne-babalarla yapılan görüşmelerde çocuklarının gelişim alanlarını desteklerini belirten anne-babaların olduğu görülmüştür. Okul öncesi eğitimin çocuklarının gelişim alanlarını desteklerini belirten bazı anne-baba görüşleri şu şekildedir:

Fark oldu tabii. Yaş itibariyle makasla bir şeyler kesebileceğini, kalem tutabileceğini bilmiyorduk. Alışkanlıklarının farkına biz anne-baba olarak varamıyorduk. Aslında bu konuda okul bize yol gösterdi diyebilirim. Kaba motor becerileri desteklendi. Öz bakım becerileri ile ilgili düzeni evde sağlayamazken okula başladıktan sonra bu becerileri öğrendi bize de rehber oldu. Sosyal-duygusal anlamda arkadaş edinmesiyle sosyalleşmesi sağlanırken, yetişkinlerle ilişkilerinde bir değişiklik olmadığını söyleyebilirim. Yeni arkadaşlıklar kurdu ve çevresini tanıdı. Çekingen bir çocuktan okula devamından sonra daha dışa dönük bir çocuk oldu. Öğretmeni değiştikten sonra çekinmemeye başladı. Bu konuda öğretmenin önemli olduğunu söyleyebilirim. Okulun verdiği yardımseverlik gibi değerleri benimsedi. Okuldan kazandığı davranışların kalıcı olması ve unutulmaması için biz anne-baba olarak tekrar ettirmeye çalıştık. (V-8)

Tabii, çok fark var. Bir dönem eşim çocuğumuzla birlikte evdeydi ve bakımını üstlenmişti fakat o da sadece çocuğun temel ihtiyaçlarını giderecek kadar yardımcı oluyordu. Okula devam etmeye başladığında aslında biz de çocuğumuzun resim yapma isteğini keşfettik. Seramik çamuru ile ilgili etkinlikler çocuğumuzun gelişimini destekledi, geri dönüşebilir malzemelerden yeni ürünler üretebileceğini öğrendi. Konuşma yetileri ve el kasları gelişti. Tasarrufu öğrendi ve bunu hayatında kullanmaya başladı. Okulda kazandığı, öğrendiği bilgilerin kıymetinin farkındaydı ve bu kurallar kalıcı olarak hayatında yer ediyordu. Okul içi etkinliklerden çok eğleniyor, mutlu oluyordu. Çekingen bir çocuktan ve örnek verecek olursam parka gittiğinde diğer çocuklarla konuşmaktan geri duruyordu. Okula başladıktan sonra parka gittiğinde oyun kurabilmeye, yeni arkadaşlar edinmeye, onlara arkadaş olmak istediğini dile getirmeye başladı. Yetişkinler ile ilişkileri de yine arkadaşlarıyla olduğu gibi olumlu yönde değişti. Yetişkinlerle iletişimi çok azdı, akrabalara karşı çekingen davranıyordu, okula devamından sonra artık kendi başına markete gidebilir ve alışverişini yapabilir hale geldi, daha uzun cümleler kurmaya ve yetişkinlere karşı kendini ifade etmeye başladı. Aslında biz de evde gelişimi destekliyorduk harfleri öğretmiştik mesela ama okula devamından sonra aslında bazı harflerin yazımını yanlış öğrettiğimizi gördük, okul sadece çocuklara değil bizlere de yeni şeyler öğretti. Ben mesela satranç oynamayı bilmiyordum ama çocuğumuzun okulda oynaması ve eve gelince bizden de istemesi üzerine ben de satranç öğrendim. (V-10)

Okul öncesi eğitimin çocuklara yararları ile ilgili anne-babalarla yapılan görüşmelerde çocuklarının sosyalleştiklerini ve sosyalleşmenin yanı sıra çocuklarının gelişim alanlarının desteklendiğini belirten anne-babalar da bulunmaktadır. Çocuklarının hem geliştiklerini hem de sosyalleştiklerini belirten bazı anne-babaların görüşleri şu şekildedir:

Çocuğum çok içine kapanık bir çocuktan. Çocuğumuzun ilişkileri güçlensin ve sosyalleşsin diye anasınıfına gönderdim. İlkokula hazırlık amacım da vardı ama öncelikle sosyalleşmesi içindi fakat çocuğumuzun sosyalleşmesinde yeterince başarı

sağlayamadığını düşünüyorum. Çocuğum paylaşmayı öğrendi, daha iyi ilişkiler kurmaya başladı. Kalem tutma, boyama, makas tutma gibi motor becerileri geliştiğini gözlemledim. Okulun sunduğu imkanlardan yararlanması ve farklı etkinliklerle karşılaşması farklı bakış açısı geliştirdi. Okulda benimsediği kuralları ev yaşamına da getirmeye başladı. Ailemiz genellikle kararları birlikte alan bir aile. Okulu desteklemek için biz de evde karar süreçlerine çocuğumuzu dahil ettik. Ortak kararlar alarak o kararlar doğrultusunda ilerliyoruz. Yaşamsal becerileri ve aile bireylerine yardım etme davranışlarında okula devamından sonra iyileşmeler oldu, bu gibi kazanımları arttı. (V-3)

Çocuğumun sosyalleşmesine destek oldu. Evde olduğu zamanlarda sıkılmaya başlıyor ve hırçınlaşıyordu. Okula devamından sonra arkadaşlarıyla zaman geçirmeye başladıkça bu gibi davranışları azaldı. Okul etkinlikleriyle desteklenerek daha fazla öğrendiğini düşünüyorum. Bireysel öğrenmeden çok sosyal öğrenmenin daha yararlı olduğunu düşünüyorum. Okul öncesi eğitime devamdan sonra evdeki davranışları da değişti, enerjisini okulda atma imkanı sağladı. Bilişsel anlamda da özellikle sayılar ile ilgili gelişme sağladığı söylenebilir. Algısı ve konulara bakışı değişti okulda gördüklerini eve geldiğinde de aktarmaya başladı. Özbakım becerilerinin okulda desteklenmesiyle birlikte evde de kişisel bakım ihtiyaçlarını gidermede kendi başına yapabilir hale geldi. Okul yaşantısından sonra evdeki basit düzenleme, işlerini yapıyordu. (V-7)

Tabi ki çok fark var. Okulda hem sosyal hem de akademik açıdan bir düzeni oluyor. Okula devam ettiğinde düzenli gün geçiriyor, etkinlikler yapıyor, sosyalleşiyor, arkadaşlarıyla kaliteli vakit geçiriyor. Fakat evde düzensiz şekilde gün geçiriyordu. Okula devam ettikten sonra ödevleri tamamlama isteği arttı. Araştırma isteği arttı, kitap, ansiklopedi karıştırma alışkanlığı kazandı. (V-15)

Okula gitmeden önce çekingen bir çocuktü, dışarıda konuşmuyordu. Okula devam ettikten sonra çocuklarla ve öğretmenle iletişim kurduğu için çekingenliği azaldı, sosyalleşti. Yetişkin olarak bizlerle iletişimi de değişti, bizim söylediğimizde yapmadığı kuralları öğretmenin, okulda öğrendiklerinin etkisiyle yapmaya başladı, kuralları öğrendi. Sene arasında öğretmen değişikliği yaşadığı için bazı problemler yaşadığı söylenebilir. Bilişsel anlamda çok büyük katkı sağladığını düşünmüyorum. Fakat boyama, makas tutma, kesme gibi kas gelişimi desteklendi. Milli, manevi değerlerimizi öğrendi, öğretmenlerimizin öğrettiği değerleri okuldan eve taşıdı ve evde de bunlardan bahsetti. Bizim yerimize öğretmenin bir kez söylemesi daha etkiliydi. Okuldaki yaşantılarından evde de bahsediyordu. Yaşlılarıyla ilişki kurmayı, toplum içinde nasıl hareket etmesi gerektiğini, sınıfın kurallarını ve bunları uygulaması gerektiğini öğrendi. (V-16)

Okul öncesi eğitimin çocuklara yararları ile ilgili anne-babalarla yapılan görüşmelerde çocuklarının sosyal kuralları öğrenmelerinin yanı sıra ilkokula hazırlık açısından yararlı olduğunu belirten anne-babalar olmuştur. Okul öncesi eğitimin yararları ile ilgili sosyal kurallar ve ilkokula hazırlığın önemini belirten bazı anne-baba görüşleri şu şekildedir:

Anaokuluna gidemeyen çocukların 1. sınıfta da zorluk çektiğinin farkındaydım. Okula başladıktan sonra arkadaşlarıyla ve öğretmenle iyi ilişkiler kurmaya ve sosyalleşmeye başladı. İnce ve kaba motor gelişimi desteklendi, resim yapma, kalem tutma gibi etkinliklerde kendini geliştirdi. Arkadaşlarıyla paylaşmayı

öğrendi. Evde daha sorun çıkaran bir çocuk iken okula devamdan sonra daha düzenli hale geldi. Aile bireylerine karşı tutumları değişti. (V-5)
İlköğretime geçişi kolaylaştırdı, motor gelişimini destekledi diye düşünüyorum. Okula gitmeden önce paylaşmayı bilmiyordu, çok küçük şeyleri sorun edebiliyordu, arkadaşlarına nasıl davranması gerektiğini, yetişkinlere nasıl davranması gerektiğini öğrendi. Özbakım becerilerinden yeme alışkanlıkları ile ilgili okulda bir kazanç sağladığını düşünmüyorum, çocuğum yeme konusunda disiplinsiz bir çocuktı, olduysa da bu değişimin çok az olduğunu söyleyebilirim. (V-13)

Okul öncesi eğitimin yararları ile ilgili anne-babalarla yapılan görüşmelerde anne-babalar çocuklarının günlük yaşam kurallarını öğrendiklerini ve yaşam şekillerini değiştirdiklerini belirtmişlerdir. Okul öncesi eğitimin yararını çocukların günlük yaşam kurallarını öğrenmesi olarak belirten bazı anne-babalara ilişkin görüşler şu şekildedir:

Tabi ki var. Okul öncesi eğitim kurumuna devam etmesi kuralları bilmesini de beraberinde getirdi. Özbakım becerilerini kendisi yapar hale geldi. Yetişkinlere karşı saldırgan tutumu değil daha özür dileyen bir tutum geliştirmeyi öğrendi. Arkadaşlarıyla paylaşım konusunda sorun yaşamıyordu fakat daha itina göstermeye başladı. Uyku saati okul saati gibi zamanları takip etmeyi, öğretmeni dinlemeyi, kurallı yaşamayı öğrendi. Sokaktan öğrendiği argo kelimeleri kullanmaması gerektiğini ve bunların doğru davranışlar olmadığını öğrendi. Bilişsel anlamda kalem tutma, makasla kesme gibi basit motor beceri gerektiren etkinlikleri başarabilme düzeyi arttı, ödev bilincini öğrendi ve okuldan eve geldiğinde sorumluluklarını yerine getirmeyi öğrendi. (V-6)

Tabi ki çok fark var. Bir abisi var ve konuşmayı, ilişki kurmayı abisinden öğrenmişti fakat anaokuluna başladıktan sonra mücadele etmeyi, inatçı olmayı, düzenli olmayı, eşyalarını korumayı öğrendi. Bilişsel anlamda muhakeme yeteneğini, karşılaştırma yapma yeteneğini geliştirdi ve motor gelişimi tamamlandı. Okula devam ederken olmayan bir oyuncakın yerine başka bir oyuncakı koyup ona yeni malzemeler ekleyerek yeni ürünler oluşturmayı öğrendi. Yabancı kişi ve tanıdık kişi kavramını kazandı, otorite ve kurallara uymayı, toplulukla yaşamayı, özgürlük ve özgürlüklerinin sınırlıklarını öğrendi. Toplumda nasıl var olacağını keşfetti. Yetişkinlerle gelişigüzel konuşamayacağını daha düzgün konuşması gerektiğini öğrendi. Bizler evde nezaket sözcüklerini kullanıyorduk bu davranışları okulda devam ettirdiği için öğretmen tarafından takdir edildiğini gördü ve davranışları pekişti. Çocuğum 2019 yılında küçük yaş grubundaydı ve okula başlamadan önce özbakım konusunda yardım istiyordu. Fakat okula başladıktan sonra arkadaşlarından göre göre, yetişkinlerin öğretmesiyle yardımsız yapmaya başladı. Yeme alışkanlıkları konusunda okulda öğretmenlerin teşvik edici davranışlarıyla yemediklerini yemeye başladı ve bu durum evde bizim işimizi de kolaylaştırdı. Yemek seçmemeyi ve her yemekten yemeyi öğrendi. Çatal bıçak tutma konusunda bizlerden yardım istememeye başladı. (V-11)

Kızım hırslı bir çocuktı, hırısından dolayı yarışmalara katılmayan, kaybetmeye tahammül edemeyen bir çocuktı okulda bunu aştık, sosyalleşti, akademik olarak her zaman ilerleyeceğini düşünüyordum ama duygusal olarak hayata hazırlanması sağlandı. Demokratik bir aileyiz fakat bazen biz itiraz ettiğimizde geri adım atıyordu ve bizim kararlarımızı uyguluyordu, biz de eşimle bu durumdan rahatsızlık hissediyorduk. Kararlarının arkasında durmayı öğrendi, eğer yapmak istemiyorsa açıklayabiliyor ve sebebini sunabiliyor bizi kolaylıkla algılayabiliyor. Özbakım

becerileri olarak kendi ihtiyaçlarını çok rahat karşılıyordu. Kendi yeteneğinin farkına vardı, resim yapmayı fark etti ve özgün çalışmaya başladı. Yaratıcılığı arttı, bizim ve öğretmeninin desteğiyle farklı çizimleri yapmaya başladı. Futbol kursuna gitmesinin sebebi de buydu belki de. Kızların hep kızlarla oynamadığını fark etti, farklı arkadaşlarla tanıştı, kızların farklı spor dallarıyla da ilgilenebileceğini keşfetti. Bilime olan ilgisi, meraklı olma hissi çok arttı, araştırmacı ruhu gelişti. (V-12)

Yapılan görüşmelerde anne-babaların okul öncesi eğitimin yararlarına ilişkin verdikleri cevaplar temalarla düzenlenmiş ve Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Okul Öncesi Eğitimin Yararlarına İlişkin Anne-Baba Görüşleri

Anne-Baba Görüşleri	Anne-Baba Kodları	Sayısı
İnce motor ve kaba motor becerileri gelişti.	V-1, V-2, V-3,V-4, V-5, V-6, V-8,V-9, V-10, V-11, V-13, V-16, V-18	13
Sosyalleşti.	V-1, V-2, V-5,V-7, V-8, V-9, V-10, V-12, V-15, V-16, V-17	11
Özbakım becerileri gelişti ve ihtiyaçlarını kendi gidermeye başladı.	V-3, V-4, V-6,V-7, V-8, V-9, V-11, V-17	8
Aile bireyleriyle olumlu iletişim kurmayı öğrendi.	V-4, V-5, V-6,V-9, V-10, V-11, V-13, V-18	8
Arkadaşlarıyla olumlu ilişki kurmayı öğrendi.	V-2, V-5, V-8, V13, V-14, V-15, V-16	7
Bilişsel gelişim sağladı (renkleri, sayıları vb. bilme).	V1, V4, V6, V7, V14, V15, V18	7
Kuralları öğrendi ve hayatına uygulamaya başladı.	V-3, V-9, V-11, V-16, V-17	5
Hayal gücü gelişti, farklı bakış açısı geliştirmeyi öğrendi.	V-3, V-7, V-10, V-11, V-12	5
Paylaşmayı öğrendi.	V-3, V-5, V-6,V-9, V-13	5
İlkokula hazırlanmasını sağladı.	V-3, V-4, V-5, V-13	4
Aile bireyelerine yardım etmeyi öğrendi.	V3, V7, V17	3
Milli ve manevi değerleri öğrendi.	V-4, V-8, V-16	3
Öğretmeniyle nasıl ilişki kuracağını öğrendi.	V-2, V-5, V-16	3
Karar verme ve kararını uygulamayı öğrendi.	V-3, V-12	2
Nezaket cümleleri kurmayı öğrendi.	V-9, V-11	2
Araştırmacı ruh gelişti, meraklı olma hissi kazandı.	V-12, V-15	2
Okul saati, yatma-kalkma saati gibi kuralları öğrendi.	V-6, V-14	2

(Devam ediyor)

Tablo 9 (Devam)

Okul Öncesi Eğitimin Yararlarına İlişkin Anne-Baba Görüşleri

Anne-Baba Görüşleri	Anne-Baba Kodları	Sayısı
Mücadeleci olmayı, kaybetmeye tahammül etmeyi, verilen görevi yapmada inatçı olmayı öğrendi.	V-11, V-12	2
Argo kelime kullanmamayı öğrendi.	V-6	1
Kendi başına hareket etmeyi öğrendi.	V-2	1
Oyun kurmayı öğrendi.	V-7	1
Öğretmeni dinlemeyi öğrendi.	V-6	1
Geri dönüşüm, tasarruf gibi insan yaşamını etkileyen değerleri öğrendi.	V-10	1
Düzenli olmayı ve eşyalarını korumayı öğrendi.	V-11	1
Muhakeme ve karşılaştırma yapma yeteneği gelişti.	V-11	1
Yabancı kişi ve tanıdık kişi kavramlarını öğrendi.	V-11	1
Özgürlük ve özgürlüklerinin sınırlarını öğrendi.	V-11	1
Yeme alışkanlığı kazandı, çatal-bıçak gibi araç gereçleri kullanmayı öğrendi.	V-11	1
Duygusal olarak hayata hazırlandı.	V-12	1
Karşı cinsi tanıdı ve onlarla oynamayı öğrendi.	V-12	1
Özel günler için şiirler, şarkılar ezberledi.	V-14	1
Başlangıç düzeyinde İngilizce öğrendi.	V-14	1

Tablo 9’da anne-babaların çocukları okula devam ettikten sonra gördükleri değişiklikler ve okul öncesi eğitimin yararları değerlendirilmiştir. Görüşme yapılan 18 anne-babadan 13’ü çocuklarının ince motor ve kaba motor becerilerinin geliştiğini belirtmiştir. Yine anne-babalardan 11’i çocuklarının sosyalleştiğini belirtmiştir.

Anne-babalarla yapılan görüşmelerde anne-babaların ortak ifadelerinden bir diğeri de çocuklarının özbakım becerilerinin geliştiği yönündedir. Görüşme yapılan anne-babaların 8’i çocuklarının okula devam etmeden önce özbakım ihtiyaçlarını gidermede yardımcı olduklarını, okula devam ettikten sonra bu ihtiyaçlarını kendilerinin giderdiklerini belirtmiştir.

Anne-babaların 8’i çocukları okula devam ettikten sonra çocuklarının aile bireyleriyle olumlu ilişkiler kurduklarını dile getirirken, 7’si çocuklarının arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler kurduklarını belirtmiştir.

Anne-babaların 5’i ortak ifade olarak çocukları okula devam ettikten sonra çocuklarının kuralları öğrendiğini, kuralları hayatına uygulamaya başladığını, hayal güçlerinin geliştiğini, farklı bakış açısı geliştirmeyi öğrendiklerini ve paylaşmayı öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna göndermelerindeki asıl nedeni “sosyalleşme ve okul öncesi eğitimin sağladığı uzun süreli yararlar” olarak ifade eden

anne-babalardan bazıları çocukları okul öncesi eğitime devam ettikten sonra ilköğretime hazırlandıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan anne-babalardan üçü okul öncesi eğitimin yararlarına yönelik olarak “aile bireylerine yardım etmeyi öğrendi, milli ve manevi değerleri öğrendi, sorumluluk sahibi olmayı öğrendi, öğretmeniyle nasıl ilişki kuracağını öğrendi” ifadelerinde ortak beyanda bulunmuşlardır.

Anne-babalardan ikisi okul öncesi eğitimin yararları ile ilgili görüşlerini “karar verme ve kararını uygulamayı öğrendi, nezaket cümleleri kurmayı öğrendi, araştırmacı ruhu gelişti ve meraklı olma hissi kazandı, okul saati gibi kuralları öğrendi, mücadeleci olmayı ve kaybetmeye tahammül etmeyi, verilen görevi yapmada inatçı olmayı öğrendi” ifadelerinde ortak noktada buluşmuştur.

Yapılan görüşmelerde anne-babalar tarafından “argo kelimeler kullanmamayı öğrendi”, “kendi başına hareket etmeyi öğrendi”, “oyun kurmayı öğrendi”, “öğretmeni dinlemeyi öğrendi”, “geri dönüşüm, tasarruf gibi insan yaşamını etkileyen değerleri öğrendi”, “düzenli olmayı ve eşyalarını korumayı öğrendi”, “muhakeme ve karşılaştırma yapma yeteneği gelişti”, “yabancı kişi ve tanıdık kişi kavramlarını öğrendi”, “özgürlük ve özgürlüklerinin sınırlarını öğrendi”, “yeme alışkanlığı kazandı, çatal-bıçak gibi araç gereçleri kullanmayı öğrendi”, “duygusal olarak hayata hazırlandı”, “karşı cinsi tanıdı ve onlarla oynamayı öğrendi”, “özel günler için şiirler, şarkılar ezberledi”, “başlangıç düzeyinde İngilizce öğrendi” gibi açıklamalar yapılmıştır.

Anne-Babaların İdeal Bir Okul Öncesi Eğitim Kurumundan Beklentilerine İlişkin Bulgular

Anne-babaların ideal bir okul öncesi eğitim kurumundan beklentilerinin öğrenilmesi amacıyla “Ebeveyn olarak ideal bir okul öncesi eğitim kurumundan beklentileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş ve cevapları alınmıştır. Anne-babaların ideal bir okuldan beklentilerine ilişkin açıklamaları fiziksel beklentiler ve okul içerisindeki kişilerden beklentiler şeklinde ayrılmıştır. Bazı anne-babaların tüm sorulara verdiklere cevaplar içerisinde ideal bir okul öncesi eğitim kurumundan beklentilerine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

İdeal bir okul öncesi kurumundan beklentim daha özgür, daha hayal gücüne dayalı atölyeler, bakış açılarını geliştirici şekilde düzenlenmiş olması gerekir. Okulların bu

anlamda belirli kalıplar içerisinde ilerlediğini ve sınırlı kaldığını düşünüyorum. Anne-baba olarak özgür ruhlu çocukların yetişebileceği ortamların olmasını isterdim. Drama ve tiyatro başta olmak üzere bilim atölyesinin de olması çocuğumun yaratıcılığını destekleyebilecekti. Ben tüm çocukların içinde bir mucitlik ruhu olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla elektronik cihazların da günlük hayatta kullanımının arttığını da göz önünde bulundurarak onların çocuklar için küçültülmüş hallerinin bulunduğu, kolayca söküp takabilecekleri, keşfedebilecekleri bir deney atölyesinin okulun içinde bulunmasını isterdim. Doğa sınıfa veya atölyeye gelebilir mesela. Daha doğaya dönük etkinlikler planlanabilir. (V-1)

Benim çocuğum hareketli bir çocuk dolayısıyla enerjisini boşaltabileceği farklı kursların okul içerisinde düzenlenmesini isterdim. Çocuğumun okuldan çıktıktan sonra tekrar eve gelip tekrar kursa gitmesini değil kurslara okul içerisinde kesintisiz devam etmesini isterdim. Fakat kursların ücretli olmasından dolayı yeterli sayıya ulaşılamayabilir bu da bir sorun olabilir. Okul içerisinde dans, sanat ve tiyatro için özel alanların olmasını çok isterdim. Bahçe donanımının sadece oyun parkı değil daha farklı donanım malzemeleriyle dolu olmasını beklerdim. Okul öncesi eğitim kurumundaki donanımın hangilerinin çok gerekli olduğunu bilmiyorum. (V-6)

Öncelikle okulun donanım eksikliği var ve mekansal olarak da dezavantajlı konumda. Ebeveyn olarak ideal bir okulda bunların daha düzenlenebilir eksiklerinin giderilmiş olmasını beklerdim tabii ki. Yine ideal bir okulda sosyal kulüp kapsamında işlenen derslerin ders dışı değil ders içinde olması gerektiğini düşünüyorum. Örneğin derslerden birine bir İngilizce öğretmeni girebilir; drama, bale gibi etkinlikler yapılabilir. Farklı öğretmenler çağırılarak bilişsel ve sosyal gelişimleri desteklenebilir. Okulun mekanları düzenlenebilir ve çocukların sınıf dışında da etkinliklerini yapmaları sağlanabilir. Robotik kodlama, zeka oyunları gibi düzenlenmiş farklı alanlar yapılabilir. Öğretmenler farklılaşabilir, öğretmenlerin branşlaşması sağlanabilir. (V-7)

Daha doğaya yönelik etkinliklerin, jimnastik gibi spor etkinliklerinin olması, görsel sanatlar ve müzik etkinliklerinin olması ve yine satranç öğretiminin olması benim için gereklidir. Açık konuşmak gerekirse okulun yanında bunları da çocuğuma sağlamak istesem hem maddi hem vakit olarak zorlanırım. Dolayısıyla bu etkinliklere sahip olan bir okul iyi ki var. (V-10)

İdeal bir okuldan beklentim; fiziksel olarak eğitim ortamlarının daha geniş düzenlenmesi, çocukların daha rahat edebileceği, malzeme çokluğundan ziyade çocukların farklı alanlara yönelmesi benim için önemliydi. Tabi ki fiziksel olarak da iyileştirilebilir, farklı malzemeler koyulabilir, Montessori Eğitimi destekli olabilir mesela. Sınıftan dışarı çıkabilmeli çocuklar, sadece masa başı etkinlikler dışında fabrika çıkışı gibi aynı etkinliklerden ziyade daha özgün olmalı. Kendi biriktirdiği kumbarayla bakkala gidebilmeli örneğin. (V-12)

Okullardaki olanakların yetersiz olduğunu söyleyen anne-babalar da olmuştur. Okulda bulunan oyuncakların yetersiz olması, sınıf içerisindeki donanım malzemelerinin eski veya yıpranmış olması bazı anne-babalara göre okul öncesi eğitim kurumunu ideallikten uzaklaştırmaktadır. Okulun olanaklarını yetersiz bulan bazı anne-babaların görüşleri şu şekildedir:

İdeal bir okuldan aslında beklentim spor etkinlikleri için herhangi bir alan yoktu, daha eğlenceli bir okul haline dönüştürülebilirdi. Çocukların değişikliğe açık

olduğu düşünülürse farklı etkinlik alanlarıyla karşılaştırılabilirlerdi. Oyuncaklar eksikti, okulun oyuncak eksigi için haftanın belli bir günü evden oyuncak getirme günümüz vardı, materyal anlamında daha donanımlı olabilirdi. (V-5)

Çocuğumun kalktığına okula istekli şekilde gitmesini, okula gittiği zaman eğlenebildiği ve arkadaşlarıyla mutlu vakit geçirmesini sağlaması ideal bir okuldan beklentim olabilir. Okulumuzun imkanlarından dolayı eski oyuncaklar, eski eşyalar vardı onların daha yeni olmasını beklerdim. Biraz önce söylediğim gibi öğretmen konusunda çok şanslıydık, dört çocuğum var ve dördü de anasınıfına gitti en çok memnun kaldığım öğretmenimiz buydu. Öğretmenimizin kuralları vardı evet ama çocuğum okula mutlu gidiyordu, okuldan mutlu geliyordu, öğretmenimiz çocuklarımızın yaratıcılığını destekliyordu. Okulda bir yanlış anlaşılardan kaynaklı sorun yaşanmıştı, aslında okul yönetiminin bu konuda bir hatası yoktu ama çocuklar bunu bize yanlış aktarmışlardı. Daha sonrasında okul yönetimi bizimle toplantı yaptı ve sorunu birlikte çözdük. Okul yönetiminin bu tutumu beni mutlu etmişti. (V-9)

Görüşmelerde iki anne-baba çocuğunun devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunun herhangi bir eksigi bulunmadığını ve ideal okul tanımını şu şekilde belirtmişlerdir:

Ben okul konusunda kendimi şanslı görüyorum; öğretmenler ve okul yeterince özverili ve içtendi. Okulun maddi eksiklikleri konusunda bir mükemmeliyet aramıyorum, ilçe standartları göz önüne alındığında mevcut okulumuzun bir eksigi olduğunu düşünmüyorum, dolayısıyla benim ideal olarak gördüğüm okulun anlattığım özelliklerde bir okul olduğunu söyleyebilirim. (V-4)

Aslında çocuğumun okulunu ideal bir okul olarak tanımlayabilirim. Diğer okullar hakkında bilgim olmadığı için aralarında bir fark var mı bilemiyorum. Benim için ideal bir okul olduğunu düşünüyorum sadece okul öncesi kurumlarının anaokulu olarak kurgulanmasını isterim. Yani diğer eğitim basamaklarının altında oluşturulan anasınıfları değil, bağımsız anaokulu şeklinde olması ideal okul olarak değerlendirmemi sağlayabilir. Sosyal-sportif etkinliklerin olabileceği alanların ve bir konferans salonunun olmasını isterdim. Oyun alanlarının daha büyük kurgulanmış olmasını ve okul bahçesinin geniş olmasını isterdim. (V-8)

Yapılan görüşmelerde anne-babaların ideal okuldan fiziksel olarak beklentileri ve öğretmen ve diğer personelden beklentileri ayrı değerlendirilmiştir. Tablo 10'da anne-babaların ideal bir okuldan fiziksel olarak beklentileri anne-baba yorumlarına göre düzenlenmiştir.

Tablo 10

Anne-Babaların İdeal Bir Okuldan Fiziksel Beklentileri

Anne-Baba Görüşleri	Anne-Baba Kodları	Sayısı
Doğaya dönük düzenlenen etkinlikler ve ekipmanlar olmalı	V-1, V-7, V-10, V-11, V-12, V-15, V-18	7
Drama, tiyatro, sanat atölyesi olmalı	V-1, V-2, V-6, V-10, V-15	5
Spor ve jimnastik salonu olmalı	V-2, V-5, V-8, V-10, V-15	5
Sınıflar zengin oyuncaklarla düzenlenmeli	V-5, V-9, V-12	3
Tiyatro salonu olmalı	V-2, V-3, V-8	3
Sınıflar daha geniş planlanmalı	V-12, V-17, V-18	3
Sınıflardaki materyaller ilköğretime hazırlama konusunda yardımcı olabilir	V-13, V-16	2
Ders dışı kurslar açılmalı	V-6, V-16	2
Deney ve bilim atölyesi olmalı	V-1	1
Sosyal kulüp derslerinin ders içinde olması sağlanmalı	V-7	1
Öğretmenler branşlaşmalı	V-7	1
Robotik kodlama, zeka oyunları gibi akıl oyunları ile ilgili dersler eklemeli	V-7	1
Oyun alanları ve bahçenin daha büyük olması sağlanmalı, bahçe oyuncakları zenginleştirilmeli	V-6, V-8	1
Daha çok personel bulunmalı	V-8	1
Satranç dersi konulmalı	V-10	1
Montessori Eğitimi verilebilmeli ve sınıflar öyle düzenlenmeli	V-12	1
Okul güvenli bir yer olmalı	V-14	1
Sınıf mevcutları daha az olmalı	V-15	1
Kapalı oyun alanı olmalı	V-17	1
Tiyatro etkinlikleri düzenlenmeli	V-2	1
İngilizce dersi verilmeli	V-3	1

Tablo 10 incelendiğinde anne-babaların yedisi çocuklarının ideal bir okulda doğayla iç içe ve doğa temelli etkinliklerle süreci devam ettirmesinin önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Ayrıca sınıf dışı mekanların da önemine vurgu yapan anne-babalar bulunmaktadır. Anne-babalardan 5'i okullarda drama, tiyatro, sanat atölyesi olması gerektiğine vurgu yaparken yine anne-babalardan 5'i spor ve jimnastik atölyelerinin okullarda bulunması halinde okulun ideal bir okul olabileceğine vurgu yapmıştır.

Anne-babalardan bazıları sınıfların zengin oyuncaklarla donatılması, sınıfların daha geniş olması, sınıf mevcutlarının az olması, okulun tiyatro salonunun olması, sınıftaki materyallerin ilköğretime yönelik olarak düzenlenmesi ifadelerinde bulunmuştur.

Anne-baba görüşmeleri sonucunda olması gereken dersler üzerine de açıklamada bulunan anne-babalar olmuştur. Anne-babalardan biri robotik kodlama ve zeka oyunları gibi akıl oyunlarına yönelik derslerin olmasına vurgu yaparken bir anne-baba satranç

dersi, başka bir anne-baba İngilizce dersi olması gerektiğini ve diğer bir anne-baba da Montessori Eğitime yönelik eğitimler verilebileceğini ve sınıfların bu şekilde düzenlenebileceğini belirtmiştir.

Anne-babalardan biri ideal bir okul tanımında güvenlik sorununun olmaması gerektiğini ifade ederken diğer bir anne-baba okulda çalışan daha çok personel bulunması halinde okulun ideal bir okul tanımına uyabileceğini belirtmişlerdir.

Anne-babalar ideal bir okul öncesi eğitim kurumunun fiziksel özellikleri dışında görevli öğretmen, personel ve okul müdürüne ilişkin de açıklamalarda bulunmuşlardır. Anne-babaların ideal bir okuldaki öğretmen ve diğer personelden beklentilerine ilişkin bazı anne-baba görüşleri aşağıda verilmiştir:

Çocuklar tüm bu atölyeleri keşfederken öğretmenlerimizin en başta sabırlı ve anlayışlı olmasını bekliyorum. Çocuğun gözüne baktığı zaman kalbine inebilmesi, masa başı gelişim değil hayatla dans etmesini sağlayabilecek nitelikte çocuğa dokunabilmesi, kısacası çocukla çocuk olabilmesi aynı zamanda onu hayata yönlendirebilmesini isterdim. Öğretmen dışında sınıf içinde ve dışında bulunan personellerin sadece çocuğa özbakım ihtiyaçlarını karşılamalarında yardımcı olmasını, öğretmenin hakimiyet alanına müdahale etmeyen ve okulu çocuk için kullanışlı hale getirmek için gerekli düzenlemeleri yapan kişi olmasını beklerim. (V-1)

Öğretmenlerimizin aktif olmayan çocukları destekleyerek onların sosyalleşmelerine katkı sağlamasını isterim. Sınıf içi kararların çocuklarla birlikte alındığı bir ortam oluşturulmasını isterdim. Yardımcı personelin öğrencilere daha ilgili olması, velilerle daha sıkı ilişkiler kurmasını beklerim. Okul müdürünün sorunları ertelemektense kısa zamanda çözmesini beklerim. Okul tarafından veli memnuniyet anketleri evlere gönderildi bu doğrultuda orada belirttiğim on maddeden üç veya dördünün tamamlandığını söyleyebilirim. (V-3)

Okul personellerinin daha çok olmasını isterim. Öğretmenlerden beklentim sevgisini gösterecek yeterli. Öğretmenlerin otoriter olmak yerine demokratik olması beklentilerim arasında. Kısaca aslında öğretmen çocuğumu sevsin yeter. (V-8)

İdeal bir okuldaki beklentim çocuğumun sosyalleşmesine katkı sağlaması ve ilköğretime hazırlamasıdır. Yine aynı şekilde milli-manevi değerleri öğretmesi de ideal bir okuldaki beklentim denilebilir. Öğretmenlerin de davranış ve hareketleriyle örnek teşkil edecek, değerlerin ön planda olduğu, eşit ve adil davranan, çocuğumu birey olarak hissettirebilen bir öğretmen olmasını tercih ederim. (V-16)

İdeal bir okul öncesi eğitim kurumunda anne-babaların öğretmenlerden bekledikleri özelliklerin başında sıcakkanlı ve sevecen olması gelmektedir. Anne-babaların 4'ü öğretmen özelliklerini belirtirken “sevecen” sözcüğünü kullanmışlardır. Ayrıca anne-babaların öğretmen özellikleri ile ilgili ifadeleri “müdahaleci olmayan ve sorumluluk bilincini öğreten”, “yaratıcılığı destekleyici”, “güleryüzlü”, “eşit ve adil davranan”, “bireysel ihtiyaçları göz önünde bulunduran”, “teknolojiyi kullanabilen”, “milli ve manevi değerleri öğreten”, “mahremiyet eğitimi veren”, milli ve manevi

değerleri ve evrensel ahlak değerlerini öğreten”, “kurallı”, “demokratik”, “sabırlı ve anlayışlı”, “aktif olmayan öğrencileri destekleyen” şeklindedir.

Anne-babalar personelden beklentilerini “personelin öğretmenlerin alanlarına müdahale etmemesi” ve “personelin anne-babalarla ve çocuklarla daha ilgili olması” şeklinde belirtmiştir. Ayrıca iki anne-baba ideal bir okuldaki okul müdürünün “sorun çözücü” olması gerektiğini belirtmiştir.

Okul Öncesi Eğitimin Maliyeti ve Yararının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

Okul öncesi eğitimin maliyetinin ve yararının karşılaştırılmasını yapabilmek için anne-babalara “Okulöncesi eğitimin size parasal olarak maliyeti ile parasal olmayan diğer maliyetlerini-fedakârlıkları göz önünde bulundurduğunuzda sağladığı yarar mı daha fazladır, maliyet mi daha fazladır?” sorusu sorulmuş ve cevapları alınmıştır. Anne-babaların tüm sorulara verdikleri cevaplar içerisinden okul öncesi eğitimin maliyeti ve yararları ile ilgili karşılaştırmasına ilişkin bulgular alınmıştır. Tablo 11’de anne-babaların okul öncesi eğitimin maliyeti ve yararının karşılaştırılması konusuna verdikleri cevaplar sunulmuştur.

Tablo 11

Okul Öncesi Eğitimin Maliyeti ve Yararının Karşılaştırmasına İlişkin Anne-Baba Görüşleri

Konu	Anne-Baba Görüşleri	Sayısı
Okul Öncesi Eğitimin Yararı Daha Fazladır	V-1, V-2, V-4, V-5, V-6, V-7, V-9, V-10, V-11, V-12, V-13, V-14, V-15, V-16, V-17, V-18	16
Okul Öncesi Eğitimin Maliyeti Daha Fazladır	V-3, V-8	2

Tablo 11 incelendiğinde anne-babaların büyük bir çoğunluğunun okul öncesi eğitimin yararının daha fazla olduğunda görüş birliğinde olduğu görülebilir. Okul öncesi eğitimin maliyetinin fazla olduğunu söyleyen anne-baba sayısı azdır. Anne-babalardan sekizi verilen ücretlerin çok olmadığını ve yine aynı anne-babalardan üçü aksine uygun olduğunu belirtmiş ve anne-babaların görüşleri şöyledir:

“Çocuğum okul öncesi eğitim alırken harcadığım paranın çok olduğunu düşünmüyorum. Bir devlet okulu olarak yaptığım harcamayı diğer özel kurumlarla karşılaştırdığımda harcamalarımın çok olduğunu düşünmüyorum.” (V-1)

“Maliyetinin çok olduğunu düşünmüyorum, maliyet olarak ben zorlanmadım ama zorluk çeken aileler olduğunu düşünüyorum.” (V-2)

“Bulunduğum yere göre maliyetli değil ucuz olduğunu düşünüyorum.” (V-4)

“Ödediğimiz okul ücretleri çok değildi fakat yine de durumu iyi olmayan aileler düşünüldüğünde paralı olmaması gerekir.” (V-5)

“Okul öncesi eğitimin bulunduğum yer itibariyle maliyetli olduğunu düşünmüyorum.” (V-6)

“Bulduğumuz yer itibariyle yaptığımız masraf fazla değildi.” (V-9)

“Çocuğumda okul öncesi eğitimin yararının farkını gördüğüm için maddiyatın fazla olduğunu söyleyemem hatta verilen eğitimin yanındaki maddiyatın çok cüzi kaldığını söyleyebilirim.” (V-14)

“Okul masraflarının fazla olmadığını düşünüyorum.” (V-18)

Anne-babalardan biri okul öncesi eğitim kurumu için yaptığı harcamalara başka harcamalar eklendiğinde ödeme güçlüğü çekeceğini şu şekilde belirtmiştir:

“Ben devlet memuru olduğum için o kadar zorlanmadım fakat bunun yanında servis ücreti gibi ücretler olsaydı zorlanabilirdim.” (V-16)

Anne-babalarla yapılan görüşmelerde bir anne-babanın aidatları karşılamada zorluk çektiğini ve zaman zaman yakın akrabalarından destek aldığına ilişkin ifadesi aşağıda verilmiştir:

“Okul öncesi eğitimin maliyeti daha fazladır. Çocuğum okul öncesi eğitime devam ederken aidat ödemelerini yapamadığım zamanlarda ailem dışındaki akrabalarımın da zaman zaman okul aidatını yatıranlar oldu.” (V-3)

Okul öncesi eğitim kurumuna göndermek için yakın çevrelerinden örnekler veren ailelere ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Yakın akrabalarımız alelade bir okula bile bizden çok daha fazla paralar veriyorlar. Bulduğum yerdeki eğitimi başka bir şehirde bu rakamlara alamazdık.” (V-11)

Anne-babaların gelirleri değişmeyip okul öncesi eğitim kurumunun giderlerinin artması durumunda anne-babaların izleyecekleri yol ve düşüncelerine yönelik cevaplara aşağıda yer verilmiştir:

“Aynı gelirle farklı şartlarda yaşasaydım da bunları karşılar yine okul öncesi eğitime devamını sağlardım, ancak farklı çözüm yolları bulmaya çalışır belki ek iş yapabilirdim.” (V-4)

“Aynı gelirle farklı şartlar altında yaşasaydım ve okul masrafları daha çok olsaydı da çocuğumu okul öncesi eğitim kurumuna gönderirdim, belki zorlanabilirdim fakat okul öncesi eğitime gönderirdim.” (V-5)

“Farklı bir yerde yaşayıp zorlansaydım da özel giderlerimi kısarak çocuğumu okul öncesi eğitim kurumuna gönderirdim.” (V-6)

“Fakat gelir düzeyimiz farklı olsaydı ve çocuğumuzu daha pahalı bir okul öncesi eğitim kurumuna göndermek zorunda kalsaydık o zaman maliyetinin fazla olduğunu söyleyebilirdim ve yine o şartlarda maliyetini karşılayamazdım.”(V-7)

“Şartlarımız farklı olsa ve daha fazla ücret ödemek zorunda da kalsaydım yine çocuğumu okul öncesi eğitim kurumuna gönderirdim fakat bu maliyeti nasıl karşılardım onu bilmiyorum.” (V-8)

“Okul öncesi eğitimin ücretlerinin daha çok olduğu bir yerde yaşıyor olsaydım çocuğumun okul masraflarını karşılayamayabilirdim.” (V-9)

“Farklı şartlar altında yaşıyor olsaydık ve gelirimiz bütün giderlerimizi karşılamada yeterli olmuyor olsaydı, okul çağına gelene kadar çocuğumu ile büyüklerimizin desteğiyle büyüttürdüm ve yarım gün bir okul tercih ederdim.” (V-10)

Aynı gelirle farklı bir yerde yaşamak zorunda olsaydım ve çocuğumun eğitim masraflarını karşılama konusunda zorluk yaşasaydım çocuğumu okul öncesi eğitime gönderirdim fakat üç sene yerine bir sene göndermeyi tercih ederdim. Belki ücretlerini araştırır o şekilde bir seçim yapardım. (V-11)

Maliyeti gelip geçici olmakla birlikte çocuğumun hayata atacağı adımlar daha kalıcıdır. Aynı kazançla farklı bir şehirde yaşayıp okul öncesi eğitime daha fazla kaynak ayırmak zorunda kalsaydım da yine çocuğumu okul öncesi eğitime gönderirdim fakat eğitim kurumlarını araştırırdım, bütçeme uygun bir okul tercih ederdim. (V-12)

“Farklı şartlarda olsaydık da farklı giderlerimizi kısar yine okul öncesi eğitime gönderirdik. Kaç çocuğumuz olduğu ya da maliyeti bu konuda önemli değil.” (V-13)

Farklı şartlarda yaşıyor olsaydık ve daha fazla çocuğumuz ücretli eğitim basamağına gidiyor olsaydı ücretleri karşılamakta yetersiz kalabilirdim ve maliyeti daha az anasınıfına göndermeyi tercih ederdim, birkaç yıl yerine 1 yıl devamını sağlardım. (V-15)

“Farklı şartlarda yaşıyor olsaydım ve okul ödemeleri daha fazla olsaydı gönderebilirdim diyemiyorum, bütçemi aşıyor olsaydı bunun garantisini veremem.” (V-16)

“Daha farklı şartlarda yaşıyor olsaydım yine devlet okulunu tercih eder, bütçeme dayalı bir okul tercih ederdim.” (V-18)

Çalışan bir anne-baba bakıcı maliyetleri ve özel okullarla çocuğunun devam ettiği devlet okulunun kıyaslamasını yapmış ve anne-baba ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Okul öncesi eğitim yerine bakıcı tutmuş olsaydım daha maliyetli olurdu. Fakat okul öncesi eğitimin yararlarının farkındayım ve okul öncesi eğitimin maliyetini göze almıştım. Özel bir eğitim kurumuna da daha önce çocuğumu gönderdim ve bir devlet okulunda ödediğim ücretlerden çok daha fazlasını ödemiştim. (V-10)

Görüşme yapılan bazı anne-babalar okul öncesi eğitimin parasız ve zorunlu olması gerektiğini belirtmiş, konu ile ilgili anne-baba ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Okul öncesi eğitim paralı olmamalı, eğitim devletin asli vazifesi. Paralı olmamakla beraber zorunlu da olmalı tabii ki. Maddi durumu olsun olmasın bütün çocuklar bu eğitimi almalı. Kendi çocuğum için istediğim her şeyi diğer çocuklar için de isterim. (V-4)

“Okul öncesi eğitim zorunlu olmalı, ücretsiz de olabilir.” (V-2)

Okul öncesi eğitimin parasız olmasını isterdim. Okul öncesi eğitimin maddi imkanları olan öğrenciler için mümkün olduğunu düşünüyorum. Benim için şuan yararı daha fazla iken maddi imkansızlık olduğunda maliyetinin fazla olacağını söyleyebilirim. (V-6)

Çocuğunu üç yaşından itibaren üç sene boyunca göndermek yerine bir sene ile yetinenler olduğunu biliyorum. İmkansızlıklar dolayısıyla çocuğunu okul öncesi eğitim kurumuna gönderemeyen anne-babalar gördüm. Okul öncesi eğitimin parasız olmasını tercih ediyorum. Okul öncesi eğitimin yararlarını gördüğümüzde parasız olması gerektiğini düşünüyorum. (V-8)

“Okul öncesi eğitim paralı olabilir fakat bu ücretin cüzi bir rakam olması gerekir. Tabi ki bir öğretmen olarak ücretsiz olmasını isterim. Her çocuk eşit bir şekilde keşke bu imkanlardan yararlanabilse.” (V-7)

“Okul öncesi eğitimin tüm çocukların okula gidebilmesi için parasız olmasını isterim.” (V-9)

“Okul öncesi eğitimin parasız ve zorunlu olmasını tabi ki tercih ederim. Okul öncesi eğitimin önemini bilip maddiyatını duyduğunda bir adım geri çekilen veliler olduğunu biliyorum ve bu konuda bir çocuk bir çocuktur diyorum aslında.” (V-12)

“Okul öncesi eğitim keşke paralı olmasa tabi.” (V-13)

Okul öncesi eğitimin zorunlu ve parasız olması için okulların alt yapılarının buna hazır olması gerekiyor. Fakat böyle olmadığını düşünürsek, zorunlu olmalı ve bazı okulların ücretli olması gerektiğini söyleyebilirim. Örneğin anasınıflarında ücretsiz, bağımsız anaokullarında fahiş bir ücret alınmadan ücretli. (V-15)

“Çocuğun gelişiminin dört yaşından sonra başladığını düşünürsek 1. sınıf gibi temel bir ihtiyaç ve bu gereksinimi ücretsiz olarak karşılanması gerekir. Belli imkanlar sağlanabilecekse zorunlu olması gerekir.” (V-16)

“Verdiğimiz ücretler çok değildi fakat daha ucuz ya da ücretsiz olabilir mi? Genel düşünüldüğünde daha ucuz ya da ücretsiz olmalı. Zorunlu olmalı çünkü o yaşlar çoğu kazanımı gerçekleştirdiği yaşlar.” (V-17)

“Okul öncesi eğitim zorunlu olmalı ve ücreti bulunulan bölge şartlarına göre belirlenmeli.” (V-18)

Okul öncesi eğitimin paralı olması ile ilgili bir anne-baba şu şekilde ifadeye bulunmuştur:

“Ücretler konusunda ücretsiz olsa bu kalitenin yakalanabileceğini düşünmüyorum ve sunulan imkanların düşeceğinden korktuğum için az da olsa bir ücreti olması gerektiğini düşünüyorum.” (V-14)

Anne-babaların okul öncesi eğitimin zorunlu olması konusunda fikir birliğine vardığı görülmekle birlikte paralı veya parasız olması konusunda ortak bir noktada buluşamadıkları görülmektedir. Anne-babalarla yapılan görüşmelerde okul öncesi eğitim kurumlarının ücretli veya ücretsiz olmasına ilişkin “ücretsiz olmalı”, “az da olsa ücretli olmalı” ve “anasınıfları ücretsiz anaokulları cüzi miktarda ücretli olabilir” ifadeleri belirtilmiştir. Yapılan görüşmelerde 3 farklı cevap alınırken anne-babaların 9’u parasız olması gerektiğini belirtmiştir.

Covid-19 Salgını Nedeniyle Çocukların Eğitiminde Yaşanılan Aksaklıklara İlişkin Bulgular

Covid-19 salgını nedeniyle 2020 yılı Mart ayında uzaktan eğitime geçilmesiyle çocukların yaşadığı aksaklıklara ilişkin bilgi edinebilmek için anne-babalara “Covid-19 salgınından dolayı 2019-2020 eğitim-öğretim yılının mart ayında okulların uzaktan eğitime geçmesi ile birlikte çocuğunuzun eğitiminde ne gibi aksaklıklar olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve cevapları çözümlenmiştir. Bazı anne-babaların tüm sorulara verdikleri cevaplar içerisinde uzaktan eğitime geçişle birlikte yaşanan aksaklıklarla ilgili görüşler sunulmuştur:

Salgın sürecinden önce çocuğum öğretmenine alışmıştı fakat uzaktan eğitim sürecinin başlarında öğretmenle konuşmuyordu, arkadaşlarına karşı çekingenlik ve bir uzaklık başladı. Yatma-kalkma saatleri değişti, geç yatıp geç kalkmaya başladı. Yeme alışkanlıkları değişti, paketli gıda tüketimi arttı. Uzun süre evde kalmasından dolayı daha hırçın daha kavgacı bir çocuk oldu. Kardeşine ve ablasına, onların eşyalarına zarar vermeye başladı. Yüksek sesle konuşmaya başladı. (V-3)

Sürekli dışarı çıkamamasından dolayı hırçınlaştı ve talepleri arttı, oyuncak istekleri çoğaldı. Evin kapısına çıkarmak enerjisini atmasını sağlıyordu. Uyku düzeni

bozuldu, yeme-içme alışkanlıkları, abur cubur tüketimi arttı, yemek saatleri değişti. Yetişkin olarak bizlerle iletişimi bizleri kullanma yönünde oldu, isteklerini yerine getirmek için ısrarcı davranıyordu. Bilişsel olarak geride kaldığını düşünmüyorum, gereken desteği evde bende veriyordum. Sadece psikolojik olarak etkilendiğini düşünüyorum. Çocukların psikolojik etkilerini çabuk atlatabileceğini düşünüyorum. (V-6)

Sosyalleşme konusunda çok dezavantajları oldu. Akademik olarak farklı etkinlikler yapabiliirdi fakat salgın sürecinde evde kalmasıyla geride kaldı. Arkadaş ortamında, okul ortamında, arkadaşlarıyla etkinlik yaptığı için oyun içinde yaparak daha etkili öğrenme sağlanıyordu. Evde biz destekledik ama sıkıldı. Uzun süre evde kalmasından kaynaklı bunaldığını zaman zaman dile getirdi. Uzun süre ekran başında kalmadılar çok uzun derslerimiz olmadı dolayısıyla herhangi bir ekran bağımlılığı oluştuğunu düşünmüyorum. (V-7)

Çocuğu dışarı çıkarma konusunda geri durduk ve çocuğumuz da dışarı çıkmak istemedi. Hastalanmaktan korktu. Ama uzun süre evde kalması sıkılmasına neden oldu. Oynamak istediği halde oyun parkına gidemedi ve sürekli “bu ne zaman bitecek?” sorusunu sormaya başladı. Yakınlarımızın köy yaşantısı olduğu için davranış bozukluğu yaşamadı, her fırsatta köye gidiyorduk ve ev dışında vakit geçirmesini sağlıyorduk. Çocuğum kendi içerisinde de kurallı bir çocuk olduğu için kurallara uyma konusunda bir farklılık olduğunu düşünmüyorum. Örnek verecek olursam tablet başında geçirdiği süreler değişmedi, ne kadar izlemesi gerektiğini biliyor ve bu kurallara uyuyordu. (V-8)

Uyku düzeni bozuldu, yeme düzeni bozuldu ve sürekli evde olması dolayısıyla kilo kontrolü sorunları yaşadı. Okul öncesi eğitimin ilkökul için bir temel olduğunu söylersek harflerde ve diğer konularda geri kaldığını düşünüyorum. Motor becerilerinin gelişmesinde okulun katacağı desteği alamadığını düşünüyorum. Eve bağılılıkları arttı ve dışarıdan kendilerini soyutladılar fakat bu durum yetişkin olarak bizlerle iletişimde herhangi bir değişiklik yaşatmadı. Bazı zamanlarda televizyon haberlerine şahit olması nedeniyle psikolojik olarak zorluk çekeceğini ve bu durumu kolay atlatabileceğini düşünmüyorum. Gelişimsel olarak geri kaldığını düşünüyorum ve artık masa başı etkinlik yapmak istemediğini, oturmak istemediğini fazlasıyla görebiliyorum. (V-10)

Akademik olarak geride kaldığını düşünmüyorum çünkü dediğim gibi öğretmen olmamdan dolayı çocuğumu sürekli destekledim. EBA TV’den takip edip çocuğuma uyguladım. Ben bir okul öncesi öğretmeni gibi araştırdım, yeni etkinlik kurguladım ve öğrenmesine yardımcı oldum. Fakat bu benim için geçerliydi, eğitimci olmayan, eğitimi olup vakit ayıramayan sağlık çalışanları olsun, çalışmayanlar fakat eğitimi olmayanların çocuklarının kesinlikle akademik olarak geri kaldığını düşünüyorum. Çocuğumun psikolojisinin bozulduğunu düşünüyorum. Ölüm haberlerine maruz kaldığı zamanlar oldu. Okulu çok seviyordu, okulun temposunu seviyordu fakat okulun olmayışı, arkadaşlarının olmayışı karamsarlaşmasına sebep oldu. Dışarı çıkmaktan korktu, tedirginlik yaşadı. Okulun da dışarıda olması nedeniyle okulun güvensiz bir yer olduğunu düşünmeye başladı. (V-11)

Yüz yüze eğitimle online eğitimin aynı olduğu söylenemez. Çocuğun adaptasyonu konusunda telefondan aldığı eğitim ve yüz yüze eğitim arasında büyük fark var. Amacımız sosyalleşmesi iken telefondan bunu karşılayamadı ve asosyal tavır sergilemeye başladı. Uzun süre telefona bakmasından kaynaklı gözlerinde yorulma ve sıkılma tavırları sergiledi. Evde uzun süre geçirmeden kaynaklı ev içerisinde aşırı davranışlar sergilemedi ve düzenleri bozulmadı. Sadece akademik başarı ve

sosyalleşmelerinde olumsuz etki bıraktığını düşünüyorum. Ekran süreleri her ne kadar derslerden dolayı zorunlu olarak uzasa da bir bağımlılık oluştuğu söyleyebilirim. Temel eğitimleri yüz yüze alıp daha fazla yarar göreceksen daha az aldı. Ekran üzerinden olduğu için öğretmenin onlarla ilgilenme süresi azaldı, söz hakkı süresi azaldı, yakın temas kuramadılar. (V-16)

Anne-babaların Covid-19 salgınından dolayı çocuklarının yaşadıkları eğitim sorunları araştırmacı tarafından incelenmiş ve anne-baba görüşleri Tablo 12’de düzenlenmiştir.

Tablo 12

Covid-19 Salgını Nedeniyle Çocukların Eğitiminde Yaşanılan Aksaklıklara İlişkin Anne-Baba Görüşleri

Anne-Baba Görüşleri	Anne-Baba Kodları	Sayısı
Yatma Kalkma Saatleri Değişti	V-3, V-6, V-9, V-10, V-12, V-14, V-15, V-17, V-18	9
Yeme Alışkanlıkları Değişti, Paketli Gıda Tüketimi Arttı, Kilo Sorunları Yaşamaya Başladı	V-3, V-6, V-9, V-10, V-14, V-15, V-17, V-18	8
Ekran Süresi Arttı	V-9, V-14, V-15, V-16, V-17, V-18	6
Dil Gelişimi, Sosyal Gelişim ve Küçük Kas Gelişimi Geri Kaldı	V-1, V-4, V-7, V-10, V-18	5
Bilişsel Alan Becerileri (Sayıları Bilme, Renkleri Bilme, Ritmik Sayma, Harfleri Bilme vb.) Geri Kaldı	V-2, V-7, V-10, V-15, V-16	5
Çekingengleşti ve Asosyalleşti	V-2, V-3, V-7, V-16, V-17	5
Psikolojik Olarak Etkilendi	V-6, V-10, V-11, V-12	4
Gelişimi Yavaşladı	V-1, V-4	2
Hırçınlaştı	V-6, V-18	2
Etrafındaki Kişilere Zarar Vermeye Başladı	V-3, V-5	2
Sıkıldı	V-7, V-8	2
Algılama Sorunları Yaşadı	V-15, V-16	2
Kendini Dışarıdan Soyutladı, İçine Kapandı	V-10, V-11	2
Etrafındaki Eşyalara Zarar Vermeye Başladı	V-3	1
Korkular Geliştirdi	V-8	1
Özgüveni Azaldı	V-1	1
İletişim Sorunları Yaşadı	V-18	1
Karamsarlaştı	V-11	1
Duygusal Gerilik Yaşadı	V-12	1
Dikkat Süresi Azaldı	V-13	1

Tablo 12 incelendiğinde anne-babalar çocuklarını eğitimleri için çaba harcadıklarını, evde onları destekleyecek etkinlikler yaptıklarını dile getirmişler, çocuklarının akademik olarak değil daha çok sosyal-duygusal olarak etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Görüşülen anne-babalardan 6'sı çocuklarının teknolojik araçlar ile geçirdikleri süreye bağlı olarak ekran sürelerinin arttığını belirtmişlerdir. Anne-babalardan 5'i çocuklarının dil gelişimi, sosyal gelişim ve küçük kas gelişiminin geride kaldığını ifade ederken, 5 anne-baba çocuklarının bilişsel alan becerilerinin (Sayıları Bilme, Renkleri Bilme, Ritmik Sayma, Harfleri Bilme vb.) yaşına uygun sürede tamamlanamadığını yine diğer 5 anne-baba ise çocuklarının çekingenleştiğini ve asosyalleştiğini belirtmişlerdir.

Anne-babaların 4'ü çocuklarının eğitim anlamında değil psikolojik olarak etkilendiklerini eğitim anlamında geri kalmadıklarını belirtmişlerdir.

Anne-babalardan 2'ser kişi Covid-19 salgını nedeniyle çocuklarının eğitiminde yaşanan aksaklıkları “gelişimi yavaşladı”, “hırçınlaştı”, “etrafındaki kişilere zarar vermeye başladı”, sıkıldı”, “algılama sorunları yaşadı”, “kendini dışarıdan soyutladı, içine kapandı” ortak ifadelerini kullanarak açıklamışlardır.

Çocuklarda görülen diğer aksaklıklar ise “etrafındaki eşyalara zarar vermeye başladı”, “korkular geliştirdi”, “özgüveni azaldı”, “iletişim sorunları yaşadı”, “karamsarlaştı”, “duygusal gerilik yaşadı”, “dikkat süresi azaldı” şeklindedir.

Yapılan görüşmelerde uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim arasında herhangi bir fark olmadığını ve çocuğunun bu değişiklikten etkilenmediğini dile getiren anne-babanın görüşleri şu şekildedir:

Bilgisayar başına da okula gider gibi aynı heyecanla oturdu. Bilgisayar başında da yüz yüze eğitimde olduğu gibi verimli geçti. Uzaktan ve yüz yüze eğitim arasında herhangi bir fark olmadığını düşünüyorum. Öğrencimin düzeninde herhangi bir değişiklik olmadı. Kardeşleri ile uzun vakit geçirmekten kaynaklı anlaşmazlık yaşadılar. Evimizin bahçeli olması ve köyde ikamet etmemizden dolayı çocuğum bahçede vakit geçirme imkanı sağladı, dolayısıyla ruhsal durumu da salgından çok etkilenmedi. (V-5)

Uzaktan eğitim sürecinin olumlu etkileri olduğunu belirten anne-baba (V-18) “Bilgisayar kullanma becerilerinin gelişmesi salgın sürecinin tek olumlu yanıydı.” görüşünü dile getirmiştir.

Görüşmelerde anne-babalar uzaktan eğitim süreci ile ilgili de açıklamalarda bulunmuşlardır, bazı anne-babaların ifadeleri şöyledir::

Yüzyüze ile uzaktan eğitim çok farklı. Çocukların yaşları küçük olduğu için öğretmenlerin çocuklara uzaktan ne kadar erişebileceği konusunda düşünceliyim. Uzaktan eğitim süresince etkinlikler sınırlıydı ve her gün uzaktan eğitim yapılamadı. (V-1)

“Ekran başında aksaklıklar oldu, verimli olduğunu düşünmüyorum.” (V-2)

“Anasınıfı için derse katılımın zorunlu olduğu bir ders programı olmadı.” (V-9)

“Uzaktan eğitimle ilgili zaten sistemselsorunlar vardı ve derslere girişlerde sorunlar yaşınyordu. Ders saatlerinin farklılaşması sonucu katılamadığı dersler oldu.” (V-10)

“Eğitimin kalitesi düştü diyebilirim, uzaktan eğitimde yüz yüze eğitimin kalitesini yakalayamadık.” (V-12)

“Uzaktan eğitime devamda bir başarı sağlayamadı. Düzenli olarak derslere devam söz konusu olmadığı için uzaktan eğitimin faydası olmadı diyebilirim.” (V-14)

Covid-19 salgını nedeniyle çocukların eğitiminde yaşanan aksiliklere yönelik anne-baba görüşleri incelendiğinde en çok çocukların günlük yaşam düzenlerinin değiştiğı gözlenmektedir. Anne-babalardan 9’u çocuklarının yatma-kalkma saatlerinin değiştiğini ifade ederken diğer 8 anne-baba çocuklarının yeme alışkanlıklarının değiştiğini, paketli gıda tüketimlerinin arttığını ve kilo sorunları yaşadıklarını belirtmiştir.

Covid-19 Salgını Sonrasında Çocukların Evde Bulunduğı Süreçte Yapılan Harcamalara İlişkin Bulgular

Covid-19 salgını sonrasında okulların uzaktan eğitime geçmesi ile birlikte anne-babalara çocukların evde oldukları sürece yaptıkları harcamaları öğrenebilmek için anne-babalara “Covid-19 tedbirleri kapsamında okulların kapanmasıyla birlikte çocuğunuzun eğitimi için yaptığınız harcamalar nelerdir? Salgın süresinin içerisinde yer alan mart-haziran ayları arasında çocuğunuzu herhangi bir sosyal etkinlik kapsamında özel kuruluşa gönderdiniz mi?” sorusu sorulmuş ve cevapları değerlendirilmiştir. Anababaların tüm sorulara verdikleri cevaplar içerisinde çocukların evde bulunduğu süreçte yapılan harcamalara ilişkin anne-babaların verdikleri cevaplar alınmıştır.

Covid-19 tedbirleri kapsamında okulların kapanmasıyla birlikte çocuğumu herhangi bir kuruluşa göndermedim. Okulların uzaktan eğitime geçmesiyle evde çocuklarımların ders ihtiyacını gidermek için tablet ve diz üstü bilgisayar aldım, bu ihtiyaçlar için toplam 12,000 TL harcama yaptım. Herhangi bir kırtasiye harcaması yapmadım. (V-1)

Okulda kalan malzemeleri eve aldık dolayısıyla bir harcama yapmadık. Uzaktan eğitim için gereken teknik donanıma sahiptik. (V-2)

Evde mevcut internetimiz vardı fakat bilgisayar, tablet gibi donanım ihtiyaçları için herhangi bir harcama yapmadım. Kendi telefonlarımızdan derse katılımını sağladık. Evde oynaması için oyuncak ve eğitsel oyuncaklar için 150-200 TL, evde etkinlikleri tamamlayabilmesi için 300 TL’lik kırtasiye malzemesi alışverişi yaptık. (V-3)

Uzaktan eğitim sürecine dahil olmadı çünkü uzaktan eğitim yapılmıyordu. Uzaktan eğitim seçenek olarak vardı ama kendisi yoktu. Dolayısıyla teknik donanım için herhangi bir giderim olmadı. Öğretmenlerle görüşüp aldığım tavsiyeler doğrultusunda çocuğumun evde eğitimini tamamlaması için kitap, kırtasiye malzemesi için harcama yaptım, bu harcamam 500 TL'den fazla değildir. Sosyal etkinlikler kapsamında özel kuruluşa göndermedim, özel eğitim alması için diğer ilçede çalışmakta olan özel eğitim kurumuna gönderdim. Özel kursların varlığından haberim yoktu bu benim eksikliğim olabilir. (V-4)

Teknik donanım ile ilgili bir ihtiyacımız olmadı, uzaktan bağlantı kurabilmek adına tüm donanıma sahiptik. Kırtasiye harcamaları için herhangi bir harcama yapmadık. (V-5)

Teknik donanım konusunda herhangi bir harcamam olmadı. Kırtasiye masrafları için herhangi bir harcamamız olmadı okul için yaptığımız alışveriş geri gönderildi. Ufak tefek giderlerimiz oldu onlar için 50-60 lira ödemiştir. (V-6)

Covid 19 sürecinde kitap seti için yaklaşık 200 lira bir harcama yaptım. Onun dışında canlı ders bağlantıları için herhangi bir harcama yapmadım, evimizde mevcuttu. Evde olmayan kırtasiye malzemeleri için bir alışveriş yaptım yaklaşık 200 TL harcama yaptım. (V-7)

Etkinlik, hikaye kitabı, zeka oyunları gibi eğitici oyuncaklara yaklaşık 300-400 TL'lik harcamam oldu. (V-8)

Herhangi bir teknik donanım için harcama yapmadım. Hepsi daha önceden vardı. Ablasından kalma bir tablet vardı derslere oradan bağlandı. Kırtasiye masrafımız olmadı. Evde oynaması için pandemi sürecinde eğlenceli oyunlar aldık yaklaşık 100 TL'lik harcama yaptık. Özellikle sayıları öğrenebilmesi, kendisi söyleyebilmesi için çok tombala oynadık. (V-9)

Uzaktan eğitim sürecinde herhangi bir teknik donanım ihtiyacımız olmadı, bu donanım evimizde mevcuttu. Fakat evde bulundukları sürece etkinlik yapabilmeleri için kırtasiye ve kitap harcaması yaptık tabii ki. Kırtasiye malzemeleri için yaklaşık 100-150 TL, hikaye kitabı ve akıl oyunları gibi malzemeler için 200-300 TL'lik harcama yaptım. Bu süre zarfında özel kurslara katılım sağlayamadık fakat çalışmam nedeniyle evde bir bakıcımız vardı. Bakıcımız için mart-haziran ayları arasında toplam 4,000-5,000 TL giderimiz oldu. (V-10)

Öğretmen olduğumuzdan dolayı teknik donanıma sahiptik. Fakat elektronik aletlerimizin uzaktan eğitimin temposuna yetişemeyip zaman zaman bozulmasından dolayı tamir giderlerimiz oldu ve bunlar için yaklaşık 300 TL harcamamız oldu. Kırtasiye, hikaye kitabı gibi harcamalar için ise yaklaşık 500-600 TL harcama yaptık. Çocuğumu pandemi sürecinde herhangi bir özel kuruluşa göndermedim. (V-11)

Uzaktan eğitim sürecinde telefon ihtiyacımızı karşılamak için yaklaşık 1,500 TL, aylık internet bağlantımız için ise 30 TL harcamamız oldu. Kırtasiye masrafları için bu sürede 300 TL harcama yaptım. (V-12)

Teknik donanım için ve kırtasiye giderleri için bir harcama yapmadık, evimizde olan materyalleri kullandık. (V-13)

Teknik donanım için herhangi bir harcama yapmadık Etkinlikler için kitap, kırtasiye, oyuncak gibi alışverişler için yaklaşık 500 TL harcama yaptık. Özel kuruluşa göndermedim. (V-14)

Teknik ihtiyaçlar için bilgisayar alındı 7,000-8,000, kulaklık ve Mouse alındı yaklaşık 200-300 TL harcama yaptık. Kırtasiye malzemeleri için herhangi bir harcama yapmadık fakat oyun, hikaye kitabı, etkinlik kitabı, yapboz gibi

materyaller için 1000 TL harcama yaptım. Özel bir kuruluşa çocuğumu göndermedim. (V-15)

İnternet paketlerimizi artırdık aylık olarak 80 TL fazla internet ücreti ödedik. Kırtasiye masrafımız olmadı önceden almış olduklarımızı kullandık. Hikaye kitabı, boyama kitabı gibi ihtiyaçlar için yaklaşık 50-60 TL harcama yaptım. Özel kuruluşa göndermedim. (V-16)

Kırtasiye malzemeleri için yaklaşık 400-500 TL ve teknik donanım yaklaşık 2500 TL harcama yaptık. Salgın sürecinde herhangi özel bir kursa gitmedi. (V-17)

Teknik donanım ihtiyaçlarımız için yaklaşık 100 TL harcama yaptık. Okulda kalan kırtasiye malzemelerimizi iade ettikleri için kırtasiye malzemeleri için herhangi bir harcamamız olmadı. Zeka oyunları, hikaye kitabı gibi ek kaynaklar için 300-400 TL harcama yaptım. Online takip ettiğimiz müzik etkinlikleri vardı fakat ücretli değildi. (V-18)

Yapılan görüşmelerde bazı anne-babaların kırtasiye malzemeleri için harcama yapmadığı, çocukların okula devam ederken aldıkları kırtasiye malzemelerinin geri iade edildiği anne-babalar tarafından belirtilmiştir.

Tablo 13'te anne-babaların çocuklarının eve bulundukları sürelerde yaptıkları harcamalar verilmiştir. Anne-babaların yaptıkları açıklamalara bağlı olarak kırtasiye, kitap, zeka oyunları gibi gereksinimler bir başlık altında toplanmış, teknik donanım gereksinimleri ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Anne-babaların yaptıkları harcamalar 2019 Yılı Mart-Haziran ayları arasında toplam gider olarak belirtilmiş ve tablolastırılmıştır.

Tablo 13

Covid-19 Salgını Sonrasında Çocukların Evde Bulunduğu Süreçte Anne-Babalar Tarafından Yapılan Harcamalar

Anne-Baba Kodları	Kırtasiye, Kitap, Zeka Oyunları vb. Harcamalar (TL)	Teknik Donanım (Bilgisayar, Telefon, İnternet, Kulaklık vb.) Harcamalar (TL)	Bakıcı Harcamaları (TL)
V-1		12,000	
V-3	450-500		
V-4	500		
V-6	50-60		
V-7	400		
V-8	300-400		
V-9	100		
V-10	300-450		4,000-5,000
V-11	500-600	300	
V-12	300	1,500	
V-14	500		
V-15	1000	7,200-8,300	
V-16	50-60		
V-17	400-500	2,500	
V-18	300-400	100	

Tablo 13’de anne-babalar ile yapılan görüşmelerde çocukların evde geçirdikleri sürelerde gerek uzaktan eğitim için gerekse çocukların gelişimini desteklemesi için farklı harcamalar yaptıkları görülmektedir. Görüşme yapılan anne-babalardan 14’ü çocuklarının gelişimini desteklemek için kırtasiye, kitap, zeka oyunları gibi malzemeler için harcamalar yapmışlardır. Teknik donanım için harcama yapan anne-baba sayısı ise 6’dır. Ayrıca anne-babanın çalışmasından dolayı bir anne-babanın bakıcı harcaması yaptığı görülmektedir. Görüşme yapılan üç anne-baba uzaktan eğitim sürecinde herhangi bir harcama yapmadıklarını belirtmiştir. Anne-babalardan sadece ikisi çocuğunu salgın sürecinde özel kuruluşa gönderdiğini, yanı sıra kursun ücretsiz olduğunu dile getirmiştir.

Anne-babalara Covid-19 salgınından sonra çocuklarını özel kuruluşlar tarafından sunulan sosyal-sportif etkinliklere gönderip göndermedikleri de sorulmuş ve alınan cevaplar aşağıda verilmiştir:

“Çocuğumuzu sosyal etkinlik kapsamında herhangi bir özel kuruluşa, özel kuruluş olmadığı için gönderemedik.” (V-2)

“İlçe imkanlarından dolayı kurs olmadığı için özel kurslara gönderemedik fakat olsaydı göndermek isterdik.” (V-3)

“Sosyal etkinlik kapsamında gönderebileceğim herhangi bir özel kurum yoktu fakat olsaydı gönderirdim. Kurslar konusunda seçici olurum; yüzme havuzu, basketbol voleybol, futbol kurslarına göndermek isterdim.” (V-5)

“Çocuğumu sosyalleşmesi için herhangi özel kuruluşa göndermedim, kendimiz dışarıya çıkardık, olsaydı da salgın döneminde göndermezdim.” (V-7)

“Sosyal etkinliklere göndermedim, maddi olarak imkan vardı fakat göndermedim.” (V-8)

“İmkansızlıktan dolayı özel kuruluş olmadığı için kursa gönderemedik.” (V-9)

“Özel kuruluş yoktu fakat zaten hastanede çalışmam nedeniyle de bu kurslar olsa bile salgın döneminde tercih etmezdim.” (V-13)

Anne-babalar ile yapılan görüşmelerde Covid-19 salgınından sonra okulların kapalı olduğu dönemde herhangi bir özel kuruluşa göndermedikleri görülmüştür. Bazı anne-babalar olanaksızlıklardan dolayı gönderemediklerini belirtirken bazı anne-babalar salgından dolayı göndermeyi tercih etmediklerini belirtmişlerdir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlar ve okul öncesi eğitimin maliyeti ve yararlarına ilişkin önerilere bu bölümde yer verilmiştir. Araştırmanın genel amacı ve alt amaçları kapsamında çocukları okul öncesi eğitime devam eden anne-babaların yaptıkları harcamalar, okul öncesi eğitimin yararları ve anne-babaların ideal okuldan beklentilerine ilişkin anne-baba görüşlerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ayrıntılı şekilde belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarına dayanarak okul öncesi eğitimin maliyeti ve yararı konusunda geliştirilen öneriler bu bölümün içinde ayrı başlık altında ele alınmıştır.

Sonuçlar

Bu başlık altında araştırma amaçları doğrultusunda ulaşılan sonuçlar konu başlıklarına göre ayrı ayrı belirtilmiştir.

Okul Öncesi Eğitime Ailelerin Yaptığı Harcamalar İle Okul Öncesi Eğitimin Ailelere Maliyetine İlişkin Sonuçlar

Anne-babaların yaptıkları harcamalar incelendiğinde hiç harcama yapmadan çocuğunun okul öncesi eğitim almasını sağlayan anne-baba olmadığı araştırmanın sonucudur. Anne-babalardan sadece biri okulların yüz yüze eğitime devam ettiği dönemde 8,000 TL'nin üzerinde harcama yaparken aynı anne-babanın çocuğunun il merkezinde bağımsız bir anaokulunda okuduğu, servis kullandığı ve okulun sosyal kulüplerine katıldığı görülmüştür. Anne-babaların yaptıkları harcamalar bulundukları yerleşim yerine göre farklılık göstermektedir. Anne-babaların yaptıkları harcamaların köy yerleşim yerinde daha az iken ilçe merkezindeki harcamaların nispeten daha fazla olduğu ve en fazla harcamanın il merkezinde ikamet eden anne-babalar tarafından yapıldığı görülmüştür. İl merkezinde ikamet edip çocuğu ilkokula bağlı anasınıfına devam eden öğrenciler bağımsız anaokulunda okuyan öğrenci anne-babalarına göre

daha az harcama yaptıkları araştırmanın sonuçlarındandır. İlçe merkezinde ikamet eden ve çocuğu ilkokula bağlı anasınıfına devam eden bir anne-babanın okul aidatı ödememekle birlikte diğer harcama kalemlerinde farklı harcamalar yaptığı görülmüştür. Yapılan farklı araştırmalar incelendiğinde okul öncesi veya erken çocukluk eğitimi için kamu harcamaları dışında anne-babaların harcama yaptığı gözlenmektedir. Sturm (2015) tarafından yapılan araştırmada erken çocukluk eğitimi için kamu harcamalarının İskandinav ülkeleri, Fransa, Hollanda ve Birleşik Krallık'ta Avrupa Birliği ortalamasından daha fazla olduğu ortaya konulmuştur. Kamu harcamalarının yanı sıra anne-babaların her ikisinin de çalışmasına göre çocuklarının eğitimi için yaptıkları harcama değişkenlik gösterirken sadece bir anne-babanın çalışması durumunda yapılan harcama net gelirin %29'u iken, her iki anne babanın çalışması durumunda bu oran %13'tür. Belfield (2006) tarafından yapılan bir diğer araştırma Brezilya'da zengin ve fakir bölgelere göre okul öncesi eğitime katılım oranının düşük olduğunu, Çin'de anne-babalardan okul öncesi eğitime katılımı kaynağın ayırmalarının beklendiğini ve her 5 çocuktan 1'inden azının okul öncesi eğitime devam ettiğine, Endonezya'da çocuklarını okul öncesi eğitime devam ettirmenin anne-babanın sorumluluğu olduğu ve kamu kaynaklarının sınırlı olarak işe katıldığı sonuçlarını göstermiştir. Okul öncesi veya erken çocukluk eğitiminin konu edinildiği bir diğer araştırma Rutter ve Stocker (2015) tarafından yapılmıştır. İngiltere'de çocuk bakım maliyetleri üzerine yapılan araştırmada önemli bölgesel fiyat farklılıkları olduğu ve beş yaş altı çocuk bakımının Londra ve Güney Doğu'da en pahalı olduğu sonucuna varılmıştır. Londra'nın yüksek çocuk bakım masrafları nedeniyle işe dönemeyen anne-babalar olduğu ve bu anne-babaların sadece geliri düşük işlerde çalışanlardan değil farklı meslek gruplarından da olduğu araştırmanın bir diğer sonucudur. Anne-babaların harcanabilir gelirlerinin büyük oranlarını çocuk bakımına harcamak zorunda kalmaları dolayısıyla yaşam standartlarının etkilendiği araştırma içerisinde görülmüştür. Yapılan araştırmalar incelendiğinde okul öncesi eğitimin anne-babalara bir maliyeti olduğu, anne-babaların bu maliyetten olumsuz etkilendiği ve okul öncesi eğitim maliyetlerinin bölgesel farklılıklardan etkilendiği konularında araştırmanın sonuçlarının desteklendiği görülmüştür.

Anne-babaların harcamaları Covid-19 salgınından dolayı okulların uzaktan eğitime geçmesiyle birlikte de devam etmiştir. Anne-babalardan sadece üçünün uzaktan eğitim sürecinde harcama yapmadığı görülmüştür. Diğer anne-babalar teknik donanım için bilgisayar, kulaklık, mikrofon, internet paketi gibi harcamalar yapmıştır. Çocuklarının

bilişsel gelişimine destek olması için kırtasiye, kitap, zeka oyunları harcamaları keyifli vakit geçirmeleri için ise oyuncak harcaması yapmışlardır. Uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte zorunlu olarak teknik donanım ihtiyaçları oluşan anne-babalar en fazla harcama yapan anne-babalardır. Ayrıca çalıştığı için bakıcı tutmak zorunda olan anne-babaların yaptıkları harcamalar diğer anne-babaların harcamalarına göre fazla olduğu araştırmanın sonuçlarındandır. Araştırma sonuçlarıyla ilişkili olan ve Çelik, Özden ve Dane (2020) tarafından yapılan araştırmada Covid-19 salgınıyla birlikte ailelerin gelirlerinde düşüş olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan araştırmada ailelerin iletişim giderleri artış eğilimi gösterirken, kültürel harcamalarında istatistiksel olarak düşüş olduğu sonucuna varılmıştır. Anne-babaların iletişim giderleri arasında çocuklarına sağladıkları iletişim ağı hizmetlerinin yer alması mümkündür.

Anne-Babalara Göre Okul Öncesi Eğitimin Sağladığı Yararlara İlişkin Sonuçlar

Yapılan görüşmelerde tüm anne-babalar okul öncesi eğitimin yararlı olduğunu ve çocukları okul öncesi eğitime devam ettikten sonra olumlu gelişmeler gözlediklerini belirtmişlerdir. Anne-babalarla yapılan görüşmeler sonucunda okul öncesi eğitimin akademik başarıyı etkileyen bilişsel gelişim, insan ilişkilerini güçlendiren sosyal – duygusal gelişim, kendi gereksinimlerini karşılamaya yönelik özbakım becerileri, harekete dayalı psikomotor gelişim ve kurallı konuşmayı sağlayan ve sosyal iletişimi destekleyen dil gelişimi alanlarını kapsadığı ve bu alanlara dayalı kazanımları çocuklara kazandırdığı araştırmanın sonuçlarındandır. Anne-babalar ile yapılan görüşmelerde okul öncesi eğitimin çocuklara psiko-motor gelişim sağladığı ve çocukların sosyalleştiği, özbakım becerilerine dayalı kazanımları ve sosyal-duygusal alanın kazanımlarının çoğunlukla okulda öğrenildiği araştırmanın bir diğer sonucudur. Çocukların gelişimsel özelliklere dayalı kazanımlar sağlamalarının yanı sıra onların zorunlu eğitimin ilk basamağı olan ilköğretime hazırlanmasını sağlaması da okul öncesi eğitimin yararlarına ilişkin bu araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır. Okul öncesi eğitimin çocuklara sağladıkları yararlarla ilgili alanda araştırmalar bulunmaktadır. Bakken, Brown ve Downing (2017) tarafından yapılan bir araştırmada çocukların yaşamları boyunca sahip olacakları sosyal becerilerin okul öncesi eğitimde temellerinin atıldığı, okul öncesi eğitimin akademik, sosyal, ve duygusal anlamda kazanımları olduğu araştırmanın sonuçlarındandır. Sosyal becerileri erken yaşta öğrenmek, çocukların

topluma uyum sağlama ve kültürlerinin üretken üyeleri olma becerilerinin bir göstergesidir. Okul öncesi eğitim alan çocukların anaokulunda öğrendikleri sosyal becerilerin (uygun davranış, yetkin etkileşimler ve duygusal olgunluk dahil diğer eğitim basamaklarına geçişte onlara kolaylık sağlayacağı araştırmanın diğer bir sonucudur. Araştırma sonuçları düşünüldüğünde okul öncesi eğitimin yararlarının diğer araştırma sonuçlarıyla bağdaştığı görülmektedir.

2019-2020 öğretim yılında mart ayından itibaren okulların uzaktan eğitime geçmesiyle birlikte çocukların eğitimiyle ilgili aksaklıklar olduğu araştırmanın sonucudur. Uzaktan eğitim sürecinde teknik sorunlar yaşanmasının, derslerin zorunlu olmamasından dolayı katılımda sürekliliğin sağlanamaması, çocukların ekranda kaldıkları süre boyunca dikkat dağınıklığı yaşadıkları uzaktan eğitim sürecinin olumsuz sonuçlarındandır. Yıldırım (2021) tarafından yapılan çalışmada anne-babaların salgın sürecinde çocuklarıyla birlikte etkinlik yapmak ve onlarla etkin iletişim kurmak gibi pek çok sorumluluk almak zorunda kaldıkları, hemen hemen tüm anne-babaların Covid-19 salgınının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini sosyalleşme ve ilkokula hazırlık, duygusal gelişim, yüz yüze eğitim ve akademik performans bakımından olumsuz etkilediği sonucuna varmıştır. Anne-babalar pandemi sırasında okul öncesi eğitimin zorlukları arasında kaynak eksikliği, ekonomik sorunlar (durumsal), düşük özgüven, iletişim sorunları, ev işleri (kişisel), konsantrasyon olarak sıralamışlardır. Sadece görüşme yapılan bir anne-baba uzaktan veya yüz yüze sağlanan eğitim arasında herhangi bir fark olmadığını belirtmiştir. Anne-babalarla yapılan görüşmelerde çocukların günlük yaşam kuralları ve yeme-içme alışkanlıklarının değiştiği ve alışkanlıklarının farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Wen, Zhu ve Ji (2021) tarafından yapılan araştırma incelendiğinde okulların kapanmasıyla birlikte çocukların yeme, uyku ve aktivite davranışlarında olumsuz etkiler ortaya çıktığı, okul günlerine kıyasla daha düşük düzeyde fiziksel aktivite ve daha fazla hareketsiz zaman geçirdikleri araştırmanın sonuçlarındandır ve iki araştırmanın sonucu birbiriyle tutarlılık göstermektedir.

Anne-babalarla yapılan görüşmelerde köyde yaşayan çocukların bahçeye çıkabilmeleri dolayısıyla çocukların duygusal anlamda şehirde yaşayan çocuklara göre salgının yarattığı kapanmalardan daha az etkilendikleri sonucuna varılmıştır. Anne-babalardan çocuklarının asosyalleştiğini, duygusal sorunlar yaşadığını, korkular geliştirdiğini, özgüven sorunları yaşadıklarını, dikkat sürelerinin azaldığını, karamsarlaştıklarını belirtmişlerdir. Anne-babalarla yapılan görüşmelerde uzaktan eğitim sürecine geçilmesiyle birlikte çocukların ekran başında geçirdiği sürenin arttığı

araştırmanın bir diğer sonucudur. Zagalaz-Sanchez, Cachon-Zagalaz, Arufe-Giraldez, Sanmiguel-Rodríguez, Gonzalez-Valero (2021) yaptıkları çalışmada ev tipine bağlı olarak çocukların psikososyal yönleri arasında farklılıklar olduğu; yüz yirmi bir metrekareden geniş evlerde oturan çocukların dar evlerde oturan çocuklara göre mutluluk derecelerinin daha fazla olduğu, bahçeli evlerde oturan çocukların ise diğer çocuklara göre daha mutlu olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmanın diğer sonuçlarından biri de apartman dairelerinde ve kentsel ortamlarda yaşayan çocukların televizyon, bilgisayar ve tablet gibi cihazlarla daha uzun süre etkileşimde kaldıkları, bahçeli evlerde oturan çocukların daha az televizyon, bilgisayar ve tablet kullandıklarıdır. İlgili araştırma sonuçları incelendiğinde ekran sürelerinin artması konusunda anne-babalarla görüşmelerin sonuçları arasında olumlu bir ilişki olduğu ve iki araştırmanın sonuçlarının birbirini desteklediği görülmüştür. Salgın sürecinin olumsuz etkileri ile ilgili Usta ve Gökcan (2020) tarafından yapılan araştırmada çocukların ve annelerinin virüs hakkında olumsuz duygular besledikleri, süreç içerisinde en çok sosyal izolasyondan etkilendikleri ve çocukların anne-babalarının yanı sıra medyadan da sıklıkla bilgi aldıkları sonuçları ortaya çıkmıştır.

Anne-Babalara Göre Okul Öncesi Eğitimin Maliyeti İle Yararı Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar

Yapılan görüşmeler sonucunda anne-babalar okul öncesi eğitimin yararının daha fazla olduğu konusunda fikir birliğinde oldukları anlaşılmıştır. Anne-babaların maliyet ne olursa olsun çocuklarının okul öncesi eğitim kurumuna devamlarını sağlayacakları yapılan görüşmelerin sonuçlarındandır. Anne-babaların okul öncesi eğitim için daha fazla harcama yapmak zorunda kaldıklarında ek iş yapabilecekleri, özel giderlerini kısıabilecekleri, çocuklarını sadece bir yıl okul öncesi eğitime gönderebilecekleri araştırmanın sonuçlarındandır. Anne-babaların maddi olanaklarının fazlalığı veya azlığı çocuklarını okul öncesi eğitime devam ettirmede etkili olmadığı görülmüştür. Okul öncesi eğitimin maddi olanağı olan öğrenciler için mümkün olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitimin geleceğe yönelik yararlarından dolayı zorunlu olması gerektiği yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlardandır. Anne-babalarla yapılan görüşmelerde okul öncesi eğitimin parasız veya paralı olması gerektiği konusunda görüş ayrılıkları yaşanmıştır. Anne-babaların çoğunluğu parasız olması gerektiğini savunurken bazı

anne-babalar az da olsa ücret alınması gerektiğini, bir anne-baba ise anasınıflarında ücretsiz anaokullarında az da olsa paralı olması gerektiğini belirtmiştir Sarıışık (2019) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi eğitimin kamu tarafından finansmanının sağlanması gerektiği anne-babaların çoğunluğu tarafından belirtilmiştir. Saklan (2011) tarafından yapılan araştırmada anne babaların önemli bir bölümü tarafından okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim basamağına dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca çocukları okul öncesi eğitime devam eden anne-babaların eğitimin paralı olmasına karşı ekonomik olarak güçlük çektikleri araştırmanın sonuçlarındandır. İki araştırma incelendiğinde okul öncesi eğitimin parasız ve zorunlu olması konusunda yapılan araştırmayı destekler nitelikte oldukları görülmektedir.

Anne-Babaların İdeal Bir Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Özellikleri Konusundaki Görüşlerine ve Bazı Değişkenlerle İlişkisine Dair Sonuçlar

Anne-babalara yapılan görüşmelerde okul içerisinde ve dışarısında çocuklarının vakit geçirebileceği sınıf dışında alanlar oluşturulması gerekmektedir. Anne-babaların ikamet ettikleri yerleşim yerleri ve ideal bir okul öncesi kurumundan beklentileri birlikte değerlendirildiğinde köy yerleşim yerinde yaşayan anne-babaların sosyal-sportif etkinliklerin olmayışından ve oyuncakların eski oluşundan şikayetçi oldukları sonucuna varılmıştır. İlçe merkezinde ikamet eden anne-babaların ideal bir okul öncesi eğitim kurumu tanımında etkinliklerin çeşitlendirilmesi, atölyeler oluşturulması, etkinliklerin ilçeye gelmesini istemeleri, sınıfların daha geniş planlanması, oyun alanlarının oluşturulması gibi istemleri olduğu görülmektedir. İl merkezindeki anne-babaların ideal okul öncesi eğitim kurumundan beklentileri ise yine ilçedeki anne-babalar gibi atölyelerin oluşturulması ve fiziksel alanların geniş planlanması yönündedir. İl merkezinde ikamet eden ve çocuğu anaokuluna devam eden anne-babalar çocuklarının doğayla iç içe eğitim almasını, okulun ve sınıf içerisindeki materyallerin güvenlik açısından sorun teşkil etmemesini, drama, tiyatro gibi sanatsal etkinliklerin çok olması yönünde bir beklentidedir. Anne-babaların yaşadıkları yere göre isteklerinin farklılaştığı, il merkezinde yaşayan anne-babaların çocukları için okulun donanım olanaklarından ziyade farklı etkinliklerle karşılaşmalarını istedikleri, ilçe ve köye gidildikçe donanım gereksinimlerinin arttığı gerçeği araştırmanın sonuçlarındandır. Dinçer, Akgün ve Canarslan (2011) yaptıkları araştırmada okul öncesi eğitim

kurumlarının fiziksel özelliklerinin çocukların gelişimini, duygusal gelişimini etkilediği dolayısıyla estetik yönden iyileştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarının çocukların eğitim gereksinimlerini destekleyen, okulda geçen sürenin uzunluğu düşünüldüğünde oyun alanları bulunan, doğa ile iç içe olmalarını sağlayan, bilime ve sanata yönelten, yaratıcılıklarını teşvik eden alanların var olması gerektiği araştırmanın sonuçlarındandır. Kıldan (2007) tarafından yapılan araştırmada ideal bir eğitim ortamının özelliklerinin başında ortamın güvenli olmakla birlikte çocukların sosyal ilişkiler kurabilecekleri, çağdaş ve kültürel unsurları içinde barındıran, yeterli araç-gerecin bulunduğu, hayattan izler taşıyan ve öğretim modellerine göre değiştirilebilir özellikte olmalıdır. İlgili araştırmalar incelendiğinde anne-babaların ideal bir okuldan beklentileri ile tutarlılık gösterdiği görülmektedir.

Anne-babaların gelir durumlarına göre ideal bir okul öncesi eğitim kurumundan beklentileri karşılaştırıldığında anne-babaların gelir durumlarının çocukların eğitimi söz konusu olduğunda ikinci plana atılacağı sonucuna varılmıştır. Gelirin azlığına veya çokluğuna bakılmaksızın anne-babaların çocuklarının eğitimi için fedakarca davranabilecekleri yapılan görüşmelerin sonuçlarındandır. Anne-babaların ikametgah yerlerine bakılmaksızın öğretmenlerden ve okuldaki diğer personelden sevecen bir tutum içerisinde olmalarını beklemeleri araştırmanın diğer bir sonucudur. Çocukları köy ve ilçe merkezindeki bir okula devam eden anne-babaların okuldan istekleri akran ilişkilerine, sosyalleşmeye dayalı iken il merkezinde ikamet eden ve çocuğu anaokuluna devam eden anne-babaların bu bahsedilen isteklerin yanı sıra mahremiyet eğitimi, evrensel ahlak ilkeleri gibi ileri düzey değerlerin işlemesi gibi istekleri olduğu araştırmanın sonuçlarındandır.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak araştırmanın sonuçlarına, araştırmacılara ve eğitim politikasını belirleyenlere ve uygulayanlara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler

Okul öncesi eğitim ile ilgili mevcut sorunlar göz önünde bulundurularak ve değişen koşullar dikkate alınarak yeni bir eğitim felsefesiyle tekrar değerlendirilmelidir.

Okul öncesi eğitimde nitelik artırıcı düzenlemeler için sürekli bir sorgulayıcı ve araştırmacı tutum içinde olunmalı, öğretmenlerin yenilikçi uygulamaları okul yöneticileri tarafından desteklenmelidir.

Sınıfların fiziksel koşullarının yanı sıra okullardaki diğer alanlar da kullanışlı hale getirilmeli, çocukların sadece sınıf içerisinde değil diğer alanlarda da etkinlikler uygulayabilmeleri sağlanmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Okul öncesi eğitimde gider kalemlerinin okul içerisinde nasıl dağıldığının derinlemesine araştırması yapılabilir.

Okullarda yapılan çocuk kulübü etkinliklerinin giderleri ve çocuk kulübü etkinliklerinin yararları üzerine çalışma yapılabilir.

Sinop ili dışında da okul öncesi eğitimin finansmanı ile ilgili olarak yapılacak çalışmalarla araştırmanın kapsamı genişletilebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personellerin istihdam şekilleri ve personellere ödenen ücretlerin karşılanma şekillerine ilişkin araştırmalar yapılabilir.

Gelecekte okul öncesi eğitimin zorunlu hale gelmesi halinde okulların ihtiyaçlarına dair kestirim yapılması ile ilgili araştırmalar yapılabilir.

Eğitim Politikasını Belirleyenlere ve Uygulayanlara Yönelik Öneriler

Henüz zorunlu eğitim olmayan fakat zorunlu eğitime dâhil edilmeye çalışılan okul öncesi eğitimin finansmanı devlet tarafından karşılanmalı, okul öncesi eğitime yönelik okul, öğrenci ve öğretmen sayılarındaki artışa paralel olarak, merkezi bütçedeki okul öncesi eğitimin payı arttırılmalıdır.

Okul öncesi eğitim Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı ilköğretimlerle birlikte değil ayrı bir genel müdürlük olarak düzenlenmelidir. Böylelikle genel bütçeden ayrılacak pay da sadece okul öncesi eğitim için ayrılmış olacaktır.

Okul öncesi eğitimde toplanan maddi kaynaklar anne-babaları maddi olarak sıkıntıya sokmaktadır. Anne-babalardan aidat ve diğer ücretler adı altında toplanan ücret uygulamaları kaldırılmalı ve eğitimden yararlananların ücret ödemediği bir sistem oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Âdem, M. (1977). *Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası*. Ankara: Gün Yayınevi.
- Âdem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Âdem, M. (1981). Eğitim Planlaması, A.Ü. E. Araştırmaları Merkezi(EFAM), Yayın No. 1 Ankara.
- Adler, A. (2000). *Çocuk Eğitimi* (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Akalın, G. (2016). *Kamu Ekonomisi*. (5. Bası.). Ankara: Orion Kitabevi.
- Akalın, G. (1980). *Yükseköğretim Karma Malına Maliyet-Fayda Analizinin Uygulanması*. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
- Aral, N., Kandır, A. ve Yasar, M. C. (2000). *Okulöncesi Eğitim ve Anasınıfı Programları*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Bakken, L., Brown, N., & Downing, B. (2017). Early childhood education: The long-term benefits. *Journal of Research in Childhood Education*, 31(2), 255–269. doi:10.1080/02568543.2016.1273285
- Balcı, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma. Yöntem, Teknik ve İlkeler* (12. Bs). Ankara: Pegem Akademi.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Barnett, W. S., ve Yarosz, D. J. (2007). Who goes to preschool and why does it matter?. *Preschool Policy Matters*, 7.
- Başal, A.H. (2003). *Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim? Gelişim ve Psikoloji*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bayram, A. (2014). *Türkiye’de Kamu Eğitim Yatırım Harcamalarının Çözümlemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Belfield, C. R. (2006). Financing early childhood care and education: An international review. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147443.locale=en>
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (H. Aydın, Çev.). Konya: Eğitim Yayınevi.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canbeldek, M. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kalite ile Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*.(Yükseklisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2010). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu.(Aralık,2009). *Resmi Gazete* (Sayı: 27449). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2011). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Aralık, 2010). *Resmi Gazete* (Sayı: 27802). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2012). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Aralık, 2011). *Resmi Gazete* (Sayı: 28157). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2013). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu (Aralık, 2012). *Resmi Gazete* (Sayı : 28512). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2014). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Aralık, 2013). *Resmi Gazete* (Sayı:28864). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.. (2015). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Aralık,2014). *Resmi Gazete* (Sayı: 29217). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.. (2016). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Mart,2016). *Resmi Gazete* (Sayı: 29655). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.. (2017). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Aralık,2016). *Resmi Gazete* (Sayı: 29928). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.. (2018). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Aralık, 2017). *Resmi Gazete* (Sayı: 30287). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.. (2019). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Aralık, 2018). *Resmi Gazete* (Sayı: 30642). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.. (2020). Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (Aralık, 2019). *Resmi Gazete* (Sayı: 30995). Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr>

- Çelik, B., Özden, K. ve Dane S. (2020). The Effects of COVID-19 Pandemic Outbreak on the Household Economy. *Journal of Research in Medical and Dental Science*. 8 (4), 51-56.
- Dereli, E. (2012). Okul Öncesi Öğretmenleri İle İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretime Hazırlık Süreci İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 30.
- Devlet Planlama Teşkilatı, (1962). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1963-1967). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (1967). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1968-1962). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (1972). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1973-1977). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1978). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1979– 1983). Devlet Planlama Teşkilatı Yayını No: 1664. Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (1984). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1985-1989). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (1989). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1990-1994). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (1996-2000). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2000). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (2001-2005). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2006). *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı* (2007-2013). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2013). *Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı* (2014-2018). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2019). *Onbirinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (2019-2023). Ankara. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/>
- Dinçer, Ç., Akgün, E. ve Canarslan, Ö. (2011). An Alternative to Preschool Education Settings: A Sample Project. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (5), 36-45. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/19437/206653>
- Eğilmez, M. (2019). *Tarihsel Süreç İçinde Türkiye Ekonomisi* (7. Bs). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erkan, S. ve Kırca, A. (2010). Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf

Öğrencilerinin Okula Hazır bulunuşluklarına Etkisinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 94-106.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7798/102150>

Ertürk, S. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Edge Akademi.

Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Gözübüyük, Ş. (2013). *Anayasa Hukuku*. (17. Bs.). Ankara: Turhan Kitabevi.

İşmen, E. ve Yıldız, A. (1996). Okulöncesi Dönemde Aile-Okul İşbirliği Ve Ebeveynin Eğitime Katılımı. *Yaşadıkça Eğitim*, 44, 30-32.

Kaleli Yılmaz, G. (2014). Durum çalışması. Metin, M. (Edt.), Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (s. 261-285). Ankara: Pegem Akademi.

Karakütük, K. (2021). Eğitimin Ekonomik Temelleri, *Eğitim Bilimine Giriş (VI. Bölüm)*. Editör: Veysel Sönmez. Onaltıncı Bası. Ankara: Anı Yayıncılık, ss. 143-172. ISBN 978-605-170-582-8, eISBN 978-605-170-577-4, xiv+306 s.

Karakütük, K. (2021). *Eğitim Planlaması*. (Yedinci bası). Ankara: Pegem Akademi

Karakütük, K. (2020). *Eğitimde Bütçe Yönetimi Okulda Bütçe Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi

Karaman Kepenekçi, Y., ve Taşkın, P. (2019). *Eğitim Hukuku*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, (2. Yazım 32. Bs). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karoly, L. A., Overview of Benefit-Cost Analysis for Early Childhood Interventions, presentation at the Workshop on Strengthening Benefit-Cost Analysis Methodology for the Evaluation of Early Childhood Interventions, March 4–5, National Academies, Washington, DC, 2009.

Kaymaz, M. (2005). *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitiminin Fayda-Maliyet Analizi*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.

Kazu, İ. Y. ve Yılmaz, M. (2018). Ülkemizdeki Okul Öncesi Eğitimin Bazı Veriler Açısından OECD ve AB Üyesi Ülkeleri İle Karşılaştırılması. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2, 64-75. <https://dergipark.org.tr/>

Kendall, E. D. (1995). Long-Term Economic Benefits of Preschool Services and the Potential Impact of Privatization. Washington, D. C.: Distributed by ERIC Clearinghouse, <http://eric.ed.gov?id=ED386323>.

Kıldan, A. O. (2007). Okul Öncesi Eğitim Ortamları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 501-510.

- Kundakçı, S. (2013). *Tokat İli Örneğinde Zorunlu Okul Öncesi Eğitim Pilot Uygulamasının Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat
- Kurul, N. (2012). *Eğitim Finansmanı*. (Gözden geçirilmiş 2. Bası). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2008). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1961). İlköğretim ve Eğitim Yasası. (Ocak, 1961). *Resmi Gazete* (Sayı:10705). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1973). Milli Eğitim Temel Yasası. (Haziran, 1973). *Resmi Gazete* (Sayı: 14573). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1992). Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasa. (Nisan, 1992). *Resmi Gazete* (Sayı: 21226). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1993). *Ondördüncü Milli Eğitim Şûrası Kararları*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Erişim Adresi: <http://ttkb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2004). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği.(Temmuz, 2004). *Resmi Gazete* (Sayı: 25486). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Onyedinci Milli Eğitim Şûrası Kararları*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Erişim Adresi: <http://ttkb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2009). 2010 Yılı Bütçe Sunuşu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *Onsekizinci Milli Eğitim Şûrası Kararları*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Erişim Adresi: <http://ttkb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). 2011 Yılı Bütçe Sunuşu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). 2013Yılı Bütçe Sunuşu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). Okul-Aile Birliği Yönetmeliği. (Şubat, 2012). *Resmi Gazete* (Sayı: 28199). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (Temmuz,2014). *Resmi Gazete* (Sayı:29072). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/>

- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). 2015 Yılı Bütçe Sunuşu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı. Erişim Adresi: <http://megep.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). 2017 Yılı Bütçe Sunuşu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016. Ankara. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). 2018 Yılı Bütçe Sunuşu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). 2020 Yılı Bütçe Sunuşu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). Milli Eğitim Bakanlığı 2019 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2021). 2021 Yılı Bütçe Sunuşu. Erişim Adresi: <http://sgb.meb.gov.tr/>
- OECD. (2019). Education at a Glance. https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2019_f8d7880d-en
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1997). *Okulöncesi Eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Oktay, A., (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları. Okul Öncesi Dönem*, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Poyraz, H. (2003). *Okul Öncesinin Önemi, Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri* (2. Bs). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Rutter, J., ve Stocker, K. (2015). Childcare costs survey 2015. *London: Family and Childcare Trust*.
- Saklan, E. (2011). *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Politikaları, Finansmanı ve Uygulamaya İlişkin Görüşler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Sarıışık, D. (2019). *Okul Öncesi Eğitime Yönelik Özel Harcamalar (Muğla İli Menteşe İlçesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Serin, N. (1972). *Eğitim Ekonomisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

- Sturm, S. (2015). Early Childhood Education and Care: Public Expenditure, Private Costs and Enrolment Rates. *CESifo DICE Report*, 13(1), 43-45.
- Susam, N. (2019). Kamu Maliyesi Temel Kavram ve Esaslar (3. Bs.). İstanbul: Beta Basım A. Ş.
- T. C. 1982 Anayasası. (Kasım, 1982). *Resmi Gazete* (Sayı: 17863). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Tokathioğlu, M. (2017). *Fayda-Maliyet Analizi* (Genişletilmiş 2. Bs.). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Tuzcu, G. (2019). Türkiye’de Okulöncesi Eğitimi Yaygınlaştırma Çabaları ve Maliyeti (1990-2002 Dönemi). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 88-106
- Türk Dil Kurumu, (2019). Büyük Sözlük.
- Türkay, O. (1996). *Mikroiktisat Teorisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (1952). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek Protokol. *Resmi Gazete*. (10.03.1954, Sayı: 8662).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (1948). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi. *Resmi Gazete* (27.05.1949, Sayı: 7217).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (1989). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989). *Resmi Gazete* (27.01.1989, Sayı: 22184).
- Ural, O., Ramazan, O. (2007). *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Dünü ve Bugünü, Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi*, (Ed. Servet Özdemir, Hasan Bacanlı ve Murat Sözer), Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Ünal, I. (1996). *Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi*. Ankara: Epar Yayınları.
- Wen, J., Zhu, L., ve Ji, C. (2021). Changes in weight and height among Chinese preschool children during COVID-19 school closures. *International Journal of Obesity*, 45(10), 2269-2273.
- Woodhall, M. (1987). *Eğitim Ekonomisi: Toplu Bir Bakış, Eğitim Ekonomisi Seçilmiş Yazılar*, (çev. Yüksel Kavak, Berrin Burgaz) Ankara: Pegem Yayınları (1994)
- Woodhall, M. (1987). *Cost Analysis İn Education*. Oxford: Pergamon Press.
- Yeşilyurt, Z. C. (2011). *Çocukları Anaokuluna Devam Eden Ebeveynlerin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Beklentileri ve Kurumların Bu Beklentileri Karşılama Durumları*. (Yükseklisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Kitabevi.

- Yıldırım, B. (2021). Preschool education in Turkey during the Covid-19 pandemic: A phenomenological study. *Early childhood education journal*, 49(5), 947-963.
- Yoshikawa, H., Weiland, C., Brooks-Gunn, J., Burchinal, M., Espinosa, L. M., Gormley, J. W., Ludwig, J., Magnuson, K. A., Philips, D. A., Zaslow, M. (2013). Investing in Our Future: The Evidence Base on Preschool Education. Foundation For Child Development.
- Yüksek Usta, S. & Gökcan, H. N. (2020). Çocukların ve annelerinin gözünden Covid-19 . *International Journal of Social Sciences and Education Research* , 6 (2) , 187-206 . DOI: 10.24289/ijsser.744642
- Zagalaz-Sánchez, M. L., Cachón-Zagalaz, J., Arufe-Giráldez, V., Sanmiguel-Rodríguez, A., & González-Valero, G. (2021). Influence of the characteristics of the house and place of residence in the daily educational activities of children during the period of COVID-19 confinement. *Heliyon*, 7(3), e06392.
- Zembat, R. (2001). Nitelik Açısından Okul Öncesi Eğitim Kurumları ve İlgili Bir Araştırma, Üniversite Yayın No: 669, Atatürk Eğitim Fakültesi Yayın No: 40.

EK 1. Görüşme Formu

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE ÖĞRENCİLERİN AİLELERİNİN YAPTIĞI YILLIK EĞİTİM HARCAMALARI VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN YARARLARINI BELİRLEME VELİ GÖRÜŞME FORMU

Görüşme No:

Görüşme Yeri:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Başlangıç ve Bitiş Saati:

Merhaba, benim adım Özge TÜRKMEN KILIÇ, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Eğitim Yönetimi yüksek lisans programı öğrencisiyim. Okul öncesi eğitimde ailelerin yaptığı eğitim harcamaları ve okul öncesi eğitimin yararları üzerine bir araştırma yapıyorum.

Amacım; okul öncesi eğitimin finansmanı ve maliyetine veli katkısını belirlemek, okul öncesi eğitimin yararlarını saptamaktır.

Çalışma ülkemizde okul öncesi eğitimin finansman, harcamalar ve maliyet boyutları ile ilgili kapsamlı bir çalışma olması nedeniyle, okul öncesi eğitimi alanında çalışma yapan araştırmacılara, okul yöneticilerine ve bu konular ile ilgili karar verme gücünü elinde bulunduranlara yararlı olacağı düşünülmektedir.

Görüşmeden elde edeceğim bilgiler ve katılımcıların kimlikleri gizlidir, bu bilgileri araştırmacı dışında herhangi bir kimsenin görmesi ve dinlemesi olanaklı değildir. İzin verirsiniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum ve böylelikle görüşme sırasında verilerin kaybolmasının önüne geçmeyi hedefliyorum.

Öğrenciniz için yaptığınız eğitim harcamalarını ve okul öncesi eğitimin yararları hakkındaki fikirlerinizi öğrenmek istiyorum.

Görüşme Soruları

1. Kendinizi ve ailenizi kısaca tanıtır mısınız?
Okul öncesi eğitime devam eden kaç çocuğunuz vardır?
Eğitim durumunuz?
Mesleğiniz?
Eşinizin eğitim durumu?
Eşinizin mesleği?
İkamet etmekte olduğunuz yerleşim yeri? (il merkezi, ilçe merkezi, köy vb.)

- Aylık ortalama geliriniz?
- Eşinizin aylık ortalama geliri?
2. Çocuğunuzun eğitimi için okul öncesi eğitim kurumuna ödediğiniz aylık ücret nedir?
3. Okul ücreti dışında çocuğunuz için yaptığınız eğitim harcamaları nelerdir?
- Sosyal kulüpler var mı?
- Yardımcı kaynak kitap alıyor musunuz?
- Kırtasiye malzemeleri için harcama yapıyor musunuz?
- Servis masraflarınız var mı?
- Okul kıyafeti için harcama yaptınız mı?
- Yılsonu etkinlikleri gibi etkinlikler için harcama yaptınız mı?
- Sınıf içerisinde çocuğunuzun gereksinimlerinin karşılaması için personel alımı harcaması yaptınız mı?
- Çocuğunuzun özel kuruluşlar tarafından sunulan sosyal ve sportif etkinliklere gönderiyor musunuz?
- Çocuğunuz için yaptığınız başka harcamalar var mı?
4. Çocuğunuzun okul öncesi eğitim kurumuna devam etmesinin asıl nedeni nedir? (okul öncesi eğitimin çocuk açısından uzun vadeli yararları olması, çocuğın sosyalleşmesine yardımcı olması, ebeveynlerin çalışıyor olması vb.)
5. Çocuğunuzun okulöncesi eğitim kurumuna getirmenizle getirmemeniz arasında sizce bir fark var mı? Okul öncesi eğitimin çocuğunuz için yararlı olduğunu düşünüyor musunuz? Yararlı olduğunu düşünüyorsanız ne gibi yararlar sağladığını açıklar mısınız? Ebeveyn olarak ideal bir okul öncesi eğitim kurumundan beklentileriniz nelerdir?
6. Okulöncesi eğitimin size parasal olarak maliyeti ile parasal olmayan diğer maliyetlerini-fedakârlıkları göz önünde bulundurduğunuzda sağladığı yarar mı daha fazladır, maliyet mi daha fazladır?
7. Covid-19 salgınından dolayı 2019-2020 eğitim-öğretim yılının mart ayında okulların uzaktan eğitime geçmesi ile birlikte çocuğunuzun eğitiminde ne gibi aksaklıklar olduğunu düşünüyorsunuz?
8. Covid-19 tedbirleri kapsamında okulların kapanmasıyla birlikte çocuğunuzun eğitimi için yaptığınız harcamalar nelerdir? Salgın süresinin içerisinde yer alan mart-haziran ayları arasında çocuğunuzun herhangi bir sosyal etkinlik kapsamında özel kuruluşa gönderdiniz mi?

Görüşme bitmiştir, katkılarınız için çok teşekkür ederim.

EK 2. Uzman Görüşleri

Anne-Babalara Yönelik Görüşme Sorularına İlişkin Uzman Görüşleri

1. Kendinizi ve ailenizi kısaca tanıtır mısınız? Okul öncesi eğitime devam eden kaç çocuğunuz vardır? Eğitim durumunuz? Mesleğiniz? Eşinizin eğitim durumu? Eşinizin mesleği? İkamet etmekte olduğunuz yerleşim yeri? (il merkezi, ilçe merkezi, köy vb.) Aylık ortalama geliriniz? Eşinizin aylık ortalama geliri?	
Uzmanlar	Görüşler
Uzman 1	Gelir sorusu insanları rahatsız edebilir. Muhtemelen doğru cevap vermeyeceklerdir.
Uzman 2	Kendinizi ve ailenizi kısaca tanıtır mısınız? sorusunu iki ayrı madde olarak detaylı sorarsan daha isabetli ve amaca yönelik bilgi alınabilir.

2. Çocuğunuzun eğitimi için okul öncesi eğitim kurumuna ödediğiniz aylık ücret nedir?	
Uzmanlar	Görüşler
Uzman 1	✓
Uzman 2	✓

3. Okul ücreti dışında çocuğunuz için yaptığınız eğitim harcamaları nelerdir? Sosyal kulüpler var mı? Yardımcı kaynak kitap alıyor musunuz? Kırtasiye malzemeleri için harcama yapıyor musunuz? Servis masrafınız var mı? Okul kıyafeti için harcama yaptınız mı? Yılsonu etkinlikleri gibi etkinlikler için harcama yaptınız mı?	
--	--

Sınıf içerisinde çocuğunuzun gereksinimlerinin karşılaması için personel alımı harcaması yaptınız mı? Çocuğunuzu özel kuruluşlar tarafından sunulan sosyal ve sportif etkinliklere gönderiyor musunuz? Çocuğunuz için yaptığınız başka harcamalar var mı?	
Uzmanlar	Görüşler
Uzman 1	Servis kullanıyorsa ücret aralığı sorulabilir. Hatta tüm kalemler için fiyat aralığı sorulmalı. Ücret verip vermemesi bir kriter ama ne kadar para harcadığı da başka bir kriter diye düşünüyor. Kaynak kitap ifadesi yerine hikâye kitabı, etkinlik kitabı şeklinde sorulabilir.
Uzman 2	Çocuğunuz için yaptığınız başka harcamalar var mı? Sorusunda “başka” çok genel bir ifade gibi geldi. Çocuğunuz için yaptığınız planda olmayan ? Ekstra sağlık harcaması? Gibi sorular sorulabilir.

4. Çocuğunuzun okul öncesi eğitim kurumuna devam etmesinin asıl nedeni nedir? (okul öncesi eğitimin çocuk açısından uzun vadeli yararları olması, çocuğun sosyalleşmesine yardımcı olması, ebeveynlerin çalışıyor olması vb.)	
Uzmanlar	Görüşler
Uzman 1	Asıl nedeni ifadesi yerine “temel nedeni” denilebilir.
Uzman 2	✓

5. Çocuğunuzun okulöncesi eğitim kurumuna getirmenizle getirmemeniz arasında sizce bir fark var mı? Okul öncesi eğitimin çocuğunuz için yararlı olduğunu düşünüyor musunuz? Yararlı olduğunu düşünüyorsanız ne gibi yararlar sağladığını açıklayınız? Ebeveyn olarak ideal bir okul öncesi eğitim kurumundan beklentileriniz nelerdir?	
Uzmanlar	Görüşler
Uzman 1	✓
Uzman 2	Şu şu şu açıdan bir fark var mı? Bir avantaj var mı? Gibi netleştirmekte fayda var. İsabetli cevap alabilmek için...

6. Okulöncesi eğitimin size parasal olarak maliyeti ile parasal olmayan diğer maliyetlerini-fedakârlıkları göz önünde bulundurduğunuzda sağladığı yarar mı daha fazladır, maliyet mi daha fazladır?	
Uzmanlar	Görüşler
Uzman 1	✓
Uzman 2	Sorudan herkesin aynı şeyi anlayıp anlamayacağı arasında tereddütte kaldım.

7. Covid-19 salgınından dolayı 2019-2020 eğitim-öğretim yılının mart ayında okulların uzaktan eğitime geçmesi ile birlikte çocuğunuzun eğitiminde ne gibi aksaklıklar olduğunu düşünüyorsunuz?	
Uzmanlar	Görüşler
Uzman 1	✓
Uzman 2	✓

8. Covid-19 tedbirleri kapsamında okulların kapanmasıyla birlikte çocuğunuzun eğitimi için yaptığınız harcamalar nelerdir? Salgın süresinin içerisinde yer alan mart-haziran ayları arasında çocuğunuzu herhangi bir sosyal etkinlik kapsamında özel kuruluşa gönderdiniz mi?	
Uzmanlar	Görüşler
Uzman 1	Burada kırtasiye, kitap, oyuncak gibi kalem kalem sorulabilir.
Uzman 2	✓

EK 3. Etik Kurulu Onayı

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ**

Karar Tarihi : 29/03/2021
Toplantı Sayısı : 05
Karar Sayısı : 93

93- Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Zeynep Özge Türkmen**'in "Okul Öncesi Eğitimde Maliyet Fayda Analizi" başlıklı tezi ile ilgili "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Zeynep Özge Türkmen**'in "Okul Öncesi Eğitimde Maliyet Fayda Analizi" başlıklı tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

**EK 4. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni/Diğer Kurumlardan Alınan
Araştırma İzinleri**

T.C.
SİNOP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-25072426-605.01-20804654
Konu : Araştırma İzni
(Zeynep Özge TÜRKMEN)

17.02.2021

..... MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: a) İl Millî Eğitim Müdürlüğü' nün 16.02.2021 tarih ve 605.01-20772708 sayılı Oluru.
b) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 12.02.2021 tarih ve E.37773 sayılı yazısı

İlgi (b) yazı ile Müdürlüğümüze "Okul Öncesi Eğitimde Maliyet Yarar Çözümlemesi" konulu tez çalışmasını yapmak üzere başvuran Zeynep Özge TÜRKMEN'in araştırmasının ilgi (a) Olur gereği eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak Olur'da adı geçen okullarda okul müdürünün denetiminde ve kontrolünde uygulanması, uygulamalarda sadece yazımız ekinde gönderilen çalışmanın kullanılması ve araştırma sonuçlarının bir rapor halinde Müdürlüğümüze verilmesi şartı ile çalışmanın yürütülmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

İsmail KİRENDİBİ
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek: 1- İlgi (a) Olur (1 Sayfa)
2- İlgi (b) yazı (10 Sayfa)

Dağıtım:
Merkez Ada Anaokulu
Merkez Zübeyde Hanım Anaokulu
Merkez Gazi Mustafa Kemal İlkokulu
Ayancık İlçe Millî Eğitim Müd.
Türkeli İlçe Millî Eğitim Müd.
Erfelek İlçe Millî Eğitim Müd.
Gerze İlçe Millî Eğitim Müd.

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Okul Öncesinde Maliyet – Yarar Çözümlemesi” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihali Engelleme Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Beş sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan Alıntılar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 15.03.2022
Gönderim Numarası	: 1785036343
Sayfa Sayısı	: 105
Sözcük Sayısı	: 26736
Karakter Sayısı	: 190408
Benzerlik Oranı	: %8
Savunma Tarihi	: 28.02.2022

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihali Engelleme Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Özge TÜRKMEN KILIÇ

Tarih: 15.03.2022

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Özge TÜRKMEN KILIÇ

E-Posta Adresi :

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Öğretmen	Muş /Merkez Kardelen Anaokulu	2011-2014
Öğretmen	Sinop/Türkeli Akçabük İlkokulu	2014-2016
Müdür Yardımcısı	Sinop/Türkeli Türkeli Öğretmenevi	2016-2019
Okul Müdürü	Sinop/Merkez Ada Anaokulu	2019-2021
Öğretmen	Sinop/Erfelek 23 Nisan Anaokulu	2021-2022
Öğretmen	Erzurum/Palandöken TOKİ Ortaokulu	2022-

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Eğitim Bilimleri Fakültesi - Okul Öncesi Öğretmenliği	Ankara Üniversitesi	2007
Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Enstitüsü – Eğitim Yönetimi	Ankara Üniversitesi	2017

Yayınlar: